

TAMPEREEN YLIOPISTO

Johtamisen ja talouden tiedekunta

”PEHMEÄT JA PÖRRÖISET SUURLÄHETTILÄÄT”
Ähtärin pandojen toimijuus ja karisma Helsingin Sanomien uutisoinnissa

Ympäristöpolitiikka ja aluetiede

Pro gradu -tutkielma

Toukokuu 2019

Ohjaajat: Kirsi-Pauliina Kallio ja

Nina Nygren

Anu Kostiainen

TIIVISTELMÄ

TAMPEREEN YLIOPISTO

Johtaminen ja talous

KOSTIAINEN, ANU SUSANNA

Pehmeät ja pörröiset suurlähettiläät – Ähtärin pandojen toimijuus ja karisma Helsingin Sanomien uutisoinnissa

Pro gradu –tutkielma, ympäristöpolitiikka ja aluetiede

78 sivua, 1 liite (4 sivua)

Toukokuu 2019

Asiasanat: Median esitys, jättiläispanda, eläinten toimijuus, ei-inhimillinen karisma, kehysanalyysi

Jättiläispandat ovat saaneet Suomessa paljon julkisuutta ja viime aikaisen kiinnostuksen taustalla on Suomen ja Kiinan solmima jättiläispandojen tutkimus- ja suojeluhanke. Pandahankkeen myötä Suomesta tuli 14. maa, joka on vastaanottanut jättiläispandoja Kiinasta. Tutkimuksessa tarkastellaan perinteisen median esityksiä Ähtärin pandoista ja selvitetään, mitä merkityksiä jättiläispandoille annetaan uutisissa ja minkälaisena jättiläispandojen toimijuus näyttäytyy uutisten perusteella. Toimijuutta tarkastellaan vetovoiman eli karisman kautta.

Tutkimuksen teoreettinen tausta käytetyille metodologialle on sosiaalinen konstruktionismi ja käsitteellinen viitekehys pohjautuu kolmeen ei-inhimillisen karisman muotoon. Aineisto muodostui Helsingin Sanomien uutisartikkeleista, jotka on kerätty Sanoman sähköisestä arkistosta aikaväliltä 1.1.2014 – 31.12.2018. Aineistoa on analysoitu kehysanalyysin keinoin. Aineistosta tunnistettiin mahdollisuuksien, erityisyyden ja riskin kehukset, joiden avulla uutisia on tulkittu.

Tutkimuksen tulosten perusteella jättiläispandoihin liitetyissä merkitysten annoissa oli ihmiskeskeinen näkökulma. Merkitykset olivat luonteeltaan suojelullisia, taloudellisia tai poliittisia ja niitä tarkasteltiin kansallisesta, alueellisesta ja paikallisesta näkökulmasta. Ähtärin pandat esitettiin inhimillistään, ja jättiläispandoja kuvattiin nirsona ja laiskana pandapariskuntana. Ähtärin pandojen toimijuus rakentuu suhteessa ihmisiin ja pandat kuvattiin hyvin vaikutusvaltaisina suurlähettiläinä, jotka suorittavat tärkeää tehtävää Suomessa. Tulosten perusteella tutkimuksessa tunnistettiin neljäskin karisman muoto, poliittinen karisma. Tutkimuksen mukaan näyttää siltä, että silloin kun eläimellä on tarpeeksi ekologista, esteettistä ja kehollista karismaa, sillä on myös poliittista karismaa ja laji soveltuu diplomaattiseksi lahjaksi. Karisman määrä vaihtelee eri aikoina ja eri lajeilla se on erilaista. Mitä karismaattisempi laji on kyseessä, sitä enemmän merkitystä ja vaikuttavuutta eli toimijuutta sillä on suhteessa ihmisiin. Median esityksiä eläimistä tulisi tarkastella mediaa kuluttavien näkökulmasta ja selvittää, miten erilaiset eläinten esittämistavat vaikuttavat itse eläimiin ja mediaa kuluttavien elämäntapoihin.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Eläintarha instituutiona Suomessa.....	5
1.2	Eläindiplomatia.....	8
1.3	Media esityksien tuottajana	14
1.4	Tutkimusasetelma ja tutkimuskysymykset.....	16
2	KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY JA AIEMPI TUTKIMUS	19
2.1	Ei-inhimillinen toimijuus.....	19
2.2	Eläinten toimijuus.....	20
2.3	Eläinten poliittinen toimijuus	25
3	JÄTTILÄISPANDA ELÄIMENÄ, ELÄINTARHOJEN VETONAUJANA JA LUONNONSUOJELUN IKONINA.....	29
3.1	Jättiläispanda bambua syövä ”peto ”	29
3.2	Jättiläispanda eläintarhojen vetonaula	31
3.3	Jättiläispanda luonnonsuojelun ikonina.....	33
4	TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT.....	35
4.1	Sosiaalinen konstruktionismi tutkimuksellisena lähestymistapana.....	35
4.2	Ei-inhimillinen karisma käsitteellisenä viitekehystenä	36
5	AINEISTO JA MENETELMÄT	42
5.2	Aineiston esittely	42
5.3	Tutkimusmenetelmänä kehysanalyysi.....	44
6	ÄHTÄRIN PANDAUUTISTEN ANALYYSI JA TULKINTA	48
6.1	Ähtärin pandauutisten kehukset toimijuudesta ja karismasta.....	49
6.1.1	Mahdollisuuden kehys.....	49
6.1.2	Eriyisyyden kehys	55
6.1.3	Riskin kehys	59
7	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	63
7.1	Tutkimuksen arviointi.....	68
7.2	Lopuksi	70
	LÄHTEET.....	71

1 JOHDANTO

Tänä vuonna tulee kuluneeksi 150 vuotta siitä, kun jättiläispandat tulivat länsimaiden tietoisuuteen. Jättiläispandat tulivat tunnetuksi ranskalaisen lähetyssaarnaajan Père Armand Davidin tekemistä havainnoista (Schaller 1994, 62). Père Armand David kirjoitti jättiläispandoista päiväkirjaansa ensimmäisen kerran maaliskuussa 1869 (Morris & Morris 1981, 28) ja siitä asti nämä mysteeriset eläimet ovat olleet ihmisten mielenkiinnon kohteena. Jättiläispandat ovat olleet erityisen kiinnostuksen kohteena Suomessa ja Suomen uutismedioissa on käsitelty muutaman viimeisen vuoden ajan tavallista enemmän aiheita, jotka käsittelevät jättiläispandoja.

Lisääntyneen pandautusoinnin taustalla on Kiinan ja Suomen välinen jättiläispandoihin liittyvä suojele- ja tutkimushanke. Suomen ja Kiinan presidenttien vahvistamien jättiläispandoihin liittyvien sopimuksien myötä Suomesta tuli 14. maa, joka on vastaanottanut jättiläispandoja Kiinasta suojele- ja tutkimusyhteistyöhön perustuen. (Maa- ja metsätalousministeriö 2017). Pandahankkeen myötä Suomeen saapui vuoden 2018 alussa kaksi jättiläispandaa. Kiinassa nimetyt jättiläispandat Hua Bao ja Jin Bao nimettiin Suomessa Lumiksi ja Pyryksi ja eläimet sijoitettiin Ähtärin eläinpuistoon (Maa- ja metsätalousministeriö 2018).

Maapallon eläinlajit, mukaan lukien jättiläispandat, ovat olleet viimeisten vuosikymmenten ajan hätää kärsimässä. Eläinlajit kohtaavat monenlaisia uhkia, mutta valitettavan moni eläinlaji on kuollut sukupuuttoon tai eläinten määrä on vähentynyt ihmisten toiminnan seurauksena (WWF 2018). Eläinpopulaatioiden väheneminen ilmenee kansainvälisen ympäristöjärjestön WWF:n säännöllisesti julkaisemasta Living Planet raportista. Raportilla julkaistaan WWF:n tilastoja selkärankaisten määrästä ja tilastoihin on koottu yli 22 000 populaation tiedot. Vuoden 2018 raportin mukaan eläinten määrä on vähentynyt keskimäärin 60% vuosien 1970 ja 2014 välisenä aikana (WWF 2018, 90.) Satojen eläinlajien häviäminen maapallolta on havahduttanut ihmiset tiedostamaan oman toimintansa vaikutukset eläinpopulaatioihin.

Osittain ihmisen aiheuttamaa sukupuuttoa on alettu nimittämään 2000-luvulla uudeksi geologiseksi ajanjaksoksi, antroposeeniksi. Tämän johdosta muun muassa isot nisäkkäät kärsivät ah-

dingosta. Esimerkiksi simpanssien ja vuorigorillojen määrät ovat pudonneet puoleen ja maailman kahdeksasta karhulajista on luokiteltu kuusi vaarantuneeksi tai erittäin uhanalaiseksi. Yksi kuudesta vaarantuneesta karhulajista on jättiläispanda (*Ailuropoda melanoleuca*). (Kansainvälinen luonnonsuojeluliitto 2007; Hildén 2018, 38-40.)

Jättiläispandan uhanalaisuusluokitus erittäin vaarantuneesta lajista muutettiin vuonna 2016 vaarantuneeksi. Kansainvälisen luonnonsuojeluliiton (IUCN) mukaan jättiläispandoihin kohdistuu suuri uhka hävitä luonnosta keskipitkällä aikavälillä. (IUCN 2019.) Suojelutoimet ovat olleet tehokkaita, mutta IUCN arvelee, että ilmastonmuutoksen seurauksena jättiläispandojen elinympäristöistä tuhoutuu 35% seuraavan 80 vuoden aikana (IUCN 2016). Määrät luonnonvaraisina elävistä jättiläispandoista vaihtelevat, mutta viimeisimmän laskennan (WWF 2014) mukaan Kiinassa elää luonnonvaraisena 1864 jättiläispandaa. Lisäksi jättiläispandoja elää muutamia satoja tarhattuina suojeluun keskittyneissä eläinkeskuksissa Kiinassa ja eläintarhoissa ympäri maailmaa (Chengdu Research Base of Giant Panda Breeding 2018).

Jättiläispandoilla on ihmisen ja ilmastonmuutoksen lisäksi myös muitakin uhkia, jotka saattavat äkillisesti ja ennalta-arvaamattomasti vaikuttaa luonnonvaraisina elävien jättiläispandojen elämään. Jättiläispandat olivat kuolla sukupuuttoon 1970-luvulla ja tämän arvellaan johtuneen osittain siitä, että jättiläispandan pääravinnon lähteet, bambut kukkivat yhtä aikaa (Schaller 1994, 213; Songster 2018, 130). Bambukasvit kukkivat noin 15-120 vuoden välein, jonka jälkeen ne kuolevat. Tämä voi johtaa siihen, että jättiläispandat nääntyvät nälkään, jos ne eivät löydä itselleen syötäväksi kelpaavaa ravintoa (Schaller 1994, 136.) Myös luonnonkatastrofit saattavat äkillisesti vaikeuttaa jättiläispandojen elämää. Esimerkiksi vuonna 2008 tapahtunut Sichuanin maanjäristys tuhosi 23% jättiläispandojen elinympäristöstä. Jäljelle jääneet alueet pirstaloituivat ja vahingoittuivat mutavyöryjen takia. Maanjäristyksellä on pitkäkestoiset vaikutukset luonnossa elävien jättiläispandojen selviytymiseen (Xu ym. 2009, 353.)

Jättiläispandat ovat ehkä maailman suosituimpia eläimiä. Jos ne eivät ole suosituimpia, niin ainakin ne kuuluvat maailman tunnetuimpien eläinlajien joukkoon. Jättiläispandat ovat tuttuja eläimiä myös suomalaisille ja suurin osa suomalaisista tietää eläinlajin, vaikka vain harva on ehkä nähnyt eläimen ennen vuotta 2018. Jättiläispandat ovat tulleet tutuksi kansainvälisen ympäristöjärjestön WWF:n symbolina, mutta myös silloin, kun niistä on uutisoitu suomalaisessa

mediassa. Jättiläispandojen lisääntymisestä eläintarhaolosuhteissa uutisoidaan Suomessa säännöllisesti. Esimerkiksi Yle on uutisoinut Kiinassa keinohedelmöityksellä aikaansaaduista jättiläispandan pennuista (Yle 2006) ja Helsingin Sanomat on uutisoinut Yhdysvalloissa tarhaolosuhteissa syntyneistä kaksosista (Helsingin Sanomat 2015). MTV3 uutisoi kymmenvuotiaasta jättiläispandanaaraasta, joka synnytti kaikkien aikojen painavimmat pennut Kiinassa (MTV3 2016) ja Turun Sanomat uutisoi Ranskassa syntyneistä pandakaksosista, joista toinen menehtyi (Turun Sanomat 2017).

Jättiläispandat ovat hyvin karismaattisia eläimiä ja ne aiheuttavat ihmisissä monenlaisia reaktioita. Muistan itse innostuneeni ensimmäisen kerran jättiläispandoista lapsuudessani, kun sain ensi tuntuman lajiin 1980-luvun alussa Tao Tao pieni pandakarhu lasten animaatio-ohjelman muodossa. Lapsena minua viehätti jättiläispandojen harvinainen ulkonäkö ja televisio-ohjelman tuottama kuva eläimestä. Sittemmin käsitykseni jättiläispandoista on muokkaantunut hyvin erilaiseksi, mutta edelleen laji vetää puoleensa. Jättiläispandoihin liittyy monia seikkoja, jotka tekevät eläimestä kiinnostavan ja suositun.

Jättiläispandat ovat olleet vetovoimansa ja harvinaisuutensa vuoksi erittäin haluttuja ja suosittuja eläimiä eläintarhoissa (Carr 2016, 70). Jättiläispandoja elää eläintarhoissa ympärimaailman, mutta niitä ei ole sijoitettu ihan mihin tahansa eläintarhaan. Kiina on vuosikymmenten ajan lahjoittanut jättiläispandoja ystävyysvaltioille. Kiina on myös vuokrannut jättiläispandoja ulkomaisiin eläintarhoihin 1980-luvulla lähtien. (Schaller 1994, 236-237.) Jättiläispandat ovat Kiinan omaisuutta ja vuokrasopimuksen päättyessä eläimet pitää palauttaa Kiinaan. Tämä koskee myös eläintarhaolosuhteissa syntyneitä pentuja (Songster 2018, 157.)

Kiina määrää siis ainoana tahona maailmassa jättiläispandojen tarhauksesta. Kiinan tapaan hallita jättiläispandojen tarhaamista ja sijoittumista ulkomaalaisiin eläintarhoihin viitataan käsitteellä pandadiplomatia (Songster 2018, 84). Kiinan pehmeänä politiikkana tunnettua pandadiplomatia ei ole ainutkertaista. Monet muutkin maat ovat lahjoittaneet eläimiä valtionpäämiehille. Muun muassa Australia on lahjoittanut koaloja (Russo 2016), Turkki hevosia ja Vietnam elefantteja (China Daily 2014). Ns. eläindiplomatialla onkin pitkät perinteet geopolitiikassa.

Jättiläispandat saavuttavat suuren julkisuuden saapuessaan uuteen maahan. Vuonna 2012 Ranska vastaanotti kaksi jättiläispandaa Kiinasta ja tapahtumaa oli todistamassa yli 100 toimittajaa (Le Figaro 2012). Jättiläispandojen Suomeen tulo sai aikaan Suomessakin suuren julkisuuden. Eläinten saapumista oli todistamassa noin 60 toimittajaa ja kuvaajaa Helsinki-Vantaan lentokentällä (Helsingin Sanomat 2018). Eläinten ensimmäisiä lumileikkejä Suomessa katseli yli miljardi yleisö, kun yli 200 kansainvälistä mediaa noin 40 maassa välitti kuvia ja videoita Ähtärin eläinpuistosta (Turun Sanomat 2018). Jättiläispandojen Suomeen saapuminen näyttäytyy hyvin ainutlaatuisena ja harvinaisena tapahtumana.

Yleinen mielipide eläintarhojen tarkoituksenmukaisuudesta on muuttunut viime vuosikymmeninä (Carr 2016, 70). Erityisesti eläinten käyttö viihdetarkoitukseen on herättänyt keskustelua Suomessa ja yhtenä esimerkkinä tästä on Särkänniemen delfinaarioon liittyvä keskustelu, josta muodostui poliittinen kysymys. Vuonna 2014 osa Tampereen kaupunginvaltuuston jäsenistä jätti valtuustoaloitteen delfinaarion hallitusta alasajosta, mutta aloite kumottiin valtuustossa. Pian tämän jälkeen Tampereella kerättiin nimiä kansalaisaloitteeseen ja kansalaisaloite delfinaarion tulevaisuudesta jätettiin Tampereen kaupungille vuonna 2015. Vuonna 2015 jätettiin myös toinen valtuustoaloite ja lopulta Tampereen Särkänniemi Oy:n hallitus päätti lopettaa delfinaariotoiminnan. Vuonna 2016 Särkänniemessä eläneet delfiinit siirrettiin Kreikkaan ja myös tämä siirto aiheutti kiivasta keskustelua. (Yle 2016.)

Suomen ja Kiinan välinen jättiläispandoihin liittyvä suojeluhanke on nostattanut myös keskustelua. Suomen Eläinsuojeluyhdistysten liitto Ry (SEY) julkaisi vuonna 2016 huolensa jättiläispandojen siirtämisestä Suomeen. SEY:n kyseenalaisti jättiläispandojen sopeutumisen Suomen olosuhteisiin (Suomen Eläinsuojeluyhdistysten liitto Ry 2016). Myös kansainvälinen ympäristöjärjestö WWF pohti Suomen soveltuvuutta jättiläispandojen elinympäristöksi, koska WWF painottaa jättiläispandojen suojelussa sitä, että niiden luontaiset elinalueet ja kyky lisääntyä luonnossa pystyttäisiin turvaamaan (Helsingin Sanomat 2016). Eläintarhoihin liittyvät julkiset keskustelut ovat kiinnittäneet huomiota eläinten oikeuksiin ja eläinten asemaan. Eläintarha-eläinten toimijuuteen ei ole juurikaan kiinnitetty huomiota Suomessa.

Tässä tutkimuksessani tarkastelen yhteiskunnallista eläin keskustelua eläintarhaeläimistä. Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää, millä tavoin eläintarhassa elävistä eläimistä mediassa kirjoitetaan. Olen erityisen kiinnostunut siitä tavasta, miten media esittää eläintarhaeläimet uutisissaan. Olen valinnut ja rajannut tutkimuskohteekseni median tuottamat esitykset Ähtärin eläinpuistoon sijoitetuista kahdesta jättiläispandasta. Tarkoitukseni on selvittää, millaisia tulintoja jättiläispandoista tuotetaan eläintarhakontekstissa Suomessa sekä millaisia toimijuuden ulottuvuuksia niille annetaan suomalaisessa mediassa. Tarkastelen median tapaa esittää jättiläispandojen toimijuutta eläinten toimijuuteen liittyvän vetovoiman eli karisman kautta.

Seuraavaksi taustoitan aihettani esittelemällä eläintarhojen toimintaa Suomessa ja kerron minäkalaisia instituutioita eläintarhat ovat. Käyn läpi myös eläintarhoihin kohdistuvaa oikeudellista sääntelyä. Tämän jälkeen teen katsauksen eläindiplomatiaan, josta julkisuudessa käydyn keskustelun perusteella jättiläispandojen tarhauksessakin ja sijoittamisesta eri valtioiden eläintarhoihin on osittain kyse. Luvun lopuksi käsittelen mediaa esityksien tuottajana ja esittelen tutkimusasetelman ja tutkimuskysymykset.

1.1 Eläintarha instituutiona Suomessa

Maapallolta tunnetaan noin 2 miljoonaa eliölajia ja arviot lajien kokonaismäärästä vaihtelevat 3-100 miljoonan välillä (Hildén 2018, 40). Nykyiset eläinlajit ovat eläneet ihmisen kanssa 150 000 vuoden ajan. Eläintieteen dosentin Antero Järvisen (2000, 8) mukaan sadat tuhannet eläinlajit ovat olleet ihmiselle tärkeitä ja ihmisen ja eläimen suhde on ollut esihistoriallisista ajoista lähtien ajatustemme keskipisteenä. Erikoiset eläimet ovat vetäneet ihmisiä puoleensa ja ensimmäiset merkit eläinten tarhaamisesta ihmisten viihdekäyttöön on löydettävissä jo n. 3000 vuotta ennen ajanlaskumme alkua. Muun muassa Kaksoisvirranmaan, Egyptin ja Kiinan hallitsijat omistivat eksoottisia eläinkokoelmia. 1500-luvulle tultaessa yksityisten hallitsijoiden eläinkokoelmat avattiin yleisölle. (Kisling 2000, 7.) Nykyisten kaltaisten eläintarhojen luoja pidetään Carl Hagenbeckiä, koska hän avasi vuonna 1907 ensimmäisen ”kalterittoman” eläintarhan. 1900-luvulle tultaessa ihmisiä ja eläimiä erottavat rautakalterit olivat selvästi näkyvissä eläintarhoissa. Hagenbeck pyrki luomaan eläimille mahdollisimman luonnollisen ympäristön, joka toisi eläimet näkyviin ja häivyttäisi kaiken ihmisiin liittyvän näkymättömiin (Braverman 2012, 26).

Suomen vanhin eläintarha, Korkeasaaren eläintarha on aloittanut toimintansa vuonna 1889. Tällä hetkellä se on yksi Helsingin suosituimmista nähtävyyksistä ja ajanviettopaikoista. Korkeasaaren lisäksi Suomessa toimii vuonna 1973 perustettu Ähtärin eläinpuisto, joka on Suomen ensimmäinen luonnonmukainen eläinpuisto. Pohjois-Suomessa toimiva Ranua Zoo on Lapin johtavia matkailukohteita. Ranua Zoo on tullut kuuluisaksi muun muassa siitä, että sinne on syntynyt 2000-luvun aikana kaksi jääkarhun pentua. Kaiken kaikkiaan Suomessa toimii yli 60 eläintarhaa tai näyttelyä, joista suurin osa on kotieläintarhoja tai eläinpihoja (Discovering.Finland.com. 2018.)

Eläintarhojen kehityksen ja toiminnan taustalta on erotettavissa ihmisten ja eläimen suhteen muuttuminen. Eläinkysymykset politisoituvat aika ajoin ja eläinten hyvinvointi on tullut osaksi yleistä keskustelua. Tämä on heijastunut suoraan myös eläintarhojen toimintaan. Nykyajan eläintarhat keskittyvätkin viihdyttämisen ohella myös suojele-, opetus-, ja valistus- ja tutkimustyöhön. Eläintarhoista on tullut pitkän kehitysprosessin seurauksena merkittäviä yhteiskunnallisia toimijoita.

Eläinten sijoittuminen suomalaisiin eläintarhoihin tapahtuu yleensä eurooppalaisen eläintarha ja akvaarioyhdistyksen EAZA:n (European Association of Zoos and Aquaria) välityksellä (Kupsala 2011, 33). Suomesta tähän yhdistykseen kuuluvat Korkeasaari sekä Ranuan ja Ähtärin eläinpuistot. EAZA:lla on yli 300 jäsentarhaa ja niillä on meneillään noin 170 lajin suojeleohjelmaa (Turunen 2011, 172-175).

Eläintarhojen toimintaan ulottuu myös oikeudellinen aines. Wahlberg (2015, 83-96) tuo esiin eläinten oikeudellisen aseman ja eläimen itseisarvon ymmärtämisen ihmisten velvollisuuksien kautta. Velvollisuus eläintä kohtaan konkretisoituu sääntelemällä ja huolehtimalla eläinten oikeutetusta käytöstä. Eläinsuhteen politisoituminen ja ihmisten kiinnostus eläinten hyvinvointia kohtaan on johtanut eläinten pitoa ja tarhausta koskevan lainsäädännön kehittämiseen Suomessa.

Vuonna 1863 keisarin valtiopäivillä annettiin eläinsuojelullinen asetus, jolla puututtiin eläinten tahallaan rääkkämiseen. Asetuksella ei puututtu eläinten teurastukseen, kuljetukseen tai pakkosyöttämiseen. Asetuksella haluttiin estää tarpeeton kivun ja tuskan aiheuttaminen eläimille. Asetuksen vaikutus jäi käytännössä vähäiseksi. Vuonna 1889 rikoslakia täydennettiin eläinrääkkäyspykälällä, mutta silloinkaan eläinrääkkäykseen ei suhtauduttu kovin vakavasti. Ihmisten huoli eläinten hyvinvoinnista lisääntyi ja ihmiset vaativat kovempia rangaistuksia muun muassa eläinten kuljetusta ja teurastusta koskien. Suomen ensimmäinen eläinsuojelulaki astui voimaan 1934. (Streng 1999, 18-19.)

Suomen voimassa oleva eläinsuojelulaki on säädetty 1996. Eläinsuojelulain tarkoituksena on suojella eläimiä kivulta ja kärsimykseltä sekä edesauttaa eläinten hyvinvointia ja hyvää kohtelua. Laki myös panee täytäntöön EU:n direktiivin 1999/22/EY luonnonvaraisten eläinten pitämisestä eläintarhassa. Lain mukaan eläintarhan saa perustaa vain aluehallintoviraston luvalla. (L 1996/247.) Uusi eläinsuojelulaki on tekeillä ja hallitus on antanut laista jo esityksen. Uudessa eläinsuojelulaissa tarkennetaan ja täydennetään eläinten pitopaikkoja, hoitoa ja kohtelua koskevia säännöksiä (HE 154/2018).

Maa- ja metsätalousministeriö on säätänyt eläinsuojelulain nojalla eläinsuojeluasetuksen, joka täsmentää ohjeistusta eläinten hyvään kohteluun määrittelemällä vaatimukset sopivalle eläinten pitopaikalle, terveydestä ja hyvinvoinnista huolehtimiselle, kytkemiselle, jalostukselle, eläimille tehtäville toimenpiteille, lopetukselle ja teurastukselle. Eläinten pidon ja kohtelun tulisi pyrkiä täyttämään eläimen luonnolliset tarpeet ja turvata eläimelle turvallinen ja riittävän tilava elinympäristö sekä velvoittaa eläinten omistajat huolehtimaan eläimen hyvinvoinnista. (A 1996/39.)

Euroopan unionin direktiivissä 1999/22/EY säädetään kansainvälisesti eläintarhoja koskevista vaatimuksista. Direktiivin mukaan jäsenvaltioiden on huolehdittava, että eläintarhat osallistuvat eläinten suojelua edistävään tutkimustyöhön, jakavat kävijöille tietoa esillä olevista lajeista ja niiden luonnollisista elinoloista, pitävät eläimet oloissa, joissa niiden lajikohtaiset biologiset ja suojelulliset tarpeet täyttyvät, estävät eläinten karkaamisen ja pitävät kirjaa esillä olevista lajeista. Direktiivi velvoittaa jäsenvaltiot ylläpitämään paikallista lupa- ja tarkastuskäytäntöä, jotta edellä mainitut vaatimukset täyttyvät. (D1999/22/EY.)

1.2 Eläindiplomatia

Eläindiplomatiaa on käytetty valtiollisten suhteiden hoidossa kautta ihmiskunnan historian. Oikeastaan voidaankin ajatella, että eläintarhauksen juuret ovat saaneet alkunsa juurikin eläindiplomatiasta. Egyptin faaraoiden, babylonialaisten kuninkaiden ja kiinalaisten keisareiden eläinkokoelmien eläimet olivat saatu lahjoituksina muiden maiden hallitsijoilta (Ståhlberg & Svanberg 2016, 107-108).

Eläindiplomatia oli yleistä siirtomaavallan aikakautena, kun eurooppalaiset valtiot hallitsivat alueita eri puolilta maailmaa. Eläimiä kulkeutui siirtomaista hallitsijavaltioille lähinnä kunniansoituksina. Nykyään eläindiplomatia on yksi valtioiden strategian muodoista, joilla valtiot hyödyntävät erikoisia ja himoittuja eläinlajejaan, joita ei tavata missään muualla maailmassa ja käyttävät näitä edustajinaan kansainvälisten suhteiden hoidossa. (Cushing & Markwell 2009, 255-257.) Kiinaan liitetty pandadiplomatia on eläindiplomatiasta ehkä yksi tunnetuin muoto. Kiinan lisäksi myös monet muut maat ovat hyödyntäneet eläimiä kansainvälisissä suhteissaan. Australia on lahjoittanut muun muassa koaloja ja vesinokkaeläimiä ja Suomen presidentit ovat vastaanottaneet muilta valtioilta huomionsoituksia esimerkiksi hevosten muodossa. Kiinan harjoittamassa ns. pandadiplomatiassa on kuitenkin omat erityispiirteensä, jolla se eroaa muusta eläindiplomatiasta.

Kielitoimiston sanakirjan mukaan diplomatialla tarkoitetaan valtiollisten suhteiden hoitamista (Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone Oy 2019). Collins English Dictionary sanakirjan mukaan diplomatiassa on kyse rauhanomaisin keinoin hoidettavista valtion ja hallitusten välisistä suhteista. Diplomatialla voidaan viitata myös kansainvälisten suhteiden johtamistaitoihin tai muihin taitoihin, kuten tahdikkuus, joilla pidetään yllä ihmissuhteita (Collinsdictionary.com 2019.) Cushing ja Markwell (2009, 256) liittävät eläindiplomatian osaksi julkisuusdiplomatiata, joka on yksi muoto diplomatiasta. Julkisuusdiplomatialla tarkoitetaan sitä, että valtiot pyrkivät vaikuttamaan julkisen mielipiteen avulla toisten valtioiden toimintaan (Wang 2006, 92). Julkisuusdiplomatia eroaa perinteisestä valtioiden välisestä diplomatiasta siinä, että sillä pyritään vaikuttamaan suoraan muiden maiden kansalaisiin, jotta kansalaisten mielikuvat muuttuisivat myönteisemmiksi toista valtiota kohtaan (Melissen 2005, 4-8).

Eläindiplomatia on osoitus geopolitiikasta, jossa eläimiä hyödynnetään diplomaattisten suhteiden hoidossa. Eläindiplomatiassa eläimiä käytetään esimerkiksi lahjoina, joita korkea-arvoinen valtionjohtaja voi antaa toiselle valtionjohtajalle. Eläindiplomatiaan liittyy metaforinen ja symbolinen ulottuvuus ja tällöin ajatellaan, että eläimet edustavat esimerkiksi jotakin tiettyä valtiota, kuten jättiläispandat yhdistetään vahvasti Kiinaan. (Harvard & Neumann 2016, 3.) Eläimiin liitetty symboliarvo on yksi syy siihen, miksi eläimiä on alettu käyttää diplomatian välineinä ja miksi ne kelpaavat korkea-arvoisiksi valtiollisiksi lahjoiksi.

Australia on Kiinan ohella käyttänyt eläindiplomatiata kansainvälisten suhteiden hoidossaan. Australiassa elää kaksi eläinlajia, joita ei tavata luonnonvaraisina missään muualla. Australia on käyttänyt kumpaakin eläinlajia, vesinokkaeläintä ja koalaa, diplomaattisina lahjoina. Australia antoi kaksi kertaa vesinokkaeläimiä ulkomaille toisen maailman sodan tapahtumien vuoksi. Australia lahjoitti vuonna 1943 ensimmäisen vesinokkaeläimen Iso-Britannian pääministeri Winston Churchillille siinä toivossa, että Iso-Britannia auttaisi Australiaa sodassa. Toisen maailman sodan jälkeen vuonna 1947 Australia lahjoitti kolme vesinokkaeläintä Yhdysvaltoihin. Tällä kertaa vesinokkaeläimet lähetettiin Yhdysvaltoihin siinä toivossa, että Yhdysvaltojen kansalaiset ajattelisivat toisen sodan jälkimainingeissa australialaisia. Australia ei ole tämän jälkeen käyttänyt vesinokkaeläimiä diplomaattisina lahjoina, vaan eläindiplomatia on keskittynyt pääosin koala eli pussikarhuihin. (Cushing & Markwell 2009, 259-265.)

Koalat olivat näyttävästi esillä muun muassa Australian isännöidessä G20-huippukokousta vuonna 2014. Huippukokouksesta uutisoitiin näyttävästi julkaisemalla valtionjohtajista kuvia, joissa he pitävät koalaa sylissä. Muun muassa Yhdysvaltain presidentti Barack Obama ja Venäjän presidentti Vladimir Putin kuvattiin eläinten kanssa ja uutiseen oli kirjoitettu, että valtionjohtajat näyttävät pehmeän puolensa (The Guardian 2014.) Australia on myös lainannut eläimiään eläintarhoihin. Vuonna 2015 Australia juhlisti diplomaattisia suhteitaan Singaporen kanssa lahjoittamalla eläintarhaan neljä koalaa kuudeksi kuukaudeksi (Bishop 2015).

Eläindiplomatia ei ole Suomellekaan vierasta ja jättiläispandat eivät suinkaan ole ainoita Suomeen saapuneita ”diplomaattisia” eläimiä. Suomen tasavallan presidentit ovat saaneet useita kertoja eläinlahjoja. Usein eläimet ovat lahjoitettu valtionvierailujen yhteydessä. Neuvostoliitto

lahjoitti vuonna 1957 kaksi orlov-tammaa presidentti Urho Kekkoselle. Kekkosen hevoset olivat ensimmäiset lämminveriset hevoset Suomessa ja tästä alkoikin lämminveristen raviurheilun kehitys Suomessa. Presidentti Mauno Koivisto vieraili Kazakstanissa vuonna 1992 ja tämän vierailun yhteydessä Kazakstanin presidentti Nursultan Nazarbajev lahjoitti Koivistolle Doninhevosen. (Erola 2012, 45-63.) Etelä-Afrikka lahjoitti vuonna 1997 valtionvierailun yhteydessä presidentti Martti Ahtisaarelle virtahevosen, mutta Suomen eläintarhoille ei ollut silloin valmiuksia vastaanottaa eläintä (Ståhlberg & Svanberg 2016, 111). Presidentti Tarja Halonen on saanut Venäjältä myös huomionosoituksena eläimen. Vuonna 2012 Venäjän pääministeri Dmitri Medvedev lahjoitti presidentti Tarja Haloselle Neva Masquerade -rotuisen kissan (Helsingin Sanomat 2013).

Pandadiplomatian juuret ulottuvat satojen vuosien päähän Tang-dynastian aikaan (618-907), jolloin keisarinna Wu Zetian arvellaan lähettäneen japanilaisten vanhojen asiakirjojen mukaan Japanin hallitsijalle lahjaksi kaksi pandaa ja 70 nahkaa (Morris & Morris 1981, 20). Varsinaisen pandadiplomatian katsotaan alkaneen kuitenkin vasta 1950-luvulla, jolloin Kiinaa hallitsi Mao (Lin 2009, 1). Pandadiplomatiasta on tunnistettavissa kolme erilaista ajanjaksoa (Lin 2009; Buckingham, David & Jepson 2013, 2).

Ensimmäinen ajanjakso sijoittuu vuosille 1957-1982 ja tälle ajanjaksolle on ominaista, että Kiina antoi pandoja lahjaksi liittolaisilleen (Lin 2009, 1). Buckingham, David ja Jepson (2013, 2) kutsuvat ensimmäistä ajanjaksoa Maon aikakaudeksi, jolloin pandadiplomatian tarkoitukseni oli rakentaa strategisia liittoja muiden valtioiden kanssa. Kiinan pitkäaikainen johtaja, puhemies Mao Zedong lahjoitti vuonna 1957 ja 1959 kaksi jättiläispanda Neuvostoliitolle sen jälkeen, kun Neuvostoliitto oli solminut Kiinan kanssa yhteistyösopimuksen. (Lin 2009 1). Schallerin (1994, 235) mukaan jättiläispandoja jättiläispandojen lahjoitukset Neuvostoliitolle virallistivat eläinten aseman hyväntahdon lähettiläinä. Kiina lahjoitti jättiläispandoja myös Pohjois-Korealle, liittolaiselleen, jonka rinnalla Kiina oli sotinut Korean sodassa vuosina 1950-1953. Kiina lahjoitti Pohjois-Korealle yhteensä 5 jättiläispanda vuosien 1965-1980 välisenä aikana. (Lin 2009, 1.)

Kiinan ja länsimaiden suhteet alkoivat parantua sen jälkeen, kun Kiina hyväksyttiin Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) jäseneksi (Lin 2009, 1). Kiina hyväksyttiin YK:n turvallisuusneuvoston pysyväksi jäseneksi vuonna 1971 (Yhdistyneet Kansakunnat 2016). Kiina lahjoitti ensimmäiset jättiläispandat länteen Yhdysvalloille sen jälkeen, kun Kiina ja Yhdysvallat olivat solmineet diplomaattisuhteet v. 1972 (Schaller 1994, 235; Lin 2009, 1; Buckingham, David & Jepson 2013, 2). Kiina lahjoitti länteen jättiläispandoja vuosien 1972-1982 aikana Yhdysvaltojen lisäksi myös Japanille, Ranskalle, Iso-Britannialle, Länsi-Saksalle, Meksikolle ja Espanjalle (Lin 2009, 2). Jättiläispandoja lahjoitettiin vuosien 1957-1983 aikana yhteensä 24 (Schaller 1994, 235). Kiina on lahjoittanut jättiläispandoja vain liittolaisilleen tai maille, joilla on paljon vaikutusvaltaa. Yhdysvaltoja pidetään maailmanmahtina, Ranska ja Iso-Britannia ovat YK:n turvallisuusneuvoston pysyviä jäseniä sekä Japani ja Saksa ovat merkittäviä liikekumppaneita. Meksiko ja Espanja tuovat poikkeuksen tähän ja ne edustavat maita, jotka epätodennäköisesti saisivat Kiinalta lahjaksi jättiläispandan. (Lin 2009, 2.)

Lin (2009, 2) ajoittaa pandadiplomatian toiseen vaiheeseen vuosille 1982 – 1994. Buckinghamin, Davidin ja Jepsonin (2013, 2-3) mukaan toisen vaiheen pandadiplomatia liittyi ajanjaksoon, jolloin Deng Xiaoping nousi Kiinan johtajaksi vuonna 1978. Deng Xiaopingin johdolla Kiinassa käynnistyi talousuudistusten sarja, jonka johdosta maasta tuli ”avoimempi” ulkovalloille sekä valtiojohtoinen maa muuttui asteittain kohti markkinataloutta. Näiden taloudellisten uudistusten ja taloudellisten periaatteiden noudattamisen seurauksena Kiina aloitti jättiläispandojen vuokraamisen ulkomaille.

Pandadiplomatian toisessa vaiheessa tapahtui siirtymä geopolitiikasta markkinatalouteen, jonka myötä kiinalaiset saivat mahdollisuuden ansaita jättiläispandoilla. Kiina vuokrasi jättiläispandoja ulkomaisiin eläintarhoihin lyhyeksi aikaa ja muhkeilla vuokrasummilla. Esimerkiksi Los Angelesin Zoo vuokrasi Kiinalta kaksi jättiläispandaa kolmeksi kuukaudeksi vuoden 1984 Los Angelesin olympialaisten aikaan. Tämän jälkeen eläimet siirrettiin San Franciscoon, jossa ne olivat näytteillä toiset kolme kuukautta. Kiina vuokrasi 1980-luvulla jättiläispandoja muun muassa Yhdysvaltoihin, Kanadaan, Japaniin, Hollantiin, Belgiaan, Irlantiin, Australiaan ja Meksikoon. Jättiläispandat olivat erittäin suosittuja Yhdysvalloissa ja vuoteen 1988 mennessä vähintään 30 Yhdysvalloissa toimivaa eläintarhaa oli anonut Kiinalta jättiläispandoja vuokralle. (Schaller 1994, 235-240.)

Toisen vaiheen ajanjakso näyttäytyy aikana, jolloin jättiläispandojen vuokraaminen ulkomaille politisoitui. Jättiläispandojen vuokraaminen näyttäytyi pääosin viihteellisenä eläinten suojelun jäädessä sivurooliin. Monet luonnonsuojelu- ja eläinjärjestöt, muun muassa WWF, AAZPA (American Association of Zoological Parks and Aquariums) ja FWS (The United States Fish and Wildlife Service) vastustivat jättiläispandojen lyhytaikaista vuokraamista. Vuonna 1988 FWS ilmoitti, että jättiläispandojen maahantuonnille Yhdysvaltoihin ei myönnetä enää lupia ennen kuin Kiina pystyy osoittamaan, että jättiläispandojen vuokraaminen ei aiheuta eläimille vahinkoa ja vuokrat rahat todella käytetään suojelutarkoituksiin. Tästä huolimatta FSW päätyi kuitenkin myöntämään luvat Toledon Zoo:lle, jolle Kiina vuokrasi kaksi pandaa. Tämän johdosta WWF:n Yhdysvaltojen alajärjestö ja AAZPA haastoivat FSW:n oikeuteen, sillä perusteella, että FSW rikkoi kansainvälisiä eläinten siirtoon liittyviä sopimuksia. Lopulta FSW päätyi kieltämään jättiläispandojen maahantuonnin kokonaan, jollei käytäntöjä suojella luonnonvaraisia ja tarhattuja jättiläispandoja parannettaisi. Myös Kiinan viranomaiset toimivat. Ne hyllyttivät kaikki Yhdysvaltoihin kohdistuvat jättiläispandojen siirrot vuonna 1988. Lopulta Kiina kuitenkin muutti jättiläispandojen vuokraamiseen liittyviä käytäntöjään 1980-luvun loppupuolella. Esimerkiksi vain tarhattuina syntyneitä jättiläispandoja voitiin luovuttaa. Lisäksi Kiina pidensi vuokrausajat pitkäkestoisemmiksi. (Schaller, 1994, 240-245.)

Linin (2009, 2) mukaan pandadiplomatian kolmas vaihe käynnistyi 1994. Tälle vaiheelle tunnusomaista on se, että Kiina alkoi liittää jättiläispandojen vuokraamiskäytäntöihin tieteellistä tutkimusyhteistyötä. Buckingham, David ja Jepson (2013, 3) ajoittavat kolmannen vaiheen vuonna 2008 tapahtuneen Sichuanin maanjäristyksen jälkeiseen aikaan. Maanjäristyksellä oli tuhoisia seurauksia jättiläispandoille. Maanjäristys oli voimakkuudeltaan 8 Richterin asteikolla ja järistys tuhosi laajoja osia jättiläispandojen luontaisesta elinympäristöstä. Alueella sijaitsevat jättiläispandoihin keskittyneet suojelukeskukset tuhoutuivat myös osittain. Maanjäristyksellä oli myös välillisiä vaikutuksia jättiläispandojen populaatioihin. Maanjäristys ajoittui kohtalokkaasti juuri siihen aikaan, kun jättiläispandat parittelevat keväisin. Aika on kriittinen, koska jättiläispandat parittelevat vain muutaman päivän aikana vuodessa, joten maanjäristyksen oletetaan sotkeneen jättiläispandojen lisääntymisaikkeit.

Buckinhamin, Davidin ja Jepsonin (2013, 3-4) mukaan jättiläispandoista tuli maanjäristyksen vuoksi pakolaisia, joita Kiina vuokrasi pandadiplomatian muodoissa ulkomaisiin eläintarhoihin. Sichuanin maanjäristystä seuranneen suojeluvaihe liittyy Kiinan tapaan rakentaa verkostoja (guanxi) ja luoda kauppasuhteita näiden verkostojen avulla. Kiinan harjoittama pandadiplomatia näyttää keskittyvän nykyään enemmän isoihin kauppasopimuksiin. Tämä näkyi muun muassa siinä, kun Kiina vuokrasi Edinburgin eläintarhaan kaksi jättiläispandaa vuonna 2011, samaan aikaan Kiina oli solminut Skotlannin kanssa miljardien arvoisen sopimuksen lohien vientiin liittyen. Kiina on solminut myös Australian ja Kanadan kanssa uraankauppaan ja energiayhteistyöhön liittyviä sopimuksia, ja myös näiden maiden eläintarhoihin on vuokrattu sopimusten tekoaikaan jättiläispandoja. Jättiläispandoilla vahvistetaan maiden välisiä suhteita ja eläimet sinetöivät pitkät yhteistyösuhteet.

Kiina käyttää edelleen jättiläispandoja ulkopoliittikan hoitoon. Jättiläispandat on nostettu mukaan muun muassa Kiinan ja Taiwanin välisiin suhteisiin. Vuonna 1988 Kiina tarjosi Taiwanille lahjaksi kahta jättiläispandaa sen jälkeen, kun Kiina oli julkisesti kertonut, että se ei lahjoita enää jättiläispandoja ulkomaille. Taiwan kieltäytyi vastaanottamasta lahjoitusta vuonna 1990 ja tämä tulkittiin johtuvan siitä, että vastaanottaessaan eläinlahjat maa näyttäisi olevan yksi Kiinan maakunnista. (Schaller 1994, 244.) Kiina lähestyi Taiwania uudestaan jättiläispanda-asiassa ja vuonna 2008 Taiwan suostui vastaanottamaan kaksi jättiläispandaa. Kiina oli antanut jättiläispandoille poliittissävytteiset nimet; eläimet olivat nimeltään Tuan Tuan ja Yuan-Yuan ja yhdessä nimet tarkoittivat jälleennäkemistä tai uudelleen yhdistymistä (reunion). (Lin 2009, 3.)

Leiran ja Neumannin (2017, 17) mielestä pandadiplomatialla on monenlaisia merkityksiä, mikä ilmenee muun muassa Kiinan tapana vaikuttaa muiden maiden kansalaisten mielipiteisiin tai viestittää sillä valtioiden hierarkkisista suhteista. Kiina käyttää pandadiplomatiata myös taktiikkana, jolla se vastaa sille epämieluisen asiaan (tit-for-tat exchange, ”poput pottuina”). Kansainvälinen media on esittänyt jättiläispandojen siirtoihin liittyviä uutisia juuri tästä näkökulmasta. Esimerkiksi vuonna 2010 kansainväliset uutismediat julkaisivat uutisia siitä, kun Yhdysvallat joutuivat palauttamaan Kiinaan kaksi jättiläispandaa sen jälkeen, kun presidentti Barack Obama oli tavannut Tiibetin hengellisen johtajan Dalai Laman (BBC 2010; The Irish Times 2010).

Vuonna 2018 Suomi tuli osalliseksi Kiinan pandadiplomatiasta tai näin ainakin suomalaisissa medioissa uutisoitiin. Suomalaiset mediat esittävät Suomen valittuna maana, jolle Kiina vuokrasi kansallisaarteina pitämiään eläimiä (Turun Sanomat 2018; Kaleva 2018). Jättiläispandojen Suomeen tulossa ja Suomessa elämisessä puhuttaa eläinten lisäksi myös Suomen ja Kiinan suhteet. Suomi on Kiinalle tärkeä maa. Suomi, Tanska ja Ruotsi olivat ensimmäiset länsimaat, jotka tunnustivat Kiinan kansantasavallan ja solmivat Kiinan kanssa diplomaattisuhteet v. 1950. Suomi oli ensimmäinen kapitalistinen maa, joka solmi Kiinan kanssa kahdenvälisen kauppasopimuksen v. 1953. (Kaitila & Kotilainen 2017, 60.) Kiinasta on tullut tärkeä kohdema suoma-laisten yritysten sijoituksille ja esimerkiksi v. 2015 Kiina oli kolmanneksi merkittävin suoma-laisten tytäryritysten kohdema liikevaihdolla mitattuna. Suomesta on tulossa myös tärkeä kohdema kiinalaisille yrityksille. Esimerkiksi Supercell-pelilyhtiön osake-enemmistö kuuluu kiinalaisille ja kiinalainen Kaidi on investoinut Kemiin biodieselin valmistukseen. (Kaitila & Kotilainen 2017, 139-140.)

1.3 Media esityksien tuottajana

Media on merkittävä toimija yhteiskunnassa, koska se on nykypäivänä vahvasti läsnä ihmisten elämässä tavalla tai toisella ja medialla on tärkeä rooli merkityksien tuottajana ja todellisuuden määrittelijänä. Janne Seppänen ja Esa Väliverronen (2012, 10) toteavat, että länsimaista pitkälle kehittyneitä yhteiskuntia on vaikea ymmärtää ottamatta huomioon mediaa ja sen roolia yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa. Median vaikutukset ovat näkyvissä useilla yhteiskunnan osa-alueilla, kuten politiikassa, taloudessa, hallinnossa, kulttuurissa ja teknologian kehityksessä (Väliverronen 2014, 135). Ähtärin pandoihin liittyvä mediajulkisuus osoittaa sen, että medialla on erityinen rooli myös tarhattuihin eläimiin liittyvien näkemyksien ja merkityksien tuottajana.

Mediaa on vaikea määritellä yksiselitteisesti. Sana media on peräisin latinan kielestä, jossa medium on merkinnyt keskimmäistä tai välissä olevaa. Medialla viitataan ihmisten, yhteisöjen ja organisaatioiden väliseen vuorovaikutukseen. Englannin kielisenä medium tarkoittaa yksittäistä viestinnän välinettä ja monikkomuoto media puolestaan viittaa viestintävälineiden kokonaisuuteen. Yleisessä merkityksessä medialla viitataan joukkoviestimiin, joista alettiin puhua 1900-luvun alussa. Aluksi joukkoviestimillä tarkoitettiin lehdistöä, myöhemmin mukaan liit-

tyivät radio ja televisio. Nykyään media sisältää laajan kirjon erilaista viestintää alkaen joukkoviestinnästä aina erilaisiin viestinnän muotoihin. Laajassa merkityksessä media voidaan ymmärtää välineeksi, jolla viestitään merkityksiä. (Seppänen & Väliverronen 2012, 22.)

Tyypillisesti media jaetaan perinteiseen mediaan ja sosiaaliseen mediaan. Perinteisellä medialla tarkoitetaan journalistisia ja vakiintuneita uutismedioita, kuten Helsingin Sanomat, Iltalehti, Kauppalehti ja STT. Perinteisen median sisältö tuotetaan pääosin ammattilaisten voimin ja perinteisen median käyttäjiä voidaan kutsua yleisöksi. Sosiaalisessa mediassa, kuten YouTube, Facebook jne. käyttäjät tuottavat itse sisällöt. (Matikainen 2010, 55.) Tässä tutkimuksessa medialla tarkoitetaan uutispainotteista journalismia eli perinteisen median piiriin kuuluvaa osaluuetta. Uutispainotteisella journalismilla viitataan faktaperusteiseen mediatekstiin, joita esimerkiksi uutiset ja uutisen tyyppiset ajankohtaiskirjoitukset ovat. Uutiselle tarkoitetaan tiedotetta, jolla kerrotaan lyhyesti ajankohtaisesta tai yleisesti merkittävästä aiheesta. Uutisen täytyy olla lyhyt ja objektiivinen ja toimittaja ei saa sisällyttää omia mielipiteitä, arvottavia lauseita tai piilokannanottoja uutiseen. (Jaakkola 2013, 179.)

Median yhteiskunnallinen merkittävyys ilmenee muun muassa siten, että medialla ajatellaan olevan valtaa. Nykyaikana median valta näyttäytyy esimerkiksi kykyinä luoda ja määritellä yhteiskunnallisen keskustelun puheenaiheita. (Seppänen & Väliverronen 2012, 170). Ihmisten mielipiteet muodostuvat useiden tekijöiden seurauksena. Muun muassa sosiaalisella ympäristöllä, kasvatuksella, koulutuksella ym. sekä myös medialla on oma merkityksensä mielipiteiden muodostumisessa. Media ei välttämättä muuta suoraan ihmisten mielipiteitä, kuten esimerkiksi sosiaalinen ympäristö tai koulutus saattavat tehdä, mutta media määrittää kuitenkin sitä, mistä puhutaan ja mitkä aiheet muodostuvat yhteiskunnallisiksi kysymyksiksi. (Karppinen, Jääsaari & Kivikuru 2010, 10.) Medialla on siis mahdollisuus vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen ja mistä aiheista ihmisillä on mielipiteitä sekä mitä kysymyksiä he pitävät tärkeinä (Kunelius, Noppari & Reunanen 2009, 12).

Olen valinnut tutkimusaineistokseni mediatekstit sen vuoksi, koska media on aktiivisesti mukana kehystämässä yhteiskunnallisia keskustelunaiheita. Uutiset valikoituivat tekstiaineistokseni siitä syystä, että uutisilla on paljon arvovaltaa Suomessa. Suomalainen media on saanut

kyselytutkimuksissa positiivisia arvioita luotettavuudesta ja totuudenmukaisuudesta (Karppinen, Jääsaari & Kivikuru 2010, 40). Seppäsen ja Väliverrosen (2012, 67) mukaan uutistoimitus muodostaa asiantuntijajärjestelmän, jonka keskeinen arvo on mahdollisimman totuudenmukaisten uutisten tuottaminen yleisölleen. Median tuottamat uutiset eivät ole kuitenkaan arvopaita tai neutraaleja selostuksia päivän tapahtumista tai maailman menosta. Uutiset ovat toimitettuja ja uutisista välittyy kehystämisen seurauksena erilaisia tulkintoja todellisuudesta ja käsiteltävästä aiheesta. Uutisiin välittyy toimituksen tai toimittajan tekemiä valintoja esimerkiksi siitä, mitä näkökulmaa korostetaan tai kenen toimijan ääni pääsee uutisen avulla kuuluviin. Uutinen eroaa kuitenkin merkittävästi ns. mielipidekirjoituksesta ja tämän vuoksi olen rajannut tutkimusaineistoni ulkopuolelle kaikki mielipidekirjoitusten tyyppiset kirjoitukset, kuten pääkirjoitukset, kommentit, kolumnit ja yleisönosastokirjoitukset.

Valitsin tutkimukseni uutisten lähteeksi Helsingin Sanomat, koska se on Suomen laajalevikkaisin valtakunnallinen sanomalehti. Vuonna 2017 Helsingin Sanomat oli kokonaislevikiltään mitattuna Suomen suurin tilattava sanomalehti. Vuonna 2017 kokonaislevikimäärä oli 324 997 (Media Audit Finland 2018). Helsingin Sanomilla on vahva asema Suomessa ja se on merkittävä yhteiskunnallinen toimija. Esimerkiksi eri yhteiskuntasektoreita edustavat suomalaiset päätöksentekijät, jotka kuluttavat runsaasti mediasisältöjä, käyttävät Helsingin Sanomia kiinteänä osana työhön. Suomen päätöksentekijöiden ydinjulkisuuden muodostavat Helsingin Sanomat, Yleisradion televisiouutiset ja MTV3:n uutiset. Suomalainen valtaeliitti kuvaa näitä kolmea uutismediaa pyhäksi kolminaisuudeksi tai ainoaksi vakavaksi otettavaksi mediaksi. Helsingin Sanomia pidetään merkittävänä itsenäisenä vallankäyttäjänä. (Kunelius, Noppari & Reunanen 2009, 265-268.)

1.4 Tutkimusasetelma ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksessani tartun median tuottamiin esityksiin eläintarhaeläinten toimijuudesta. Tarkastelen Helsingin Sanomien uutisointia Ähtäriin eläintarhaan sijoitetuista jättiläispandoista. Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, miten jättiläispandoista uutisoitiin vuosien 2014-2018 välisenä aikana ja millaisia jättiläispandojen toimijuuden ulottuvuuksia uutisoinnista on tunnistettavissa. Eläintarhaeläinten toimijuuteen liittyvä tutkimukseni tarkastelee käynnissä olevaa keskustelua ei-inhimillisestä toimijuudesta. Tarkoitukseni on yhden tapausesimerkin avulla tutkia,

miten toimijuus näyttäytyy juuri Ähtärin pandoihin liittyvässä uutisoinnissa. Media välittää uutisia myös muualta maailmasta jättiläispandoista. Näin ollen otan tutkimukseeni mukaan Ähtärin pandoihin liittyvien uutisien lisäksi kaikkia ne uutiset, jotka Helsingin Sanomat on julkaissut jättiläispandoista viimeisen neljän vuoden ajalta.

Tutkielmani metodologinen lähtökohta on sosiaalinen konstruktionismi, jonka mukaan maailma rakentuu sosiaalisissa vuorovaikutussuhteissa. Lähestymistavan mukaan sosiaalinen kanssakäyminen synnyttää todellisuutta, joten sillä on väliä, miten asiat esitetään ja miten niistä puhutaan. Ähtäriin sijoitettujen jättiläispandoihin liittyviä toimijuuden ulottuvuuksia voidaan tutkia uutisoinnin kautta. Media tuottaa ja muokkaa käsitystämme todellisuudesta ja media vaikuttaa siihen tapaan, mitä me jättiläispandoista ajatellaan. Erityisesti perinteinen media on tärkeässä roolissa välittäessään tulkintojaan ja näkemyksiään yleisölleen. Median tulkinnat välittyvät kansalaisille muun muassa uutisjournalismin muodossa.

Tutkielmani teoreettisessa viitekehyksessä tuon esiin ei-inhimilliseen toimijuuteen liittyvää teoreettista ajattelua. Tuon esiin aiempien tutkimusten löydöksiä eläinten toimijuudesta eläintarhakontekstissa sekä laajemmin yhteiskunnassa. Keskityn teoriaosuudessa eläinten poliittisuuden tarkastelemiseen ja tuon esiin valitsemani näkökulman avulla, että eläinten toimijuus ei välttämättä edellytä tietoista toimijuutta ja eläinten toimijuuden määrittelyyn ei ole olemassa yhtä ainoaa ja oikeaa vastausta, vaan käsite on monitulkintainen ja tilanneriippuvainen. Tutkielmani teoreettinen viitekehys nojautuu Jamie Lorimerin (2007) tutkimukseen ei-inhimillisestä karistamasta, jonka avulla eläimen toimijuuden ulottuvuuksia on mahdollista tarkastella.

Olen valinnut tutkimukseni menetelmäksi kehysanalyysin, koska se sopii hyvin yhteen konstruktivistisen lähestymistavan kanssa ja sen avulla on mahdollista analysoida mediatekstejä. Tutkimukseni kiinnostuksen kohteena on jättiläispandojen toimijuus ja tarkoitukseni on nostaa analyysin avulla se näkyviin. Käytän apunani tässä toimijuuden kartoituksessa teoreettisia työvälineitä ja näiden avulla pyrin saamaan vastaukset seuraaviin tutkimuskysymyksiini.

1. Mitä merkityksiä Ähtärin pandoilta annetaan Helsingin Sanomissa?
2. Miten Helsingin Sanomat esittää jättiläispandat uutisissaan?

3. Minkälaisena pandojen toimijuus ilmenee uutisissa?

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni keskittyy tunnistamaan pandoihin liittyviä merkityksiä ja mediaa näiden merkityksien tuottajana. Toisen kysymyksen avulla nostetaan esiin median tapoja esittää jättiläispandat uutisissaan. Kolmannella kysymyksen avulla pyrin selvittämään jättiläispandojen toimijuuden ulottuvuuksia. Tarkoitukseni on ymmärtää kehysanalyysin avulla median näkemyksiä jättiläispandojen toimijuudesta ja kehysanalyysi tuo esiin sen, mihin asioihin median mielestä jättiläispandoilla on vaikutusta.

2 KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY JA AIEMPI TUTKIMUS

2.1 Ei-inhimillinen toimijuus

Yhteiskuntatieteellisessä ja humanistisessa tutkimuksessa on ollut tapana erotella yhteiskunta ja luonto toisistaan sekä tyypillisesti myös ihmisen ajatellaan olevan erillinen osa luontoa (Tuomivaara 2015, 66). Luontoon liitetään käsite ei-inhimillinen, joka tulkitaan yleisesti vastakohdaksi käsitteelle inhimillinen. Inhimillisellä viitataan ihmisen ominaisuuksiin, joilla korostetaan ihmisen ainutkertaisuutta. Antroposentrisen näkemyksen mukaan ihminen on kaiken keskipisteenä ja luonto on ihmisen toiminnalle alisteinen (Ratamäki & Tynkkynen 2006, 20). Ihmisyyden korostamisen sijaan ja ohelle on kehittynyt erilaisia suuntauksia, joissa yhteiskuntaa ja luontoa ei nähdä enää toisistaan irrallisina ja ihminen nähdään osana luontoa (Tuomivaara 2015, 66).

Posthumanismi ja more than human- ajattelu ovat kehittyneet antroposentrisyyden kritiikistä (Nygren 2017; Grusin 2015; Lummaa & Rojola 2014; Lorimer 2012). Posthumanismi kyseenalaistaa ihmisen ja inhimillisyyden kaiken keskipisteenä ja ihmistä pidetään yhtenä eläimenä muiden eläimien joukossa. Posthumanismissa korostuu ihminen luonnon osana, mutta ihmisellä ei katsota olevan mitään erityisasemaa luonnossa. Esimerkiksi eläintä ei nähdä toiseutena suhteessa ihmiseen (Aaltola & Keto 2015, 67). Nämä moniaineksiset tutkimusnäkökulmat tunnistavat myös ei-inhimillisen toimijuuden.

Ei-inhimillisen toimijuuden pioneereina voidaan pitää muun muassa Michel Callonia, Bruno Latouria, Donna Harawayta ja Sarah Whatmorea, jotka ovat teoretisoineet ei-inhimillistä toimijuutta. Callon osoitti 1980-luvulla kampsimpukoihin kohdistuvien tutkimusten avulla, että ihmisiä ja ei-inhimillisiä kampsimpukoita voidaan kohdella tutkimuksessa samanvertaisina toimijoina (Mononen 2017, 15-16). Jamie Lorimer (2012, 595) tuo esiin Bruno Latourin väitteen, että ”emme ole koskaan olleet moderneja” (”We have never been modern”, Latour 1993), jolla Latour kyseenalaistaa luonnon ja yhteiskunnan vastakkainasettelun ja erottelun. Luontoa ja yhteiskuntaa tulisi tarkastella yhdessä, koska ei-inhimillisen osuus, oli se sitten orgaanista tai epäorgaanista, kasvaa nyky maailmassa. Carter ja Charles (2019, 323) nostavat omassa tutkimuksessaan esiin Bruno Latourin käyttämän laajan määrittelyn toimijuudesta, jonka mukaan kaikki vaikutusta omaavat asiat ja esineet omaavat toimijuutta. Lorimer (2012, 595) mainitsee

myös Donna Harawayn, jonka mielestä ihmiset eivät ole koskaan olleet pelkästään ihmisiä (”We have never been human”, Haraway 2008). Harawayn tutkimuksissa tulee näkyviin materialistinen ja teknologiaan liittyvä toimijuus. Tämän lähestymistavan mukaan voidaan ajatella, että esimerkiksi silmälasit omaavat toimijuutta.

Antroposentrisyyden kritiikistä syntynyt näkökulman muutos perinteiseen toimijuuden käsittämiseen tuo toimijuuteen uuden ulottuvuuden ja laajentaa toimijuuden käsitettä. Tämä näkökulman muutos mahdollistaa eläinten toimijuuden tarkastelun eri näkökulmista, mutta ennen kaikkea se tarjoaa vaihtoehdon perinteiselle ihmiskeskeiselle ajattelutavalle, koska se kohdistaa huomion eläimiin itseensä. Taina Syrjämaa kommentoi ajattelumallin muutosta Aino Saarenmaan artikkelissa. Syrjämaan (2015) mukaan eläimiä ei tarkastella pelkästään ihmisen toiminnan kohteena, vaan aktiivisina toimijoina. Hänen mukaansa ihmiskeskeisyydestä on kuitenkin vaikea päästä irti, mutta sitä on mahdollista kyseenalaistaa. (Saarenmaa 2015.)

2.2 Eläinten toimijuus

Yhteiskunnallinen eläintutkimus on vilkastunut Suomessa viime vuosien aikana. Vuonna 2004 perustettiin Yhteiskuntatieteellisen eläintutkimuksen verkosto ja muutamaa vuotta myöhemmin verkostosta kehittyi vuonna 2009 Yhteiskunnallisen ja kulttuurisen eläintutkimuksen seura (YKES). Seuran piirissä tutkitaan monipuolisesti ja monitieteisesti eläinten ja ihmisten välisiä suhteita (YKES 2019.) YKES on järjestänyt Suomessa ensimmäisen kansainvälisen (UN) Common Worlds konferenssin, jossa kiinnitettiin huomiota myös eläinten toimijuuteen ja keskustelua käytiin erilaisten tieteellisten lähestymistapojen välityksellä (Un Common Worlds 2018). Eläinten toimijuutta on tutkittu myös esimerkiksi Suomen Akatemian rahoittamassa hankkeessa Eläinten toimijuus yhteiskunnassa: näkökulmia Suomesta 1890 – 2040. Hankkeessa tutkittiin professori Taina Syrjämaan johdolla muun muassa kaupunkilemmikkien, avustajaeläinten ja villieläinten toimijuutta suomalaisessa yhteiskunnassa latourilaisen näkemyksen mukaan, jolloin eläinten toimijuus tulkitaan vaikuttavuutena suhteessa muihin toimijoihin. (Turun yliopisto 2014.)

Tieteellisen tutkimuksen ja keskustelun tuloksena on syntynyt erilaisia määritelmiä eläinten toimijuudesta. Eläinten toimijuudesta ei ole olemassa kuitenkaan mitään yhtenäistä ja kaiken

tyhjentävää määritelmää ja käytänkin tässä tutkimuksessa eläinten toimijuuden käsitteellistämässä apunani aiemmissä tutkimuksissa esiin nostettuja tapoja eläimen toimijuuden ilmene-mismuodoista. Tutkimusten lähestymistavat ja määrittelyt valottavat myös eri ulottuvuuksia ihmisen ja eläimen suhteesta. Aiemmissä eläintutkimuksissa eläinten toimijuus ilmenee eri tavoin ja eläinten toimijuutta peilataan ihmisten toimijuuteen joko korostaen toimijuuksien eroja tai yhteneväisyyksiä. Eläinten toimijuutta voidaan tarkastella eläinten käyttäytymisen pe-rusteella, jolloin huomio on eläimissä itsessään (more than human) tai toimijuutta tarkastellaan suhteessa ihmisiin, ihmisille merkityksellisenä asiana. Eläinten toimijuutta tarkastellaan myös sen mukaan, ajatellaanko toimijuuden olevan tietoista tai tiedostamatonta tai liittykö siihen poliittista ulottuvuutta.

Useat tutkijat (Carter & Charler 2019; McFarland & Hediger 2009; Warkentin 2009) ovat tut-kimuksissaan tuoneet esiin, että vankeudessa elävien eläinten toimijuus ilmenee muun muassa siten, että eläin ei käyttäydy odotusten mukaisesti, vaan esimerkiksi vastustaa siihen kohdistu-via toimenpiteitä tai olosuhteita. Eläintutkimuksissa on myös osoitettu, että eläimillä on toimi-juutta myös poliittisissa prosesseissa ja eläimen toimijuus ei edellytä tietoisuutta (Nygren 2017; Raento 2016; Notzke 2013; Hobson 2007). Toisaalta eläinten toimijuuteen liitetään varsin in-himillisiä piirteitä, kuten moraalisuus ja vapaa tahto (McFarland & Hediger 2009).

Tarkastelen tutkimuksessani eläinten toimijuutta suhteissa rakentuvana ilmiönä, koska toimi-juus syntyy aina suhteessa johonkin. Carter ja Charles (2019, 329-330) ovat käyttäneet Marga-ret Archerin morfogeneettistä lähestymistapaa toimijuuteen. Carterin ja Charlesin mukaan Ar-cher käsittää toimijuuden liittyvän kykyyn toimia sosiaalisissa suhteissa ja Archerille toimijuus muodostuu aina osana jotakin yhteisöä tai ryhmää. Toimijuus eroaa siten toiminnasta, koska toiminta ei edellytä sosiaalista ulottuvuutta. Archerin näkemyksen mukainen toimijuus on aina sidottu historialliseen lähtökohtaansa ja toimijuuteen vaikuttaa se, mihin yhteisöön toimijuus on liitetty ja missä paikassa toimijuus tapahtuu. Carter ja Charles havainnollistavat asiaa kahden esimerkin avulla. Esimerkeissään he tuovat esiin ryhmän ”nainen” erilaisen toimijuuden erilai-sissa olosuhteissa ja paikassa; naisten toimijuus on Iranissa hyvin toisenlaista, kuin mitä se on Ruotsissa.

Carterin ja Charlesin (2019, 333) mukaan Archer on vielä täsmentänyt toimijuutta käyttämällä termejä ensisijainen agentti/toimijuus (primary agency) ja korporaattiagentti/toimijuus (corporate agency). Ensisijainen agentti ei ole aktiivinen toimija, mutta silloin kun heidän esimerkisensä nainen aktivoituu, järjestäytyy ja ryhtyy päämäärätietoisesti toimimaan esimerkiksi naisenoikeuksien puolesta, naisesta tulee korporaattiagentti. Korporaattiagenteilla on poliittista vaikutusvaltaa ja he pystyvät päättämään yhteiskunnan asioista. Carter ja Charles tuovat tutkimuksissaan esiin, että vain ihmiset pystyvät toimimaan korporaattiagenteina. Eläimet ja muut ei-inhimilliset toimijat toimivat sen sijaan ensisijaisina agentteina, mutta ne pystyvät kuitenkin monin tavoin vaikuttamaan ihmisen hallitsemaan sosiaaliseen järjestykseen ja yhteiskuntaan. Tästä on lukuisia esimerkkejä luonnonkatastrofien tai erilaisten eläinperäisten sairauksien myötä.

Carter ja Charles (2019, 330) soveltavat Archerin teoretisointia omaan eläintutkimukseensa ja toteavat, että esimerkiksi jääkarhun toimijuus arktisissa olosuhteissa muodostuu hyvin erilaiseksi, kuin mitä se on eläintarhassa. Sama toteamus pätee jättiläispandoihin. Näin ei-inhimillisen toimijuuden tutkimisessa, ja erityisesti eläinten toimijuuden tutkimuksessa tulee huomioida ympäröivät olosuhteet ja paikka, jossa eläimet ovat. Jättiläispandojen toimijuuden ulottuvuudet saattavat muodostua erilaiseksi Suomen eläintarhassa, kuin mitä ne olisivat jättiläispandoilla Kiinan eläintarhoissa.

Carter ja Charles (2019, 325-326) tutkivat eläinten toimijuutta kolmen tapausesimerkin avulla, joissa eläimet osoittivat vastustavan olosuhteitaan tai tilannetta, johon ne olivat joutuneet. Carter ja Charles päättelivät eläinten käyttäytymisen perusteella, että eläimet ovat toimijoita, koska ne toimivat ja niiden toiminnalla on seurauksia. Ne pystyvät vastustamaan vallitsevia olosuhteitaan joissakin tilanteissa niin, että olosuhteet muuttuvat niitä kohtaan suotuisammiksi.

Carterin ja Charlesin (2019, 325-327) tapauksetutkimuksen kohteena olivat kaksi tuotantoeläiminä käytettyä sikaa, laboratorioeläiminä käytettyjä rottia ja sekä yksi kotieläinlemmikki koira. Kaikissa kolmessa tapauksessa eläimet olivat jollakin tapaa osoittaneet vastustavan tilannetta, jossa ne olivat. Sikoihin liittyvässä tapauksessa oli kysymys kahden sian onnistuneesta pakenemisestä. Vuonna 1998 Englantia ja myös muuta maailmaa kuohutti tapaus, jossa ker-

rottiin kahden sian seikkailusta. Siat nousivat julkisuuteen, koska olivat onnistuneet pakene-
maan tilanteesta, jossa ne olisivat joutuneet teuraaksi. Siat onnistuivat pakomatallaan välttä-
mään kiinniottajiaan viikon ajan ja lopulta ne onnistuivat välttämään kohtalon, jossa ne olisivat
päätyneet ihmisen ruuaksi. Sikoja kutsutaan Tamworthin kaksikoksi, ja lopulta suuren julki-
suuden ansiosta he saivat elää elämänsä loppuun eläinsuojelukeskuksessa. Laboratoriorottien
tapauksessa rotat osoittivat vastustavansa tutkimuksia. Koe-eläintutkija nosti rottia aina sa-
masta kohdasta käteensä. Rotat väistivät sitä kohtaa, josta ne varmemmin tulivat nostetuksi.
Kolmannessa tapauksessa pariskunnan iäkäs koira otti tilanteen haltuun haukkumalla äänek-
käästi ja murisemalla pariskunnan miehelle, jos pariskunta riiteli. Koiran väliintulo sai paris-
kunnan riitelyn loppumaan.

Carter ja Charles (2019, 336) päättelivät eläinten käyttäytymisen perusteella, että eläinten toi-
mijuus muodostuu myös suhteissa muihin, näissä kaikissa tapauksessa suhteessa toisiin ihmi-
siin. Kahdessa tapauksessa, sikojen ja koiran tapauksessa, eläimet onnistuivat muuttamaan val-
litsevia olosuhteita vastustamalla. Siat onnistuivat pääsemään pakoon ja saivat elää. Koira sai
lopetettua ihmisten riidan. Mikään näistä muutoksista ei olisi kuitenkaan onnistunut ilman ih-
misten osallisuutta tilanteeseen. Sikojen tapauksessa ne onnistuivat välttämään teuraaksi joutu-
misen hyväsydämisten ihmisten ansiosta ja koiran tapauksessa tilanne muuttui, kun pariskunta
päätti lopettaa riitelyn. Carterin ja Charlesin mukaan eläinten jäsenyys ihmisten yhteisöihin ja
vuorovaikutus mahdollistivat eläimet toimimaan ja muuttamaan olosuhteita. Muutokset edel-
lyttivät kuitenkin myös ihmisten osallisuutta. Joten eläinten kyky aikaansaada muutosta ja sen
muutoksen vaikuttavuus ovat aina sidoksissa eläinten asemaan ihmisen ja eläimen suhteessa.

McFarland ja Hediger (2009, 1-2) ovat pohtineet eläinten toimijuutta eläintarhassa tapahtuneen
tapauksen valossa. Vuonna 2007 San Franciscon eläintarhassa koettiin kauhunhetkiä, kun naa-
rastiikeri Tatiana pääsi pakenemaan tarhastaan. Tatiana oli tappanut yhden ja haavoittanut kahta
muuta ihmistä, joiden kiusankohteeksi sen epäillään mahdollisesti joutuneen. Julkisuudessa ih-
meteltiin, miksi suurikokoinen siperiantiikeri, jota pidettiin pienessä tarhassa, oli karannut tar-
hastaan ja hyökännyt. Sama tiikeri oli vuotta aikaisemmin purrut ruokinnan yhteydessä eläin-
tenhoitajaa käteen. Tatianan käytös tulkittiin tällöin tyypilliseksi siperiantiikerin käyttäyty-

miseksi. Farland ja Hediger pohtivat tapahtumaa eläinten toimijuuden näkökulmasta ja esittävät, että ehkä tiikeri olikin päättänyt paeta tarhasta juuri tuona päivänä ja näin ollen tiikerin toiminta olisi ollut tietoista.

Warkentin (2009) on osoittanut omassa delfiinitutkimuksessaan, että eläinten toimijuus ei ilmene ainoastaan vastustuksena. Eläimet pystyvät toimimaan vuorovaikutuksessa muiden sosiaalisten toimijoiden kanssa ja kehittämään vuorovaikutuksen ja vastustuksen avulla uusia toimintatapoja, jotka hyödyttivät niitä itseään. Warkentin analysoi myös tiedemies Micheal Noonanin (2006) havaintoja miekkavalaista. Noonanin mukaan miekkavalat pystyivät muuttamaan toimintaansa myös fyysisten olosuhteiden mukaan. Sekä delfiinien, että miekkavalaiden tutkimus osoittaa näiden kahden lajin kyvyt oppia lajinsa käytöksestä sekä kyvyn vaikuttaa siihen, mitä niille vankeusolosuhteissa tapahtuu.

Warkentin (2009, 33-35) kertoo, että Yhdysvalloissa sijaitsevassa teemapuistoissa on tapana, että vieraat pääsevät vuorovaikutukseen delfiinien kanssa. Tämä tapahtuu siten, että vieraat päästetään delfiinien välittömään läheisyyteen vesialtaiden reunalle. Vieraat saavat kaloja, joilla he voivat ruokkia delfiiniä. Vieraita on kuitenkin kielletty ruokkimasta delfiinejä siten, että he laittavat kalaämpärit altaan reunalle. Delfiinit ovat oppineet pyydystämään kalaämpäreitä altaan reunalta, ja teemapuisto ei pitänyt tätä toivottavana käyttäytymisenä delfiineiltä. Ruokintatilanteessa etäisyys delfiinin ja vieraan väliin muodostuu niin pieneksi, että vieraan on mahdollista koskettaa delfiiniä. Seuratessaan delfiinien käytöstä Warkentin havaitsi, että delfiinit pyrkivät välttelemään vieraiden kosketusta. Näin ollen ne eivät menneet vieraita, kaloista huolimatta, niin lähelle, että vieraat olisivat saaneet mahdollisuuden kosketukseen. Delfiinit pysyttelivät kuitenkin vieraiden lähetyville, siltä varalta, että joku vieras unohti teemapuiston säännöt ja nosti kalaämpäriä altaan reunalle. Delfiinit hyödynsivät tilannetta välittömästi. Warkentin mukaan tämä osoittaa sitä, kuinka eläintoimijat oppivat yhdessä muiden sosiaalisten toimijoiden ja ympäristön kanssa. Ja ennen kaikkea se kuvastaa delfiinien toimijuutta.

Warkentin (2009) analysoi Noonanin (2006) havaintojen perusteella, että myös miekkavalailta ilmeni samantyyppistä toimijuutta osoittavaa käyttäytymistä kuin delfiineillä. Miekkavalailta tämä näkyi esimerkiksi siten, että eivät syöneet niille heitettyjä kaloja. Sen sijaan ne odottivat,

että taivaalla lentelevät lokit syöksyivät pyydystämään altaassa kelluvat kalat. Lokit päätyivätkin sitten miekkavalaiden ateriaksi. Warkentin korostaa, että eniten Noonania kuitenkin ihmetytti se, että muutamassa viikossa koko miekkavalasyhteisö oli oppinut tämän uuden metsästystaktiikan aivan pienintä miekkavalaspoikasta myöten. Miekkavalaiden tapaus osoittaa vangittujen eläinten toimijuutta. Jopa fyysisissä, haastavissa olosuhteissa miekkavalaat pyydystivät ruokansa itse. (Warkentin, 2009, 41.)

Farland & Hediger, 2009, 6) tuovat tutkimuksessaan esiin, että eläimen toimijuutta on käsitteellistetty ihmisiin liitettävien ominaisuuksien avulla ja toimijuutta tarkastellaan esimerkiksi vapaan tahdon, kyvykkyyden, rationaalisuuden, mielen, moraalisuuden tai subjektisuuden näkökulmista. Moraalinen toimijuus ilmenee esimerkiksi lajien välisenä ryhmäkäyttäytymisenä tai eri lajien välisenä ryhmäkäyttäytymisenä. He painottavat, että moraalista toimijuutta eläimillä on vaikea todentaa. Heidän mukaansa vuonna 1996 tapahtunut onnettomuus Yhdysvaltojen Brookfieldin eläintarhassa antaa kuitenkin viitteitä eläinten kyvystä eri lajien väliseen moraaliseen toimijuuteen. Eläintarhassa asunut 8-vuotias naaras gorilla Bintu Jua oli onnistunut pelastamaan tajuttoman lapsen hengen, kun lapsi oli pudonnut gorillojen tarhaan. Binti Jua oli suojellut lasta muilta eläimiltä ja se oli kantanut lapsen tarhan sisäänkäynnin luokse, josta lapsi saatiin pelastettua. He painottavat, että tämän tyyppinen lähestymistapa vaatisi lisää tutkimuksia ja keskustelua, jotta sitä voitaisiin luotettavasti analysoida.

2.3 Eläinten poliittinen toimijuus

Edellä kerrotut esimerkit osoittavat eläinten toimijuutta, jossa eläin toimii tietoisesti (Warkentin 2009; Carter & Charles 2019). Eläinten toimijuutta on tutkittu myös siitä näkökulmasta, että toimijuus ei edellytä tietoisuutta. Eläimet kytkeytyvät monin tavoin ihmisten toimintaan. Eläimet vaikuttavat ja ovat mukana poliittisissa prosesseissa ja käytännöissä, jotka koskevat niitä. Seuraavaksi esittelen kolme tutkimusta, jotka kaikki osoittavat sitä, että eläimen toimijuus ei edellytä tietoisuutta, ainakaan silloin, jos sitä tarkastellaan osana poliittisia tai kulttuurisia prosesseja. Olen valinnut yhden esimerkin ulkomailta, joka käsittelee asiaa vangitun eläimen kontekstissa ja Suomea koskevat esimerkit osoittavan eläimen poliittisen toimijuuden tutkimusta Suomessa. Suomessa eläinten toimijuutta ei ole tarkasteltu juurikaan tarhattujen eläinten näkökulmasta, joten tuon esiin kaksi eläinlajia, jotka ovat olemassa olollaan vaikuttaneet vahvasti poliittisiin käytäntöihin.

Hobson (2007, 250) on halunnut nostaa esiin eläinten aseman osana poliittisia toimintoja. Hänen mukaan eläimet tulisi tunnistaa dynaamisina, subjektiivisina toimijoina sen sijaan, että niitä kohdellaan toiminnan stabiileina kohteina. Näin toimitaan usein luonnonsuojelussa, jossa eläimiä ajatellaan suojelun kohteen näkökulmasta. Hobson havainnollisti asiaa esimerkillään kauluskarhuista.

Itä-Aasiassa kauluskarhuja (*Ursus Selenarctos thibetanus*) tarhataan ja niiltä otetaan sappinestettä, koska erityisesti Kiinassa uskotaan sappinesteen parantaviin vaikutuksiin. Kauluskarhu on luokiteltu vaarantuneeksi ja arvion mukaan pelkästään Kiinassa uskotaan noin 10 000 kauluskarhun elävän sappitarhoissa (Animals Asia Foundation 2019). Kauluskarhut vangitaan yleensä pentuina, ja ne joutuvat elämään usein koko elämänsä sappitarhoissa, jollei niitä onnistuta pelastamaan. Eläimen kohtalona voi siis olla yli 20 vuoden vankeus hirvittävässä olosuhteissa, joista niiltä päivittäin otetaan kivuliaalla toimenpiteellä sappea. Eläinoikeusaktivisti Jill Robinsonista perusti vuonna 1998 Animals Asia -järjestön, joka on keskittynyt auttamaan tarhattuja kauluskarhuja. Järjestö on saanut pelastettua useita karhuja ja on onnistunut ensimmäisenä eläinjärjestönä neuvottelemaan Kiinan kanssa sopimuksen 500 karhun pelastamisesta. (Hobson 2007, 259.)

Hobson (2007, 263) korostaa tutkimuksessaan, että kauluskarhun toimijuus rakentuu suhteessa eläinoikeusjärjestöön ja muihin toimijoihin, jotka liittyivät eläimen tilanteeseen. Kauluskarhut pystyivät Carterin ja Charlesin (2019, 336) osoittamalla tavalla vaikuttamaan omaan tulevaisuuteensa ja muuttamaan vallitsevia olosuhteita niille suotuisammaksi. Kauluskarhut pystyivät muuttamaan yhteiskuntien sosiaalisia ja poliittisia käytäntöjä (Hobson 2007). Ihmisten asenteet muuttuivat ja sappinesteen keräämiseen suhtauduttiin kielteisesti. Kauluskarhujen tilanne synnytti aktivismia ja toimintaa rajoitettiin. Hobsonin tutkimus osoitti, kuinka kauluskarhujen käsittäminen omine itsenään paransi poliittisten käytäntöjen kokonaisvaltaista ymmärtämistä (Raento 2016, 946).

Raento (2016, 962) on tutkinut hevosen geopolitiikkaa Suomessa ja hän on lähestynyt hevosta ei-inhimillisen toimijuuden kautta samaan tapaan, kuin Hobson (2007) käsitteli tutkimuksessaan kauluskarhuja. Raennon mukaan Suomi olisi hyvin erilainen maa ilman hevosta. Hevonen

on vaikuttanut sekä Suomen historiaan sekä nykypäivään merkittävällä tavalla. Raento tarkasteli hevosten roolia muun muassa Suomen talvi- ja jatkosodissa ja biopolitiikassa. Hevoset toimivat sodissa monenlaisissa tehtävissä ja niitä arvostettiin ja kohdeltiin hyvin. Hevosiin suhtauduttiin esimerkiksi rintamalla kuin aseveljiin. Hevoset olivat osallisena suomalaisten sotakokemuksissa ja hevoset ovat vaikuttaneet myös suomalaisten identiteetin muodostumiseen. Raennon mukaan hevoset ovat sopeutumiskykynsä ansiosta pystyneet vaikuttamaan myös omaan tulevaisuuteensa ja hevoset ovatkin nykyään mukana monenlaisissa käyttötarkoituksissa ja tilanteissa. Raento osoittaa myös hevosen toimijuuden rakentuvan ihmisen ja eläimen vuorovaikutuksessa.

Nygren (2017, 163-172) on tutkinut liito-oravien osallisuutta maankäytön suunnittelussa ja hänen mukaansa liito-oravan toimijuus rakentuu liito-oravan suhteissa muihin maankäytön suunnittelussa toimiviin tahoihin, kuten esimerkiksi suunnittelijoihin, kuntapäätäjiin, maanomistajiin jne. Liito-oravan toimijuus on yhdistelmä muun muassa eläimen lajityypillisiä ominaisuuksia sekä ihmistoimijoiden verkostoja, lainsäädäntöä ja sen tulkintaa. Liito-oravan toimijuuden taustalla oleellisena ulottuvuutena on kuitenkin liito-oraviin kohdistuva suojeleminen ja Nygren arveleekin, että esimerkiksi eläimiin kohdistuva tiukka suojelemlainsäädäntö lisää ihmistoimintaan vaikuttavien eläintoimijoiden määrää.

Nygrenin ja Peltolan (2014, 11) tutkimuksissa liito-oravan toimijuuden merkkejä ovat yllätyksen kokemukset, joita liito-orava tuottaa ihmisille. Yllätyksen kokemukset syntyvät siitä, kun liito-oravan papanoita löytyy erikoisesta paikasta tai niitä ei löydy sieltä, missä niitä odotetaan löytyvän. Myös liito-oravien poikasten esiintyminen alueilla, joissa niitä ei olla ajateltu olevan, aiheuttaa liito-oravakartoittajissa ja metsäammattilaisissa erilaisia tuntemuksia. Nygren ja Peltola korostavat yllätyksellisyyden merkitystä liito-oravan suojelelussa. Heidän mukaansa eläin ei ole enää suojelelutoimien passiivinen kohde, vaan se muuttaa omaan suojeleluunsa liittyviä käytäntöjä. Nygren ja Peltola lukevat eläimelle toimijuutta sen aiheuttamien vaikutusten mukaan.

Kautta aikojen ihmisiä on puhuttanut eläimen ja ihmisen eroavaisuudet. Kreikkalaiset filosofit pohtivat aihetta politiikan näkökulmasta. Aristoteles on määritellyt ihmisen erityispiirteeksi poliittisuuden, ja hän kutsui ihmistä poliittiseksi eläimeksi (Lahtinen 2002). Antroposentrisyyden

kritiikistä syntyneen ajattelutavan seurauksena myös eläimiä voidaan ajatella poliittisina eläiminä ja poliittisina toimijoina. Kauluskarhut, hevoset ja liito-oravat ovat poliittisia eläimiä ja poliittisia toimijoita edellä kuvattujen esimerkkien valossa. Jättiläispandoihinkin liittyy vahva poliittinen lataus, jonka näkyvin muoto on ehkä pandadiplomatia. Jättiläispandoihin liittyy kuitenkin muitakin erityispiirteitä, jonka takia sitä voidaan pitää poliittisena eläimenä ja poliittisena toimijana.

Tässä tutkimuksessa tutkin ihmisten tulkintoja jättiläispandojen toimijuudesta, jotka välittyvät mediateksteissä. En tutki eläinten toimijuutta itsessään, koska se edellyttäisi eläinten käyttäytymisen tutkimusta ja seurantaa. Tutkimalla mediatekstejä voin nostaa esiin kuitenkin sen, miten media esittää jättiläispandoille toimijuutta. Tutkimuksessani eläinten toimijuus median esityksissä ilmenee muun muassa vaikutuksina ja asioina, joille media katsoo jättiläispandoilla olevan merkitystä.

Seuraavassa luvussa tuon esiin muutamia jättiläispandoihin liitettyjä yleisempiä käsityksiä. Jättiläispandojen monet käsitykset ovat taustalla vaikuttamassa siihen, minkälaisia tulkintoja eläimistä tehdään ja miten ne esitetään mediassa. Tarkoitukseni ei ole käydä yksityiskohtaisesti läpi kaikkea, vaan tuoda esiin asioita, jotka auttavat hahmottamaan Helsingin Sanomien tapaa esittää jättiläispandat. Esittelen lyhyesti jättiläispandaa eläimenä ja kerron jättiläispandojen levinneisyydestä, ravitsemuksesta ja lisääntymistä. Lisäksi tuon esiin jättiläispandojen historiaa eläintarhaeläiminä sekä luonnonsuojelun lippulaivana.

3 JÄTTILÄISPANDA ELÄIMENÄ, ELÄINTARHOJEN VETO-NAULANA JA LUONNONSUOJELUN IKONINA

3.1 Jättiläispanda bambua syövä ”peto ”

Jättiläispandojen ”löytäjäksi” on nimetty ranskalainen lähetyssaarnaaja ja eläintieteilijä Père Armand David. Työskennellessään Kiinassa David pääsi näkemään metsästäjän ampuman kuolleen jättiläispandan taljan vuonna 1869. David uskoi löytäneensä uuden eläinlajin ja luokitteli jättiläispandan karhujen heimoon kuuluvaksi eläimeksi. Vuotta myöhemmin eläintieteilijä Milne-Edwards muutti tieteellistä luokittelua, ja sijoitti jättiläispandat pesukarhujen heimoon. Länsimaalaiset eläintieteilijät ovat käyneet kädenvääntöä 1800-luvun lopulta asti jättiläispandojen tieteellisestä luokittelusta (Schaller 1994, 261.) Nykytietämyksen mukaan jättiläispandat (*Ailuropoda melanoleuca*) luokitellaan petoeläimiksi ja ne kuuluvat karhujen heimoon ja ovat eriytyneet karhuista omaksi lajikseen noin 22 miljoonaa vuotta sitten (Lindburg, Baragona, Schaller & Lundburg 2004, 7- 8). Jättiläispandat ovat vanhin, jäljellä oleva karhulaji (Hagey & MacDonald 2004, 44).

Luonnonvaraisina elävistä jättiläispandoista on vähän tieteellistä tutkimusta, koska luonnonvaraisena elävät jättiläispandat ovat haastava ja vaikea tutkimuskohde. Tutkimukset tarhatsuista jättiläispandoista täydentävät tätä puutetta, ja ovat tärkeä osa jättiläispandojen käyttäytymisen tutkimusta. (Lindburg & Baragona 2004, 77.) Luonnonvaraisena elävistä jättiläispandoista on valmistunut kaksi mittavampaa tutkimusta, joista ensimmäistä toteutti luonnonsuojelun pioneeri tunnettu George Schaller. Hän oli ensimmäinen länsimaalainen tiedemies, jonka Kiina päästi tutkimaan jättiläispandoja niiden luonnolliseen ympäristöönsä. Schaller vietti tutkimusryhmänsä kanssa useita vuosia 1980-luvun alussa Qinglingin vuoristossa ja teki tutkimusryhmänsä kanssa merkittäviä havaintoja jättiläispandojen käyttäytymisestä ja elintottumuksista (Schaller, 1994.) Toinen tutkimus toteutettiin professori Pan Wenshin ja hänen opiskelijoidensa avulla. He tutkivat yli 10 vuoden ajan radiolähettimillä varustettuja jättiläispandoja (Lindburg & Baragona 2004, 77.) Nykyinen tietämys luonnonvaraisten jättiläispandojen käyttäytymisestä pohjautuu hyvin pitkälti näihin kahteen seurantatutkimukseen. (Lindburg & Baragona 2004, 2.)

Jättiläispandoja elää vapaana ainoastaan Keski-Aasiassa, alueilla, jotka kuuluvat Kiinalle. Vielä n. 50 vuotta sitten jättiläispandojen levinneisyys alue muodostui yhtenäisestä linjasta viiden vuoriston, Qinlingin, Minshan, Qionglain, Xiandlingin ja Liangshan välillä. Nykyään ihmisen vaikutusten vuoksi jättiläispandojen elinympäristöt ovat pienentyneet ja pirstoutuneet, mikä on johtanut erillisten populaatioiden syntymiseen. (Hu & Wei 2004, 137.) Jättiläispandat elävät 1300-3000 metriä meren pinnan yläpuolella vuoristojen suojassa. Alue tarjoaa jättiläispandoille luonnollisen turvapaikan. Alue kelpaa huonosti sijaintinsa vuoksi maanviljelykseen, mutta se tarjoaa kuitenkin otollisen kasvuympäristön bambulle, joka on jättiläispandojen pääravinnon lähde.

Jättiläispandan ruokavalio koostuu lähes pelkästään bambusta, mutta jättiläispandat luokitellaan tästä huolimatta lihansyöjäksi. Tämä johtuu osittain siitä, että niiden ruoansulatuselimistön rakenne muistuttaa muiden lihansyöjien ruoansulatuselimistöä. Jättiläispandoilla on yksiosainen maha ja ruoansulatuskanava on lyhyt. Kasvissyöjäeläimillä, kuten esimerkiksi hevosilla ja norsuilla, ruoansulatuselimistön rakenne on erilainen. Moniosaisen vatsan ja pitkän ruoansulatuskanavan avulla ne pystyvät hyödyntämään kasvisravinnon tehokkaammin. Kasvisruoka sisältää selluloosaa, joka muodostuu ytimestä ja kuoresta. Selluloosan ravitsemukselliset ainesosat sijaitsevat kuoressa. Kuori on paksua ja tätä varten kasvissyöjien elimistössä on symbioosisuhteessa eläviä bakteereita, jotka mahdollistavat myös kuoren ravintosisällön hyödyntämisen ja imeytymisen. Kasvinravinnon hyödyntäminen edellyttää kuitenkin sitä, että ruokamassa säilyy ruoansulatuselimistössä pitemmän aikaa, jotta bakteerit ehtivät sen käsitellä. Kasvissyöjien ruoansulatuseläimistön rakenne mahdollistaa tämän, kun taas lihansyöjillä ruokamassa kulkeutuu nopeasti ruoansulatuskanavan läpi. Lihansyöjältä puuttuvat symbioosissa elävät bakteerit, joten lihansyöjä pystyy hyödyntämään selluloosasta ainoastaan sen ydinosan, joka sisältää vähän ravintoaineita. Jättiläispanda pystyy hyödyntämään vain 17% syömästään bambusta, kun taas vastaavasti leijona pystyy hyödyntämään syömästään liha-ateriasta 90%. (Schaller 1994, 101-102.)

Schallerin (1994 103-104) mukaan jättiläispandan yksipuolinen ruokavalio määrittelee sen käyttäytymistä monella eri tavalla. Ensinnäkin, jättiläispandat saavat bambusta erittäin vähän energiaa. Schallerin seuraama urospanda söi päivittäin 13 tuntia ja Schallerin laskujen mukaan,

tämä riitti hädin tuskin kattamaan jättiläispandan päivittäisen energiatarpeen. Jättiläispandat eivät pysty hankkimaan tarpeeksi vararavintoa, joten ne eivät nuku talviunia. Jättiläispandat selviytyvät kuitenkin talvesta bamburavinnolla, koska sitä on saatavissa ympärivuoden ja kasvi säilyttää ravintopitoisuutensa samanlaisena vuoden ympäri. Jättiläispandan vähäenerginen ruokavalio vaikuttaa myös jättiläispandojen toimimiseen. Eläimet välttelevät ylimääräisen energian kulutusta, joten ne eivät yleensä juokse tai puolusta reviirejään. Jättiläispandojen päivärhythmi muodostuu syömisestä ja lepäämisestä. Ruokavalio vaikuttaa myös jättiläispandojen lisääntymiseen. Naaraat ovat raskaana vain lyhyen aikaa ja poikaset syntyvät erittäin pieninä. Naaraspanda pystyy kasvattamaan luonnonvaraisena vain yhden pennun. Jos pentu kuolee pian syntymänsä jälkeen, johtuu se usein siitä, että emo ei ole saanut tarpeeksi ravintoa. (Schaller 1994, 104.)

Jättiläispandat elävät pääasiassa yksinään, vaikka samalla alueella elää muitakin jättiläispandoja. Ne voivat suhtautua lajitovereihinsa joko ystävällisesti tai vihamielisesti riippuen niiden aikaisemmista kohtaamisista lajitovereidensä kanssa. Jättiläispandat pyrkivät kuitenkin välttämään kontakteja lajitovereihin. Ainoastaan silloin, kun jättiläispandalla on jälkeläinen tai se on kiimassa, se osoittaa sosiaalisuutta lajitovereitaan kohtaan (Schaller 1994, 99-100.)

3.2 Jättiläispanda eläintarhojen vetonaula

Länsimaalaiset kiinnostuivat toden teolla jättiläispandoista 1900-luvun alkuvuosikymmeninä. Jättiläispandoja käytiin metsästävässä ja niiden ruumiita esiteltiin täytettyinä museoissa. Yhdysvaltojen 26. presidentti Theodore Roosevelt, joka tunnettiin muun muassa innokkaana koskemattoman luonnon suojelijana ja suurten luonnonsuojelualueiden perustajana (Bradshaw & Ehrlich 2015, 34), oli kuuluisa myös siitä, että hänet tunnetaan ensimmäisenä länsimaalaisena metsästäjänä, joka ampui veljensä kanssa jättiläispandan Kiinassa vuonna 1929 (Schaller 1994, 44).

Länsimaalaiset olivat kiinnostuneita myös elävistä pandoista. Vuonna 1936 Ruth Harkness sa-lakuljetti ensimmäisen elävän jättiläispandan pennun Yhdysvaltoihin. Jättiläispanda tunnettiin nimeltä Su-Lin, ja pentu sijoitettiin Chicagon eläintarhaan (Morris & Morris 1981, 63). Elävän jättiläispandan saapuminen aiheutti amerikkalaisessa pakkomielteisen tunnereaktion pandoja

kohtaan (Morris & Morris 1981, 60; Schaller 1994, 48-49). Su-Linistä vaikuttuivat myös jättiläispandan ampujina tunnetuksi tulleet Theodore ja Kermit Roosevelt. He ja monet muut kuuluisat jättiläispandan metsästäjät pääsivät tapaamaan Su-Liniä Ruth Harknessin seurassa ja pidellessään pentua sylissään he totesivat, että he eivät enää koskaan voisi ampuu jättiläispandaa. (Morris & Morris, 1981, 61-62.) Vuosien 1936 ja 1946 välisenä aikana Yhdysvaltojen ja Englannin eläintarhoihin kuljetettiin Kiinasta 14 jättiläispandaa (Schaller 1994, 235). Vuonna 1941 jättiläispandat astuivat mukaan poliittiseen vaihtokauppaan, kun Kiina lahjoitti kaksi jättiläispandaa Yhdysvaltojen Bronxin eläintarhalle ja odotti Yhdysvaltojen tukevan julkisesti Kiinan kansallista puoluetta toisen maailman sodan kynnyksellä. Jättiläispandat aiheuttivat Bronxin eläintarhassa niin suuren suosion, että eläintarha joutui turvautumaan poliisiin saadakseen taatua eläinten turvallisuuden (Morris & Morris 1981, 70-72).

1950-luvulla jättiläispandoja tavattiin pääosin vain Kiinan eläintarhoissa sekä Lontoon ja Moskovan eläintarhoissa, jotka olivat saaneet eläimet Kiinan lahjoituksina. Vuonna 1963 Pekingin eläintarha julkaisi tiedotteen, ensimmäisestä vankeudessa syntyneestä jättiläispandan pennusta. Eläintarha oli salannut uutistaan useita kuukausia, koska se pelkäsi yleisöryntäystä (Morris & Morris 1981, 106). Seuraavien kolmen vuosikymmenen aikana on uutisoitu vain yksittäisten jättiläispandojen pentujen syntymästä. (Lindburg & Baragona 2004, 2.)

2000-luvulla jättiläispandojen määrä ulkomaisissa eläintarhoissa on kasvanut viime vuosikymmeniin verrattuna ja jättiläispandat on saatu lisääntymään tarhaolosuhteissa paremmin. Kiinassa järjestettiin vuoden 2018 lopussa kaksi kansainvälistä jättiläispandojen suojeluun ja lisääntymiseen liittyvä konferenssia. 2018 International Conference of Giant Panda Protection and Breeding & 2018 Annual Conference of Chinese Committee of Breeding Techniques for Giant Pandas –konferenssien yhteydessä Kiinan metsäministeriön virkamies Li Chunliang tiedotti, että konferenssin aikaan 548 jättiläispandaa eli tarhattuina maailmanlaajuisesti. Vuoden 2018 aikana tarhaolosuhteissa syntyi 48 pentua ja näistä 45 pentua jäi eloon. Jättiläispandojen eloonjäämisprosentti tarhaolosuhteissa vuonna 2018 oli 93,75%. Kiina on sopinut 17 eri maan kanssa jättiläispandojen suojelu- ja tutkimushankkeista, ja tämän johdosta Kiina on sijoittanut 58 jättiläispandaa 22 ulkomaiseen eläintarhaan. (Chengdu Research Base of Giant Panda Breeding 2018.)

Eläinten siirroista Euroopassa vastaa EAZA, ja yleensä eläimet siirretään eläintarhoihin toisista eläintarhoista (Ähtäri Zoo 2019). Jättiläispandojen eläintarhoihin sijoittelu poikkeaa tästä, koska kaikki jättiläispandoihin liittyvä hoidetaan Kiinan viranomaisten kautta. Myös Suomen päästä jättiläispandojen Suomeen sijoittamista hoidettiin aluksi valtiollisella tasolla. Esimerkiksi vuoden 2016 keväällä Suomen kansanedustajia vieraili Kiinassa. Vierailun yhteydessä kansanedustaja Anne Kalmari tiedotti, että pandahankkeessa neuvottelut etenivät ja Kiina aikoi luovuttaa pandoja Suomelle ystävyyseden eleenä. (Keskisuomalainen 2016.) Jättiläispandojen saapuminen Suomeen vahvistettiin Kiinan presidentin vierailun yhteydessä keväällä 2017 (Helsingin Sanomat 2017).

Jättiläispandojen saapumista edelsi pitkät neuvottelut Suomen ja Kiinan välillä ja neuvotteluiden lopputuloksena Kiina ja Suomi sopivat jättiläispandoihin liittyvästä tutkimus- ja suojeluhankkeesta. Hankkeen tiimoilta Kiina päätyi sijoittamaan kaksi jättiläispandaa Ähtäriin eläinpuistoon. Ähtäriin eläinpuiston (2018) mukaan sijoittamispäätökseen vaikuttivat muun muassa Ähtäriin eläinpuiston pitkäaikainen kokemus uhanalaisten lajien suojelutyöstä sekä se, että eläintarhassa oli tarjolla laajat luonnonmukaiset tarhaolosuhteet sekä teknistä osaamista. Lisäksi Ähtäriin eläinpuiston olosuhteet vastaavat kiinalaisten asiantuntijoiden mukaan erittäin hyvin olosuhteita jättiläispandojen kotimetsissä. Sijoituspäätöksen johdosta Kiinan kansallinen pandahallinto ja Ähtäriin eläinpuisto solmivat 15 -vuotisen yhteistyösopimuksen. (Ähtäriin Zoo 2018.)

3.3 Jättiläispanda luonnonsuojelun ikonina

1960-luvulla jättiläispandoista kiinnostui uusi, merkittävä yhteiskunnallinen ja poliittinen toimija. Vuonna 1961 perustettiin kansainvälinen ympäristöjärjestö WWF (World Wildlife Fund for Nature) eli Maailman luonnonsäätiö. Vasta perustettu ympäristöjärjestö tarvitsi logokseen vahvan symbolin, joka oli tunnistettavissa ympäri maailmaa. WWF:n perustajat inspiroituvat Lontoon eläintarhassa asuvasta Chi-Chi jättiläispandasta niin paljon, että WWF:n symboliksi valittiin jättiläispanda. (WWF 2018.)

WWF:n symbolina jättiläispandasta tuli uhanalaisten eläinlajien suojelun symboli, joka tunnetaan kaikkialla. WWF:ltä kului kuitenkin melko pitkä aika, ennen kuin se pääsi aloittamaan

symbolikseen valitun eläimen suojelutyön. Vasta vuonna 1979 WWF lähestyi Kiinaa ja ehdotti yhteistyötä jättiläispandojen suojelemiseksi. Nicholls (2012) arvelee tämän johtuneen siitä, että WWF:ltä vei pitkän aikaa organisoituessaan maailmanlaajuiseksi järjestöksi ja varainkeruu tuotti aluksi haasteita sekä WWF keskittyi alkuvuosinaan suojelemaan Afrikan villielämää.

Vuonna 1980 käynnistyi ensimmäinen WWF:n ja Kiinan viranomaisten toteuttama jättiläispandojen suojele- ja tutkimushanke, jossa mukana oli myös George Schaller. WWF on ollut mukana suojelemassa jättiläispandoja jo usean vuosikymmenen ajan. WWF auttaa Kiinan viranomaisia perustamaan ja hallinnoimaan suojelualueita. Järjestö suojelee jättiläispandoja yhdistämällä erillään olevien elinalueita ”bambukäytävillä” ja ehkäisemällä salametsästystä. WWF ehkäisee myös jättiläispandojen metsien laittomia hakkuita. WWF on mukana eläimiin liittyvässä tieteellisessä tutkimuksessa, jotta niihin kohdistuvat suojelutoimenpiteet ovat mahdollisimman tehokkaita. WWF auttaa myös jättiläispandojen elinalueilla eläviä ihmisiä löytämään kestäviä tulonlähteitä vaarantamatta jättiläispandojen elämää. (WWF 2019.)

Rooli maailman suurimman ympäristöjärjestön symbolina tuo jättiläispandoille paljon näkyvyyttä mediassa, samoin kuin siihen liitettävä poliittinen lataus vain vahvistuu. Jättiläispandasta on tullut WWF:n myötä luonnonsuojelun ikoni, joka saattaa vaikuttaa tapaan, jolla jättiläispandoista kirjoitetaan myös Suomen mediassa. Myös WWF:stä on tullut jättiläispandoihin kohdistuvan suojelun myötä tärkeä asiantuntija ja poliittinen toimija, jonka mielipiteellä on merkitystä.

4 TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

4.1 Sosiaalinen konstruktioismi tutkimuksellisenä lähestymistapana

Tutkimukseni lähestymistapana on sosiaalisen konstruktioismi, jonka mukaan todellisuus on sosiaalisesti rakentunut. Lähestymistavan mukaan sosiaalinen todellisuus rakentuu sosiaalisessa kielellisessä vuorovaikutuksessa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Sosiaalinen konstruktioismi on ennen kaikkea tietämisen ja tiedon tuottamisen näkökulma, jossa korostuu tiedon tuottajan oma tulkinnallisuus (Lähde 2012, 103). Näkökulma sopii hyvin tutkimukseeni, koska tutkimusotteeni on tulkitseva. Tulkitsemalla Helsingin Sanomien uutisointia tarkoitukseni on löytää Ähtärin pandoihin liitetyt merkitykset. Lisäksi lähestymistapa auttaa tarkastelemaan jättiläispandan toimijuuden ulottuvuuksia mediateksteistä.

Sosiaalisen konstruktioismin mukaan sosiaalinen ja kielellinen vuorovaikutus tuottaa muuttuvia, aikaan ja paikkaan sidottuja tulkintoja todellisuudesta. Tulkinnoilla on aina historialliset ja kulttuuriset yhteydet, sillä sosiaalisiin prosesseihin vaikuttavat aiemmat tietomme ja kokemuksemme sekä vuorovaikutuksemme ulkomaailman ja toisten ihmisten kanssa. Arvot ja merkitykset välittyvät joka päivä kielenkäytössämme ja kieli onkin yksi tärkeimmistä merkitysjärjestelmistä. Kielen avulla välitämme kokemuksiamme ja tietojamme muille ihmisille. Vaikka sosiaalinen konstruktioismi nostaa esiin kielen roolin tiedon rakentumisessa, tiedon rakentumiseen vaikuttaa myös se, miten olemme todellisuuden hahmottaneet. Ihmiset hahmottavat ja ymmärtävät maailmaa eri tavoin ja näin ollen ei ole olemassa yhtä selvää ja ainoaa tapaa ymmärtää tai tulkita todellisuutta. Tämän vuoksi sosiaaliseen konstruktioismiin kuuluukin kriittisyys itsestäänselvyksiä kohtaan. Se haastaa tiedon objektiivisen luonteen, koska havainnotkin ovat aina tulkintoja maailmasta. (Burr 2003, 2-4.)

Sosiaalisen rakentumisen seurauksena eläimistä syntyy erilaisia tulkintoja ja Stibben (2001, 147) mukaan nämä tulkinnat vaikuttavat siihen, miten eläimiä yhteiskunnassa kohdellaan. Notzke (2013, 392) on tutkinut Kanadassa vapaana vaeltavia hevoslauvoja ja tuo esiin, miten hevosesta tehdyt erilaiset tulkinnat vaikuttavat siihen, miten niihin suhtaudutaan. Yhden tulkinnan mukaan villihevoset koetaan uhkana, koska niillä ajatellaan olevan negatiivisia vaikutuksia

luontoon, ne kilpailevat alkuperäisen luonnon kanssa ja ne tuottavat ongelmia luonnonvarateollisuudelle. Villihevosia ajatellaan ikään kuin vieraslajina, joiden ei kuuluisi olla siellä. Toisen tulkinnan mukaan villihevosia ei pidetä ”tulokkaina” vaan niiden ajatellaan kuuluvan Kanadan luontoon. Notzke osoittaa, kuinka ilmaisu ”villihevonen” on rakentunut sosiaalisen vuorovaikutuksen ja merkityksenannon kautta.

Jättiläispandoihin liitettyjä merkityksiä, kuten esimerkiksi eläintarhojen vetonaula tai luonnon-suojelun ikoni voidaan pitää sosiaalisesti rakentuneina. Myös Suomeen saapuneille jättiläispandoille on annettu julkisuudessa erilaisia merkityksiä ja näin sosiaalinen vuorovaikutus on tuottanut erilaisia tulkintoja Ähtärin pandoille. Jättiläispandoihin ja Ähtärin pandoihin liittyvät merkityksenannot ovat muuttuvia, ajasta ja paikasta riippuvia tulkintoja. Sosiaalisen konstruktivistisen näkemyksen mukaan ei ole olemassa kuitenkaan yhtä oikeaa tapaa merkityksellistää asioita. Jättiläispandaan liittyvään sosiaaliseen konstruktion ja kulttuuriseen määrittelyyn osallistuukin useita toimijoita. Media on kuitenkin erityisessä roolissa vaikuttamis- ja määrittelyvallankäyttäjänä. Uutisjournalismissakin on kyse ihmisten välisestä vuorovaikutuksesta, joka rakentaa todellisuutta. Median merkityksenannon kautta jättiläispandaan liittyvät merkitykset välittyvät yleisölle. Median luomat merkitykset syntyvät erilaisten valikointi-, tulkinta- ja määrittelyprosessien seurauksena ja näin syntyvät merkitykset ovat aina tietynlainen kuva tai esitys todellisuudesta (Juppi 2004, 82).

4.2 Ei-inhimillinen karisma käsitteellisenä viitekehyksenä

Karisma mielletään erityisesti ihmisiin liittyväksi subjektiiviseksi ominaisuudeksi. Yleisesti ottaen karisma käsitetään vetovoimaksi, joka houkuttelee ja viehättää ihmisiä. Karisma innostaa ihmisiä ja saa ihmiset omistautumaan eri asioille (Ducarme, Luque & Courchamp 2013, 1). Kielikeskuksen sanakirja (2019) antaa karismalle kaksi merkitystä. Ensimmäinen merkitys viittaa karisma- sanan historialliseen ja uskonnolliseen merkitykseen, jolloin karisma ymmärrettiin pyhän hengen antamana armolahjana. Toinen merkitys on nykyaikaisempi, karismalla tarkoitetaan persoonallista vaikutus- tai vetovoimaa. Karisma toimii magneetin tavoin, se vetää ihmisiä puoleensa. Sekä ihmiset että eläimet voivat olla karismaattisia (Lorimer 2007, 915).

Mullan ja Marvin (1999, 24) sekä Lorimer (2007, 919) ovat pohtineet eläinten viehättävyyttä ja vetovoimaa ja heidän ajatuksensa pohjautuvat eläinten käyttäytymistä tutkineen Konrad Lorenzin havaintoihin neoteniasta. Konradin mukaan ihmiset viehättyvät eläinlajeista, joilla on yhteisiä piirteitä ihmislapsien kanssa. Konrad yhdisti neotenia eli lapsenomaisen piirteiden säilymisen eläinten vetovoimaan. Konrad loi käsitteen ”child schema”, jolla hän kuvasi tiettyjä pienille lapsille ominaisia ulkonäköön liittyviä piirteitä. Näitä piirteitä ovat muun muassa korkea otsa verrattuna muuhun päähän, suuret silmät, vartalon ja pään pyöreys, lyhyehköt kädet ja jalat sekä vartalon pehmeys. Konradin mukaan juuri näiden ”vauvamaisten” piirteiden näkyminen eläimissä on ihmisistä viehättävää ja se selittää joidenkin eläinten vetovoimaa. Esimerkiksi eläintarhoissa eläinten pennut lisäävät kävijämääriä. Jääkarhun pennun syntyminen aiheutti aikanaan yleisöryntäyksen Lontoon eläintarhaan. Eläintarha harmittelikin jälkeensä sitä, että jääkarhun pennut kasvavat nopeasti. Eläintarhaeläimen iällä näyttää olevan vaikutusta sen arvoon näyttelyeläimenä, koska nuoret eläimet kiinnostavat enemmän eläintarhassa kävijöitä. (Mullan & Marvin 1999, 24-25.)

Kun eläimen ajatellaan muistuttavan ulkomuodoltaan fyysisesti ihmistä, esimerkiksi Konradin tulkitsemalla tavalla, kyse on antropomorfismista. Antropomorfismi juontuu kreikan kielestä ja sanalla viitattiin alun perin jumalten inhimillisiin piirteisiin tai ihmismäiseen ulkonäköön. Viimeisen kahden sadan vuoden ajan käsitteellä on viitattu eläinten inhimillistämiseen. (Tyler & Rossini 2009, 13-14). Jättiläispandat ovat erityisiä eläimiä universaalien vetovoimansa vuoksi ja jättiläispandat ovat kärkisijoilla tykkätyimpien eläinten listoilla. Jättiläispandat ovat erityisen suosittuja pienten lasten keskuudessa, mikä saattaa johtua niiden sukupuolettomuudesta ja harmittomasta ulkonäöstä. Myös jättiläispandojen mustavalkoinen väritys viehättää ihmisiä. (Mullan & Marvin 1999, 25.)

Jättiläispandan ulkonäkö sopii hyvin Konradin child schema -tulkintaan, jossa eläimellä tunnustetaan lapsenomaisia piirteitä. Morris ja Morris (1981, 171) toteuttivat 1960-luvulla suuren lapsiin kohdistuvan kyselytutkimuksen jättiläispandojen vetovoimasta. Tutkimus toteutettiin Is-Britanniassa ja kyselyyn osallistui yhteensä 4200 lasta, joista puolet oli poikia ja puolet tyttöjä. Tutkimuksen tulokset osoittivat, että sekä tytöt että pojat pitivät jättiläispandoja viidenneksi suosituimpana eläimenä. Tutkijat havaitsivat myös jättiläispandojen vetovoimassa vanhemmuuteen liittyviä ulottuvuuksia. Pienet lapset pitivät jättiläispandoja viehättävämpänä kuin

vanhemmat lapset ja tutkijat selittivät tämän johtuneen siitä, että jättiläispandan iso koko ja ihmismäinen istuma-asento mahdollistivat eläimen vertautumisen lapsen vanhempaan.

Morris ja Morris (1981, 173-179) listasivat tutkimuksensa mukaan joukon ihmismäisiä piirteitä, jotka selittävät jättiläispandojen viehätystä ja vetovoimaa. Piirteet liittyvät jättiläispandan ulkonäköön ja tapaan, jolla eläin liikkuu. Jättiläispandan kasvojen muoto muistuttaa ihmisen kasvoja, koska jättiläispandoilla ei ole karhuille tyypillistä isoa kuonoa, vaan kasvot näyttävät litteämmiltä. Jättiläispandan mustavalkoinen väritys viehättää, sillä yleensä voimakkaat värikkö-contrastit kiinnittävät ihmisten huomion. Jättiläispandan silmien ympärillä sijaitsevat mustat väriläiskät synnyttävät kuvan suurisilmäisestä eläimestä. Jättiläispandoilla ei ole häntää tai häntä on hyvin pieni ja jättiläispandan etutassuissa on ihmisen peukaloa muistuttava osa, jonka avulla eläimet voivat tarttua esineisiin. Jättiläispandat ovat leikkisiä ja niiden liikkuminen näyttää kömpelöltä, mikä lisää vaikutelmaa pienestä lapsesta.

Luonnonsuojelussa on tapana luokitella eläinlajeja tiettyjen kriteerien mukaan. Yksi tällainen kriteeri on karisma, jolloin jotakin tiettyä eläinlajia kuvataan karismaattisena lajina. Karismaattisia lajeja ovat muun muassa norsut, tiikerit ja jättiläispandat, joista luultavastikin tunnetuin on jättiläispanda. Luonnonsuojelun kentällä karismaattisia lajeja käytetään lippulainvoimoina ja niiden avulla muun muassa kerätään varoja suojelutyöhön (Lorimer 2007, 923.) Karismaattisia lajeja on tutkittu vähän juuri karisman näkökulmasta. Maantieteilijä Jamie Lorimer on yksi niistä harvoista tutkijoista, joka on tarkastellut ei-inhimillistä karismaa osana eläinten toimijuutta. (Ducarme, Luque & Courchamp 2013, 1).

Ei-inhimillisessä karismassa on kyse muun muassa eläinten kyvystä viehättää tai tehdä vaikutus. Ei-inhimillinen karisma on oleellinen osa eläinten toimijuutta ja tämä suhteellinen näkökulma sopii hyvin ihmisen ja eläimen välisen vuorovaikutussuhteiden tarkasteluun, sillä se auttaa näkemään ei-inhimillisen luonnon eroavaisuuksia ja toimijuuden mahdollisuuksia. (Santaoja 2015, 2.) Ei-inhimillisen karisman tarkastelussa ei riitä pelkästään eläimen viehätyskyvyn tai vaikutuksen aiheuttamisen tarkastelu, vaan myös karisman vastaanottajan eli ihmisen ominaisuudet tai reaktiot tulee huomioida. Lorimer on tunnistanut tutkimuksissaan kolme erilaista karisman tyyppiä, mitkä auttavat ymmärtämään ja kartoittamaan eläinten toimijuuteen liittyviä

ulottuvuuksia. Lorimer jakaa ei-inhimillisen karisman ekologiseen (ecological), esteettiseen (aesthetic) ja keholliseen (corporeal) karismaan. (Lorimer 2007, 916.)

Tutkimuksessani eläinten karisma kytkeytyy osaksi eläinten toimijuutta, mutta se myös mahdollistaa sitä. Ihmisiin kohdistuvissa karimatutkimuksissa on esimerkiksi todettu, että karisma edesauttaa johtamista (Lorimer 2007, 915). Jättiläispandat ovat erittäin karismaattisia monella eri tavalla ja Lorimerin luokittelun avulla karisman eri ulottuvuudet tulevat esiin. Kun eläintä pidetään karismaattisena, sille luetaan toimijuutta eli vaikuttavuutta eri asioihin. Karisman yhteys toimijuuden tarkastelussa tuo näkyviin sen, miten ihmiset ovat suhteessa jättiläispandoihin. Lorimerin luokittelua ei-inhimillisestä karismasta on sovellettu esimerkiksi tarkasteltaessa luonnonsuojeluun liittyviä merkityksiä erityisesti ympäristöhallinnon tai luontoharrastusten näkökulmasta (Lorimer 2007; Nygren & Jokinen 2013; Notzke 2013; Santaoja 2015).

Lorimerin (2007, 916) mukaan ekologinen karisman tarkastelu edellyttää etologista eli eläinten käyttäytymiseen keskittyvää näkökulmaa ihmisen ja ympäristön välisen vuorovaikutussuhteen tarkastelussa. Ekologinen karisma on kaiken ei-inhimillisen karisman lähtökohta. Eläimiä tarkastellessa ekologinen karisma kiinnittyy eläimen tai eläinlajin biologisiin ominaisuuksiin, eläin nähdään eläimenä ja se viehättää tai saa ihmiset kiinnostumaan siitä. Jukka Viitalan (2003) mukaan kaikki eläimet lähtökohtaisesti käyttäytyvät tietyllä, juuri niille luontaisella ja lajinomaisella tavalla. Elinympäristö vaikuttaa eläinten käyttäytymiseen, ympäristö saattaa estää luontaisen käyttäytymisen. Eläintarhojen ympäristö on hyvin erilainen elinympäristö verrattuna eläinten luontaiseen elinympäristöön. Mikäli ympäristö estää luontaisen käyttäytymisen, eläin joutuu sopeutumaan tai lajille tyypillinen käyttäytyminen lakkaa. Eläinten luontaiseen käyttäytymisen muotoja ovat esimerkiksi leikkiminen, liikunta ja lepo. Myös sosiaalinen käyttäytyminen, lisääntyminen ja syömiskäyttäytyminen ilmentävät eläinlajeille tyypillisiä käyttäytymismalleja. Eläintarhaolosuhteissa onkin usein tavallista, että eläimet eivät lisäänty luonnollisin keinoin tarhaolosuhteissa ja lisääntyminen onnistuu vain keinohedelmöityksellä.

Lorimerin (2007, 916) mukaan ekologinen karisma liittyy lajien anatomiaan sekä maantieteellisiin ja ajallisiin ominaisuuksiin, joihin ihmisen havainnointi kiinnittyy. Ihmisen fysiologia ohjaa luonnon ja eläinten havaitsemista. Pystymme havaitsemaan helpoimmin sellaisia eläimiä,

joiden tilallinen ja ajallinen rytmi sopivat yhteen omamme kanssa. Useimmat ihmiset ovat heireillä päiväsaikaan ja nukkuvat öisin. Näin havaintojen kohteeksi valikoituu helpommin sellaisia eläimiä, jotka noudattavat samantyyppistä rytmiä kuin ihmiset. Ihmiset ja eläimet jakavat usein saman elinympäristön. Havaitsemme useammin eläimiä, jotka elävät samassa elinympäristössä kanssamme.

Santaoja (2015, 8) on tutkinut hyönteisharrastusta ei-inhimillisen karisman näkökulmasta ja hän tuo esiin hyönteisten toimijuutta ekologisen karisman kautta. Hänen mukaansa hyönteisharrastukseen kuuluvat tieteelliset käytännöt, kuten latinankielisten nimien antaminen hyönteisille tai suojelustatuksen antaminen, synnyttävät hyönteisten ekologista karismaa. Hyönteisten ekologinen karisma erottelee tieteellisesti suuntautuneita harrastajia muista harrastajista ja rakentaa harrastajayhteisön käytäntöjä. Ekologisella karismalla on vaikutusta myös hyönteisharrastajien asiantuntemuksen luotettavuuteen, sillä vaikeasti tunnistettavien lajien ekologinen karisma lisää luottamuksen syntymistä hyönteisharrastajia kohtaan.

Toiseksi ei-inhimillisen karisman tyyppiä Lorimer (2007) nimeää esteettisen karisman ja tämän karisman muodon Lorimer edelleen luokittelee söpöksi karismaksi (cuddly charisma) tai villiksi karismaksi (feral charisma). Söpöön karisman tyyppiin liitetäänkin usein ne ominaisuudet, joilla yleisesti kuvataan karismaattisia eläimiä. Nämä antropomorfiset eli inhimillistävät ja kauneutta painottavat ominaisuudet ovat muun muassa visuaalisia, ulkonäköä kuvaavia adjektiiveja. Jättiläispandoja kuvataan esimerkiksi pörröisiksi ja suloisiksi. Myös lajien käyttäytymiseen liittyvät äänet yhdessä vetovoimaisen olemuksen kanssa edesauttavat, joidenkin lajien suojelua. Lorimer selittää esimerkiksi ruisrääkän suojelun perustuvan juurikin tähän muotoon esteettisestä karismasta.

Santaoja (2015, 3-4) on tutkinut myös ei-inhimillistä karismaa erityisesti villin karisman näkökulmasta. Hän tutki aktiivisia hyönteisharrastajia, jotka ovat vaikuttuneet ja viehättyneet hyönteisten karismasta. Santaoja tuo esiin psykologi James Hillmanin (1997) ajatuksia hyönteisten merkityksestä ihmiselle. Etenkin länsimaissa hyönteisiin liitetään esteettisiä ominaisuuksia, kuten monilukisuus, hirviömäisyys ja loisiminen, jotka saattavat vähentää lajien esteettistä karismaa. Santaojan tutkimus osoittaa, että lajien esteettinen karisma on tulkinnallinen käsite. Laji, joka aiheuttaa toisille puistatuuksia ja pelkoa, aiheuttaa toisille päinvastaisia tunteita.

Kolmas ei-inhimillisen karisman muoto, kehollinen karismassa viehättävyys tai vaikutus syntyy siitä, mitä eläin tekee. Lorimer (2007, 921) on jakanut kehollisen karisman myös kahteen erilaiseen tyyppiin, epifanioihin (epiphanies), joita Santaoja (2015, 4) kutsuu valaistumiskokemuksiksi ja iloitsemiseen (jouissance). Valaistumiskokemukset voivat juontaa juurensa esimerkiksi yksittäisestä lapsuudesta koetusta vaikuttavasta kohtaamisesta jonkin eliölajin kanssa tai siitä, kun ihminen näkee eläimen liikkeessä jotakin, joka saa ihmisen tuntemaan itsensä myös eläimeksi. Notzke (2013, 404) kertoo lukuisista kohtaamisistaan villihevesten kanssa eri puolilla maailmaa ja kuvaa tunnettaan ”becoming horse” valaistumiskokemuksena, jonka villihevesten juokseminen eli kehollinen karisma aiheutti hänessä. Valaistumiskokemuksen voi aiheuttaa ajallisesti usein tapahtuva tapahtuma, kuten lintujen muutto (Lorimer 2007, 922).

Eläinten kehollinen karisma aiheuttaa myös ihmisissä kehollisia tuntemuksia; iloitseminen ja valaistumiskokemukset ovat kehollisia reaktioita, jossa ihminen kokee älyllistä ja emotionaalista tyydytystä, jonka voi aiheuttaa esimerkiksi onnistuminen uuden lajin löytämisessä (Santaoja 2015, 4). Kehollisen karisman suhteellinen ulottuvuus tulee näkyviin myös siten, että ihmisen kehollinen reaktio eläimen keholliseen karismaan lisää eläimen kehollista karismaa entisestään. Tämä selittää esimerkiksi sitä, miksi esimerkiksi lintuharrastajat seuraavat lintujen muuttoja.

5 AINEISTO JA MENETELMÄT

5.2 Aineiston esittely

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tutkia jättiläispandojen toimijuuden ulottuvuuksia. Näitä toimijuuden ulottuvuuksia on mahdollista tutkia mediateksteistä, joita jättiläispandoista on kirjoitettu. Olen kerännyt aineistoni ainoastaan Helsingin Sanomista, vaikka jättiläispandoista uutisoitiin laajasti myös muissa medioissa. Olen sitä mieltä, että Helsingin Sanomat tarjoaa minulle riittävän aineiston mitä aiheeni ja tutkimustehtäväni kannalta on tarpeen. Sen lisäksi paikallinen uutisointi esimerkiksi Pohjanmaan ympäristöstä saattaisi tuottaa yksipuolisemman aineiston, mikä heijastuisi tutkimustuloksiin. Paikallisissa uutisissa saattaisi korostua näkökulmat, joissa korostetaan jättiläispandojen merkityksiä elinkeinoelämälle, ja näkökulmat, joilla saattaisi olla merkitystä muille alueille tms. jäisivät vähemmälle huomiolle.

Olen kerännyt tutkimusaineistoni Helsingin Sanomien sähköisestä arkistosta. Tutkimusaineistoni koostuu uutisista ja uutisen tyyppisistä jutuista, jotka on julkaistu Helsingin Sanomissa vuosien 2014 ja 2018 välisenä aikana. Aineistonkeruu ajanjakso valikoitui neljäksi vuodeksi, koska jättiläispandojen saapumisesta uutisoitiin Suomessa ensimmäisen kerran lokakuussa 2014. Sisällytin aineistoon uutiset kuitenkin koko 2014 vuodelta, koska halusin nähdä, mitä jättiläispandoista kirjoitettiin ennen Suomeen liittyviä uutisia.

Olen etsinyt aineistoni käyttämällä erilaisia hakusanoja. Monien kokeilujen jälkeen päädyin käyttämään hakusanoja panda ja Kiina, koska niillä sain kattavimman hakutuloksen jättiläispandautisoinnista. Haku tuotti yhteensä 149 hakutulosta. Tästä joukosta olen valinnut aineistooni mukaan 92 uutista, jotka ovat tutkimukseni kannalta olennaisia. Olen ottanut aineistooni mukaan kaksi artikkelia Helsingin Sanomien Kuukausiliitteestä, koska niissä käsiteltiin usean sivun verran Suomeen muuttaneita jättiläispandoja, ja jutuissa tuodaan esiin erilaisia näkökulmia, mitä muissa uutisissa ei ole tuotu esille. Kuukausiliitteen juttu on kuitenkin asiatyyppinen teksti, eikä näin ollen kysymys ole mielipide- tai kolumnityyppisestä kirjoituksesta. Aineiston ulkopuolelle jäivät pandoja tai Kiinaa koskevat uutiset, jotka käsitelivät esimerkiksi pikkupandoja tai Kiinaan liittyviä uutisia, joilla ei ollut mitään tekemistä jättiläispandojen kanssa. Alla olevasta taulukosta (taulukko 1) selviää uutisten jakaantuminen aihepiirittäin ja vuosittain. Taulukoinnissa olen noudattanut Helsingin Sanomien osastojaottelua.

Uutisosasto/aihe- alue	2014	2015	2016	2017	2018	Yhteensä
Kaupunki	4					4
Kotimaa	3		7	10	7	27
Kuukausiliite					2	2
Lasten uutiset			1	1	1	3
Matka				1		1
Politiikka				2		2
Päivän lehti				2	2	4
Sunnuntai	1			1	1	3
Talous		2		1	2	5
Tiede		2		3		5
Ulkomaat	11	6	3	13	1	34
Urheilu	2					2
Yhteensä	21	10	11	34	15	92

Taulukko 1. Aineisto jäsennehtynä aihepiirittäin.

Helpottaakseni aineiston analyysia ja saadakseni kokonaiskuvan uutisista, muodostin uutisista tiivistelmätaulukon excel-ohjelmaan, jonka avulla jaottelin uutiset karheasti kahteen ryhmään, jotka olivat Ähtäriin pandoja koskevat uutiset ja muita jättiläispandoja koskevat uutiset. Suurin osa uutisista koski nimenomaisesti Ähtäriin pandoja. Ajanjaksolta on erotettavissa vaiheet, jotka liittyvät jättiläispandojen Suomeen saapumiseen. Ensimmäisissä uutisissa, jotka ilmestyivät vuoden 2014 syksyllä, kerrottiin Suomen halusta saada jättiläispandoja Suomeen. Uutisissa kerrottiin pandojen saapumiseen liittyvistä neuvotteluista suomalaisten eläintarhojen kanssa ja neuvotteluista Kiinan kanssa. Vuoden 2015 ja 2016 aikana uutisia ilmestyi harvakseltaan ja uutiset koskivat lähinnä vain sitä, kuinka Suomi odottaa pandoja ja kuinka se valmistautui pandojen tuloon. Yksittäisissä uutisissa julkaistiin perustietoa jättiläispandojen elintavoista ja käyttäytymisestä. Varsinainen uutispiikki ilmeni keväällä 2017 Kiinan presidentin Xi Jinpingin vierailun aikana. Vierailusta kirjoitettiin peräti 13 uutista, joissa jokaisessa käsiteltiin jollakin tavalla jättiläispandoja. Vierailun yhteydessä Suomen presidentti Sauli Niinistö ja Kiinan presidentti allekirjoittivat pandoihin liittyvän sopimuksen, ja sopimus varmisti pandojen tulon Suomeen. Toinen selkeä uutistiivistelmä nousi esiin 2018 vuoden alussa, kun jättiläispandat saapuivat Suomeen. Viimeinen aineistoni uutinen on elokuulta 2018, kun Helsingin Sanomat uutisoi Ähtäriin eläinpuiston käynnistäneen yt-neuvottelut.

Toinen selkeä uutisaihe ryhmä liittyi pääosin ulkomaan uutisiin, joissa uutisoitiin jättiläispandoista. Uutiset liittyivät useimmiten lisääntymiseen ja jättiläispandan epätavalliseen käyttäytymiseen tarhaolosuhteissa. Pandojen lisääntymisuutiset koskivat tilanteita, joissa jättiläispanda oli synnyttänyt enemmän kuin yhden pennun. Helsingin Sanomien uutiskynnys ylittyi myös yksittäisillä jättiläispandoihin liittyvillä tapahtumilla maailmalta. Helsingin Sanomat uutisoi muun muassa siitä, kun jättiläispanda vietti 1-vuotissynttäreitään Yhdysvalloissa tai sillä, kun kesällä 2016 Berliinin eläintarhaan saapui kaksi jättiläispandaa. Ulkomaan uutisissa kerrottiin myös jättiläispandojen lukumäärästä ja uutisissa huomioitiin uhanalaisuusluokituksen muutos. Tämän ryhmän uutisissa oli erotettavissa hieman kevyempi, paikoin humoristinenkin sävy.

5.3 Tutkimusmenetelmänä kehysanalyysi

Tutkin jättiläispandoihin liittyviä uutisia kehysanalyysin avulla, koska se mahdollistaa sosiaalisesti rakentuneen todellisuuden tulkitsemisen ja jäsentämisen mediateksteistä. Media tulkitsee, muokkaa ja rakentaa sosiaalista todellisuutta uutisten välityksellä. Uutisissa tuotetaan tietoa ja käsityksiä jättiläispandoista ja Helsingin Sanomien välittämänä nämä tiedot ja käsitykset leviävät laajalle. Vaikka uutisten tarkoitus onkin välittää uutta tietoa todenperäisesti ja kertoa ajankohtaisista tapahtumista niin kuin ne ovat tapahtuneet, uutiset ovat kuitenkin ihmisten tulkintoja. Uutisten taustalla vaikuttavat ihmiset valintoineen sekä monet erilaiset journalistiset työprosessit. Uutinen on siten aina median suodattama ja tuottama tietynlainen esitys tai tulkinta jostakin aiheesta.

Kehysanalyysin keskeiset käsitteet ovat kehys ja kehystäminen ja niiden avulla on mahdollista tulkita sosiaalisesti rakentunutta todellisuutta. Käsitteet pohjautuvat alun perin sosiologi Erving Goffmanin vuonna 1974 kirjoittamaan teokseen *Frame analysis: an essay on the organization of experience*. Goffman kehitti kehysanalyysin arkielämän vuorovaikutustilanteiden tulkintaan ja hän ajatteli, että vuorovaikutus tapahtuu aina jostakin merkitysjärjestelmästä käsin. Goffman nimitti merkitysjärjestelmiä kehyksiksi, jotka ohjaavat ihmisten tilanteen määrittelyitä. Kehykset vaikuttavat vuorovaikutuksen sujuvuuteen ja niiden avulla ihmiset havainnoivat, tulkitsevat ja nimeävät asioita. (Seppänen & Väliaverron 2012, 97.)

Luhtakallion (2005, 191) mukaan Goffmanin kehittämässä kehysanalyysissä lähtökohtana on tilanteiden keskeisyys vuorovaikutustapahtumien merkityksissä ja niiden ymmärtämisessä. Goffman näki kehystämisen ihmiselle tyypillisenä toimintana, jonka avulla kokemusten jäsentäminen ja tilanteiden määrittäminen tapahtuvat. Kehysanalyysi perustuu lähtökohtaan, että ihminen käyttää uusissa tilanteissa apunaan tulkintakehyksiä. Tulkintakehyksien avulla ihminen selvittää uuteen tilanteeseen tullessaan, mistä tilanteesta on kysymys. Kehyksien avulla syntynyt tilannemääritelmä auttaa lähtökohtaisesti toimimaan oikein. (Goffman 1974, 8.) Kehykset auttavat määrittämään tapahtuman luonnetta ja siten, miten tilanteesta tulisi toimia. Tulkintakehyksien avulla ihminen pystyy merkityksellistämään asioita (Seppänen & Väliaverron 2012, 97). Käytetty kehys määrittää sitä, minkälaisen merkityksen jokin tapahtuma saa yksilön kokemuksissa (Puroila 2002, 35).

Kehystämisessä on kyse tiedon muokkaamisesta, järjestelemistä, valikoinnista ja poissulkemisesta. (Karvonen 2000, 78-80.) Kehystämisen seurauksena syntyy uusia tilannemääritelmiä. Esimerkiksi jonkin yksittäisen yksityiskohdan muuttuminen tai uuden tiedon paljastuminen saattaa synnyttää hetkessä uuden kehyksen. Kehykset siis muuttuvat jatkuvasti ja sama tilanne saattaa sisältää tyypillisesti useita kehyksiä. Kehykset ovat myös suhteellisia, ne vaikuttavat toisiinsa. (Luhtakallio 2005, 191.)

Karvonen (2000, 79) on havainnollistanut sosiaalisiin tilanteisiin liittyviä tulkintakehyksien käyttöä ja erilaisia tilanteenmäärittelyjä esimerkiksi maassa makaavasta ihmisestä. Jos ihmisillä ei ole ennakkotietoa maassa makaavasta ihmisestä, he saattavat tehdä tilanteesta erilaisia tilannemääritelmiä, jotka vaikuttavat heidän toimintatapaansa. Henkilö, joka tulkitsee maassa makaavan ihmisen saaneen sairaskohtauksen, soittaa todennäköisesti ambulanssin. Toinen henkilö saattaa päätyä soittamaan poliisille, koska on tulkinnut maassa makaavan ihmisen sammuneeksi humalaiseksi. Kehyksien aktivointiin vaikuttavat erilaiset vihjeet (cue), jotka lopulta ratkaisevat tietyn tulkintakehikon käytön. Juoppo-kehys aktivoituu, jos maassa makaava haisee vahvasti alkoholilta tai sairaskohtaus-kehys aktivoituu, jos maassa makaava kouristelee ja suusta valuu vaahtoa. Karvosen mukaan etsimme jatkuvasti vihjeitä tai merkkejä siitä, että olemme valinneet oikeat tulkintakehykset. Tästä huolimatta päädyimme välillä virheellisiin tilannemääritelmiin. Esimerkiksi maassa makaava ihminen on saattanut saada sairaskohtauksen, vaikka hän haisisikin alkoholille.

Entman (1993, 52) soveltaa kehyksiä ja kehystämisen ideaa tekstien tulkintaan. Entman korostaa kehystämässä valintaa. Hänen mukaansa kehystämällä valikoidaan havaitusta todellisuudesta tiettyjä näkökulmia tekstiin ja näitä näkökulmia korostetaan tai tuodaan esiin käyttämällä kehyksiä. Entmanin (1993, 57-59) mukaan kehyksillä on erilaisia tehtäviä. Kehykset määrittelevät ongelmia ja niiden syitä, arvottavat eri vaihtoehtoja tai asiantiloja sekä esittävät suosituksia ongelmien ratkaisuun. Kehykset eivät ole selkeärajaisia tai poissulkevia; yhden kehyksen käyttö ei estä muiden kehyksien olemassaoloa. Kehykset mahdollistavat aineiston taustalla vaikuttavien oletuksien ja käsityksien tarkastelemisen. (Entman 1993, 52.)

Kehyksillä voi jäsentää yhteiskunnallista keskustelua ja yhteiskunnalliset toimijat, kuten poliitikot, kehystävätkin ahkerasti omia näkökulmiaan. Näin kehystämällä on yhteiskunnallisia ja poliittisia seurauksia (Seppänen & Väliverronen 2012, 98). Media, merkittävänä yhteiskunnallisena toimijana hyödyntää myös kehyksen ja kehystämisen ideaa. Mediatekstit syntyvät joko tietoisesti tai tiedostamattoman kehystämisen seurauksena (Karvonen 2000, 78; Wiio 2006, 59). Kehysnäkökulmasta uutinen näyttäätyy muultakin kuin vain uutisjutulta. Wiio (2006, 59) nostaa esiin Tankardin (2001) väitteet siitä, että toimittajat ohjaavat tietoisesti yleisöä kehyksien avulla. Kehyksien käyttö myös helpottaa toimittajien työtä, sillä kehystämisen avulla toimittajat pystyvät käsittelemään suuria määriä informaatiota nopeasti ja rutiininomaisesti (Karvonen 2000, 80).

Wiio (2006, 57) jaottelee kehykset mediakehyksiin ja tulkintakehyksiin. Mediakehyksistä on kyse silloin, kun media tuottaa uutisia kehystämällä. Tulkintakehyksestä käsin nimensä mukaisesti tulkitaan uutisia. Esimerkiksi mediatutkimuksessa tutkitaan mediakehyksiä ja median tapoja kehystää politiikan uutisia. Poliittisen uutiset kehystetään usein kiistoiksi, kilpailuiksi, peleiksi tai teatteriksi. (Seppänen & Väliverronen 2012, 98.) Kehystäminen tuo esiin median toimijuuden määrittelyvallan käyttäjänä. Kehystäessään julkisuuden puheenaiheita, media käyttää määrittelyvaltaa. Media kehystää yksittäisiä tapahtumia ja laajempia ilmiöitä kokonaisuuksiksi, joilla on omat syynsä ja seurauksensa. Media käyttää kehystäessään apuna metaforia, esimerkkejä, iskulauseita, toimijoiden kuvailuita ja visuaalisia kuvia. (Väliverronen 1998, 22.)

Kehysanalyysin soveltaminen vaihtelee eri tutkimuksissa ja kehysanalyysistä ei ole olemassa yhtä ainoaa ja oikeaa mallia toteuttaa analyysia. Vaikka kehysanalyysin soveltamistapa vaihtelee eri tutkimuksissa, tutkimuksia yhdistää kuitenkin se piirre, että niissä empirisen aineiston merkitys on keskeistä. (Puroila 2002, 51.) Väliverronen ja Hellsten (2000, 5- 9) ovat tutkineet biodiversiteettiin liittyvää suojelukeskustelua Helsingin Sanomien ja Aamulehden kirjoituksista ja he jäsenivät aineistonsa kehysten käsitteellä. He tunnistivat kehysiä hahmottamalla teksteistä tiettyjä rakenteita, jatkuvuuksia ja retorisia muotoja sekä he huomioivat myös eri toimijoiden rooleja esimerkiksi ongelman määrittelijöinä. He kiinnittivät kehystäessään huomiota juttujen otsikoihin, johdantoon tai muuhun keskeiseen näkökulmaan. Väliverronen ja Hellsten nostivat esiin aineistostaan useita erilaisia kehysiä.

Sovellan kehysanalyysia tutkimuksessani. Tutkimuksessani tunnistan tulkintakehysiä ja jatkossa käytän tulkintakehysistä ilmaisua kehys. Kehysanalyysin avulla pystyn muodostamaan kokonaiskuvan Helsingin Sanomien jättiläispandauutisista ja sen avulla pääsen käsiksi jättiläispandan toimijuuteen ihmisille merkityksellisenä asiana sekä se mahdollistaa myös karisman tarkastelun. Kehysanalyysi toimii tutkimuksessani tutkimusmenetelmänä, jonka avulla minun on mahdollista saada tutkimuskysymyksiini vastaukset. Media osallistuu Ähtärin pandojen toimijuuden määrittelyyn uutisoidessaan jättiläispandoista ja kehysten avulla pystyn tulkitsemaan tätä määrittelyä. Olen noudattanut kehysanalyysissäni löyhästi Esa Väliverroksen (1998, 22) hahmottelemia työvaiheita, ja Väliverrosta mukailen etsin metaforia, iskulauseita, esimerkkejä tai toimijoihin liittyviä seikkoja. Käytän analyysissäni apunani myös Väliverroksen ja Hellstenin (2000, 9) tapoja kehysten tunnistamiseen. Eli kiinnitän huomioni esimerkiksi otsikoihin ja näkökulmiin, jotka toimivat myös Karvoson (2000, 79) mainitsemina vihjeinä. Vihjeiden perusteella kehysten tulkitseminen onnistuu. Vihjeenä toimii esimerkiksi myös Helsingin Sanomien käyttämä osastojaottelu uutisille.

6 ÄHTÄRIN PANDAUUTISTEN ANALYYSI JA TULKINTA

Tässä luvussa esittelen kehysanalyysin perusteella tunnistamani kehykset, jotka tuovat esiin Ähtärin pandojen merkityksiä ja auttavat tarkastelemaan jättiläispandojen toimijuutta. Olen tunnistanut aineistostani kolmet kehykset, jotka ovat mahdollisuuden kehykset, erityisyyden kehykset ja riskin kehykset.

Jäsennän aineistoani Lorimerin (2007) ei-inhimillisen karisman luokittelun avulla. Käsittelin luvussa 4 tutkimukseni teoreettisia lähtökohtia ja vertasin karismaa magneettiin, koska karisma toimii magneetin tavoin; se vetää ihmisiä puoleensa. Lorimerin luokittelu auttaa tarkentamaan ymmärrystä jättiläispandojen toimijuudesta. Karisman eri ulottuvuudet kuvaavat niitä asioita, mikä eläimissä viehättää tai kiehtoo ihmisiä ja mihin asioihin ihmiset kiinnittävät huomion eläimessä. Näin ollen karisma vaikuttaa myös tulkintakehyksienkin muodostumiseen. Karisma on toimijuuden tavoin suhteellinen käsite; kukaan ei ole karismaattinen yksinään. Aineistoni mukaan karisma mahdollistaa jättiläispandojen toimijuutta, koska sen ansiosta ihmiset vaikuttuvat eläimistä ja kokevat eläimet merkityksellisinä.

Olen tunnistanut aineistostani neljännenkin karisman tyyppin ja olen nimennyt tämän neljännen karisman tyyppin poliittiseksi karismaksi. Eläinten poliittinen karisma liittyy siihen, että eläimellä on vaikutusta poliittisiin prosesseihin ja sillä on yhteiskunnassa merkittävä asema. Eläimen poliittinen karisma saattaa aiheuttaa sen, että kysymykset eläimen ympärillä politisoituvat. Poliittisella karismalla on erilaisia ilmenemismuotoja ja aineistossani tämä ilmenee ulkopoliittikkana ja diplomatiana. Eri eläinten kohdalla niihin liittyvä poliittisuus vetää ihmisiä puoleensa eri syistä. Jättiläispandojen tapauksessa poliittinen karisma liittyy ennen kaikkea eläin-diplomatiaan ja Kiinan tapaan tehdä ulkopoliittikkaa eläimillä.

6.1 Ähtärin pandautusten kehukset toimijuudesta ja karismasta

6.1.1 Mahdollisuuden kehys

Ensimmäinen Ähtärin pandoihin liittyvä uutinen antoi suunnan pandautusten kehystämiseksi. Helsingin Sanomat uutisoi jättiläispandoista pääosin myönteiseen sävyyn. Mahdollisuuden kehystä edustavissa uutisissa jättiläispandoista kirjoitettiin ennen kaikkea hyödyn näkökulmasta. Tästä kehuksesta muodostui vallitseva kehys koko aineiston ajanjaksolle. Jättiläispandoihin kohdistettiin monenlaisia odotuksia ja niillä uskottiin olevan monenlaisia vaikutuksia ja lisäarvoa Ähtärin eläinpuistolle, Ähtärin kaupungille, Pohjanmaalle ja koko Suomelle. Odotukset, toiveet ja vaikutukset ilmenivät julkaistuissa kommentteissa, yksittäisissä lehden käyttämissä metaforissa ja myös suoraan lehden kuvauksissa tyytyväisistä Ähtäriläisistä.

Jo heti ensimmäisistä uutisista alkaen jättiläispandojen hankkimista kommentoineiden toimijoiden lausunnoista on tulkittavissa suuret odotukset, joita pandoihin kohdistetaan. Jättiläispandoihin kohdistuvat odotukset kiinnittyivät osaltaan ekologiseen karismaan, joka ilmeni toiveina jättiläispandojen lisääntymisestä Ähtärissä. Aluksi oli epäselvää, mihin eläinpuistoon jättiläispandat sijoitetaan Suomessa. Keskusteluja käytiin maa- ja metsätalousministeriön johdolla ja keskusteluun osallistuivat Rovaniemen kaupunginjohtaja, Ähtärin kaupungin johtaja sekä johtajat Korkeasaaren eläintarhasta, Ranuan eläinpuistosta ja Ähtärin eläinpuistosta. Jättiläispandojen Suomeen hankkimista kommentoitiin toiveikkaasti:

”Jättiläispanda on maailman suosituin eläin – se kiinnostaa. Taustalla on ajatus kahden maailman suurimman hyvän tahdon lähettilään eli joulupukin ja jättiläispandan yhdistämisestä.” Tommi Hinnon, Ranuan eläinpuiston toimitusjohtaja, HS 26.10.2014

”Muista eläintarhoista saadun tiedon perusteella eläintarhan kävijämäärä vähintäänkin kaksinkertaistuu. Mikäli pandapariskunta onnistuisi saamaan poikasen, se mullistaisi eläinpuiston elämän, oli kyseessä sitten Ranua tai Ähtäri. Se olisi huikea juttu.” Jarmo Pienimäki, Ähtärin kaupunginjohtaja, HS 30.10.2014

Jättiläispandojen toimijuus ilmenee mahdollisuuksien kehyksissä siten, että uutisissa tuodaan esille jättiläispandojen vaikutusta matkailuun. Ähtärin eläinpuiston kävijämäärät tuotiin esiin usean uutisen yhteydessä. Helsingin Sanomat taustoitti Ähtärin pandojen tuomaa lisäarvoa kertomalla muista eläintarhoista. Helsingin Sanomien mukaan vuonna 2011 Edinburgin eläintarhan kävijämäärä nousi noin 50 prosentilla, kun sinne saapui kaksi jättiläispandaa (HS, 31.7.2016). Uutisten mukaan jättiläispandan ekologinen ja kehollinen karisma heijastuu kävijämääriin. Jättiläispandan käyttäytymisen vaikutusta kävijämääriin uutisoitiin muun muassa näin:

”Ihmisturistin näkökulmasta pandan hyvä puoli on se, että se ei nuku talviunta. Sitä pystyy pällistelemään eläintarhassa vuoden ympäri.” HS 30.7.2017

Helsingin Sanomat toi pandojen vaikutusta kävijämääriin esiin myös asiantuntijalausuntojen avulla. Lehti tukeutui esimerkiksi maa- ja metsätalousministeriön kansliapäällikkö Jaana Husu-Kallioon, Suomen ja Kiinan pandahankkeen asiantuntijana toimivaan professori Jukka Saloon ja Ähtärin eläinpuistoon tiedottaessaan kävijämäärävaikutuksesta keväällä ja syksyllä 2016 seuraavasti:

”Husu-Kallio uskoo, että Ähtärin pandat toimisivat matkailuvaltteina ja vetäisivät puoleensa myös pohjoismaisia ja venäläisiä turisteja.” HS 9.4.2016

”Salokin tietää, että pandat saavat kansan liikkeelle, Ähtärin eläinpuisto on arvioinut, että kävijämäärät kaksinkertaistuvat.” HS, 22.9.2016

Mahdollisuuden kehykseen liittyi myös Helsingin Sanomien uutisointi, joista ilmeni jättiläispandojen tärkeä merkitys myös eläintarhojen olemassaololle. Aineiston perusteella voidaan ajatella, että eläintarhat ovat tärkeässä roolissa jättiläispandojen suojelussa, mutta tämän kehyksen näkökulmasta jättiläispandat mahdollistavat ja oikeuttavat eläintarhojen toimintaa, mikä viittaisi eläimen toimijuuteen. Asia tulee esiin Helsingin Sanomien kirjoituksessa ja asiantuntijalausunnoissa seuraavasti:

”Ainakin eläintarhoissa pandat ovat kuitenkin lisääntymään päin, sillä pandoja on saatu tuottamaan jälkeläisiä vankeudessa enemmän kuin takavuosina.” HS 26.1.2015

”Ähtärin eläinpuisto Etelä-Pohjanmaalla on jättiläispandojen säilymiselle kuin pankki, jonne talletetaan turvaan arvokkaan lajin kaksi yksilöä. --- Ähtärin hankkeessa on kyse siitä, että tarhapopulaatio on tarpeen lajin säilyttämiseksi. Siitä kaikki ovat yksimielisiä. --- Panda on uhanalainen laji: sitä tarvitsee suojella tarhoissa.” pandahankkeen asiantuntija, Jukka Salo, HS 22.9.2016

Helsingin Sanomien neutraali ja asiapitoinen linjaus uutisoida jättiläispandoista muuttui hive-
nen värikkäämmäksi, kun se julkaisi uutisen, jossa se otsikossa nimitti Ähtärin pandoja ”ra-
hasammoiksi” (HS, 19.9.2016). Rahasampo on metaforan kaltainen ilmaisu, jonka avulla Hel-
singin Sanomat korostaa erityisesti pandojen taloudellista merkitystä Ähtärin eläinpuistolle,
mutta myös koko Ähtärin seudulle. Jättiläispandojen Suomeen tulo varmistui keväällä 2017 ja
Helsingin Sanomat kertoi näyttävästi uutisotsikossaan ja leipätekstissä, kuinka ”pandautinen
oli unelma ja huojentava tieto Ähtäriläisille ja pandautinen tietäisi myös monenlaista uutta
yritysväriä Ähtärin alueelle” (HS, 5.4.2017). Seuraavaan kommenttiin ja otsikkoon tiivistyy
pandoihin liittyvä taloudellisen hyödyn näkökulma:

*”Pandat ovat Ähtärille nimenomaan valtavan kokoinen asia. Kaupungin omista-
man eläinpuiston on tarkoitus saada niistä 100 000 lisäkävijää vuodessa, kun nyt
kävijöitä on 200 000. Puhutaan maaseutumaisen pienen kaupungin valtavasta
mahdollisuudesta. Nyt haetaan elinvoimaa, vireyttä ja työpaikkoja.” Ähtärin kau-
punginjohtaja Jarmo Pienimäki, HS 5.4.2017*

*”Pandat voivat tuoda Ähtäriin miljoonia: Sijoittajat innostuivat, majoituskapasi-
teetti uhkaa loppua, jopa sata uutta työpaikkaa” HS 29.4.2017*

Helsingin Sanomat käsitteli useaan otteeseen Suomen ja Kiinan suhteita ja uutisissa esiintyi jättiläispandojen poliittinen karisman ulottuvuuksia. Harkitsin alkuun tämän teeman sijoittamista oman Kiina kehyksen alle, koska jättiläispandoja kehystettiin paikoin Kiina näkökulmasta käsin. Tämä näkyi useassa kohdin esimerkiksi ilmauksina ”Kiinan pandat” tai ”kiinalaiset pandat”. Kiinaan liittyvissä uutisissa heijastui kuitenkin niin vahvasti jättiläispandoihin liitetyt myönteiset vaikutukset Suomelle, että päädyin sijoittamaan nämä uutiset mahdollisuuden kehykseen. Samaan tapaan sijoitin myös poliittiseen karismaan luokittelemani pandadiplomatiasta koskevat uutiset, koska Kiinan harjoittama pandadiplomatiasta koettiin olevan Suomelle enemmänkin mahdollisuus kuin uhka.

Jättiläispandoista uutisoidaan alusta asti niiden poliittisesta ulottuvuudesta käsin, joka kertoo erityisesti Ähtärin pandojen toimijuudesta ja poliittisesta karismasta. Näitä uutisia tehostettiin myös esteettisellä karismalla. Ulkopoliitikasta tai pandadiplomatiasta on tehty uutisten tärkein aihe tai osin sillä taustoitetaan uutisia. Pandojen diplomaattinen asema heijastuu tavassa, jolla Helsingin Sanomat eläimistä kirjoittaa. Lisäksi Helsingin Sanomat uutisoi Kiinan presidentin vierailun yhteydessä Suomen ja Kiinan valtionjohtajien kommentteja, joista ei käy epäselväksi, mikä merkitys jättiläispandoilla on valtioiden väliselle suhteelle. Nämä uutiset kuvaavat erityisesti myös jättiläispandan toimijuutta ihmiselle merkityksellisenä eläimenä ja tuovat esiin poliittisen karisman roolin tässä toimijuudessa.

”Kiina pitää pandaa kansallisaarteenaan, ja eläimellä on tärkeä valtiollinen tehtävä”, HS 26.1.2015

”Tulkoon pandoista maidemme välisiä viestinviejiä”, presidentti Xi Jinping, HS 5.4.2017

”Maidemme väliset suhteet ovat erinomaiset ja syvät. Tiedämme, että pandat ovat Kiinan kansallista aarretta. Tulemme pitämään tätä arvossa”, presidentti Sauli Niinistö, HS 5.4.2017

”Suomen ja Kiinan suhteet sinetöitiin suorastaan huippuhyviksi pörröisten eläinten kautta.” HS 5.4.2017

Poliittinen karisma ilmenee yhdessä esteettisen karisman kanssa vahvana esimerkiksi otsikossa, jossa jättiläispandaan viitataan metaforalla täsmäase. Uutisessa tuodaan esille se, miten Kiina on tehnyt ulkopoliittikkaa pandadiplomatialla eri aikoina. Eläimen vertaaminen aseeseen on vahva ilmaisu ja se kertoo siitä, että jättiläispandojen poliittinen karisma on ollut edellisenä vuosikymmeninä tehokasta. Helsingin Sanomat käyttää pandadiplomatiiaa koskevissa uutisissaan apunaan asiantuntijalausuntoja ja ympäristötieteilijä Kathleen Buckinhamin tutkimusryhmän tutkimusta. Tulkitsen nämä uutiset mahdollisuuksien kehyksien sisään, koska historiallisesta taustasta huolimatta, Helsingin Sanomat esittää pandadiplomatian ja jättiläispandojen Suomeen saapumisen enemmän myönteisenä asiana.

”Pehmeä ja pörröinen täsmäase – näin Kiina on tehnyt politiikkaa Ähtärinkin havittelemilla pandoilla.” HS 31.7.2016

”--- se on käyttänyt isopandoja häpeilemättä diplomaattilahjoina --- pandat pehmensivät amerikkalaisten mielikuvia kylmän sodan vihollisista. HS 31.7.2016

”Nykyisin Kiinalla on hyvät suhteet moneen suuntaan. Se ei tarvitse pandoja pehmittämään kumppaneitaan.” Mikael Mattlin, kansainvälisen politiikan tutkija, HS 31.7.2016

Jättiläispandat saapuivat Suomeen vuoden 2018 tammikuussa. Helsingin Sanomat uutisoi pandojen tulosta selkeästi ulkopoliittikan näkökulmasta ja kysyi uutisissaan, tekeekö Kiina politiikkaa pandoilla. Uutisessa kerrotaan myös Kiinan tavasta vaikuttaa pandadiplomatialla, mutta uutisissa korostui kuitenkin enemmän ulkopoliittinen luonne. Pandoja vastaanottamassa oli sekä Suomesta että Kiinasta tärkeitä valtionvirkamiehiä, joiden lausuntoja lehti julkaisi. Kaiken kaikkiaan jättiläispandojen saapuminen muodostui uutisten perusteella varsin ulkopoliittiseksi tapahtumaksi. Vaikka uutisen yhteydessä korostettiin pandojen suojelun näkökulmaa, viesti

eläinten poliittisesta asemasta ja niiden tuomista mahdollisuuksista Suomelle ilmenee seuraavasti:

”Jättiläispandat saapuivat Suomeen kuin valtiovieraat. ---- Pandat vastaanotettiin Helsinki-Vantaan lentoaseman VIP President -terminaalissa ministerivetoisesti valtaisan mediamyllerryksen voimin.” HS 18.1.2018

Helsingin Sanomien uutisista käy kuitenkin ilmi, että jättiläispandojen poliittinen karisma vaikuttaa Suomen ja Kiinan ulkopoliitiikkaan. Suomessa jättiläispandoihin saatetaan suhtautua neutraalimmin ja tämä näkyy esimerkiksi tavassa, jolla Suomen presidentti Sauli Niinistö kommentoi keskustelua Kiinan presidentin Xi Jinpingin kanssa Suomeen kohdistuvan valtiovierailun yhteydessä. Utisten perusteella syntyy vaikutelma, että molemmat valtiot, sekä Kiina että Suomi ovat antaneet jättiläispandoille suuren ulkopoliittisen roolin. Jättiläispandojen avulla Suomi on päässyt neuvottelemaan Kiinan kanssa Suomelle tärkeistä ihmisoikeuskysymyksistä. Tämä on osoitus jättiläispandojen toimijuudesta ja poliittisesta karismasta. Suomen ja Kiinan suhtautuminen käy ilmi seuraavasta:

”Puhuttiin enemmän ihmisoikeuksista ja oikeusvaltiosta kuin pandoista.” presidentti Sauli Niinistö, HS 6.4.2017

”Odotan innoissani kahta kollegaani Kiinasta. Suomi on kohta yksi harvoista maista, joissa on kolme Kiinan suurlähettilästä. Tämä on paras lahja, jonka voimme Suomelle antaa.”, Kiinan suurlähettiläs Chen Li, HS 18.1.2018

Mahdollisuuden kehyksissä ilmeni myös esteettistä karismaa, joka Lorimerin (2007, 918-919) mukaan liittyy lajien visuaaliseen havaittavuuteen. Tämä karisman tyyppi ilmenee esimerkiksi eläimiin liitettyjen adjektiivien avulla. Helsingin Sanomien uutisissa esiintyi paljon esteettistä karismaa, ja yleisempiä ilmauksia olivat söpö, pehmeä ja pörröinen. Uutisissa myös tunnustetaan esteettisen karisman synnyttämä vetovoima ja tuodaan esille, että sitä voidaan hyödyntää lähes mihin tahansa, kuten seuraavasta ilmenee:

”Söpö pörröinen olemus ja mustavalkoiset, sympaattiset kasvot. Bambuverso suupielessä. Isopanda on eläin, johon on vaikea olla ihastumatta” HS 19.9.2017

”Pandat ovat Ähtärille erittäin tärkeitä. Ähtäri on luottanut söpöjen eläinten vetovoimaan jo pian puoli vuosisataa.” HS 7.7.2018

”Isopanda on niin söpö, että sen ulosteet kelpaavat koristeiksi. --- Kiinassa pandan ulosteita kerätään ja jopa kuivataan koristeiksi. Niitä voi laittaa vaikka jouluukuuseen, Salo kertoo. HS 19.9.2017

Mahdollisuuksien kehyksissä jättiläispandoille annettiin monenlaisia tehtäviä ja seuraava Helsingin Sanomien Kuukausiliitteen otsikko ja ingressi kiteyttää myös näiden kehyksien näkökulman jättiläispandojen toimijuudesta:

”Suurlähettiläät. Lumilla ja Pyryllä on monta tärkeää tehtävää. Niiden pitää edustaa Kiinan valtiota mutta myös lisääntyä ja täyttää Ähtäriin kaupungin kasvavaje.” HS 7.7.2018

6.1.2 Erityisyyden kehys

Erityisyyden kehys liittyy uutisoinnissa näkökulmiin, joiden avulla tuodaan esiin jättiläispandojen poikkeuksellisia ja ainutlaatuisia piirteitä. Erityisyyden kehykset liittyivät kaikista selkeimmin ekologiseen karismaan. Tässä kehyksessä tuodaan esille jättiläispandojen suojelustusta ja korostetaan jättiläispandojen uhanalaista asemaa. Suojelunäkökulmaa argumentoidaan muun muassa lajityypillisellä käyttäytymisellä ja eläimiin kohdistuvilla uhkatekijöillä. Uutisissa jättiläispanda esitetään harvinaisena eläimenä, jota täytyy suojella. Jättiläispanda on erityinen osaltaan sen ekologisen karisman vuoksi. Olen jäsentänyt tähän kehykseen ne piirteet, jotka mielestäni tekevät jättiläispandasta erityisen eläimen. Näitä piirteitä ovat esimerkiksi eläimen elinympäristöön ja levinneisyysalueeseen liittyvät seikat ja eläinten lukumäärään viittaavat uutiset. Olen sijoittanut jättiläispandojen lisääntymisestä ja ravitsemuksesta kertovat uutiset

myös tähän kehykseen, koska sen lisäksi, että ne kertovat eläimen lajityypillisestä käyttäytymisestä, ne ovat tuottamassa eläimestä kuvaa erityisenä eläimenä ja kertovat lajin ekologisesta karismasta.

Jättiläispandojen suojeleminen nousi tärkeäksi näkökulmaksi Helsingin Sanomien uutisoinnissa. Eri-tyisesti tämän kehyksen näkyminen heijastui uutisiin, jotka oli julkaistu ennen jättiläispandojen uhanalaisuusluokituksen muuttumista. Vaikka suojeleminen nousi paikka paikoin uutisten tärkeämmäksi aiheeksi, Helsingin Sanomat käytti tätä näkökulmaa enemmän kuitenkin taustoitettuihin uutisiin. Suojeleminen tehostettiin esteettisellä karismalla ja tätä tuotiin esiin muun muassa pandojen Suomeen tulon liittyvissä neuvotteluiden uutisoinnissa ja ylipäätään lehti julkaisi kommentteja, joissa painotettiin suojeleminen tärkeyttä. Tämä näkyi uutisissa seuraavasti:

”Tässä mennään pandat edellä. Ovat varmasti myös matkailuvaltteja, mutta lähtökohtana pitää olla, että autetaan pandoja.” maa- ja metsätalousministeriön kansliapäällikkö Jaana Husu-Kallio, HS 26.10.2014

”Puistossa on uhanalaisten eläinten alue, ja haluamme sinne myös kaikkein uhanalaisimman eli isopandan.” Ähtärin eläinpuiston toimitusjohtaja Juhani Haapaniemi, HS 19.12.2014

”Tarhat saavat suloisen vetonaulan ja Kiina rahaa isopandan suojelemaan. Länteen lähtevät yksilöt ovat suojeleminen kannalta arvokkaita: jos Kiinan populaatiota alkaa nävertää jokin eläintauti, on hyvä, että terveitä eläimiä on ulkomailla.” HS 8.11.2017

Helsingin Sanomat nosti esiin myös toisen suojeleminen näkökulman, joka liittyi jättiläispandojen suojeleminen niiden luontaisilla levinneisyysalueilla. Tämä näkökulma esitettiin Eläinsuojeleminen yhdistyksen ja eläinoikeusyhdistyksen Animalian kautta. Lehti toi esiin myös ympäristöjärjestö WWF:n kannan jättiläispandojen suojeleminen, jonka mukaan järjestön tehtävä on suojeleminen luonnonvaraisia pandoja (HS, 18.01.2018).

Jättiläispandojen lajityypillinen käyttäytyminen nousi suosituksi uutisaiheeksi aineistossa. Erityisesti uutisissa pohdittiin Ähtärin pandojen ravintoon ja ravinnon hankkimiseen liittyviä seikkoja ja ensimmäisessä uutisessa lehti korosti, että jättiläispandojen maahanmuutossa suurin kysymys on ravinto (HS, 26.10.2014). Helsingin Sanomien uutisissa kuvaillaan jättiläispandojen käyttäytymistä, joka kertoo kehollisesta karismasta. Helsingin Sanomien toimittaja on vierailut Ähtärissä ja uutisoi vierailustaan kuvaamalla Lumin ja Pyryn käyttäytymistä. Kuvauksen perusteella jättiläispandojen kehollinen karisma ei ole erityisen vetoavaa ja paikalla ollut lapsikin vaikuttaa pitkästyneeltä:

”Pitkään aikaan ei tapahdu mitään. Sitten Luki kääntää päätään ja haukottelee. --- Ihmiset ottavat kuvia itsestään ja pandoista ja odottavat, ette ne tekisivät jotain. Välillä odotus palkitaan. Yleensä ei palkita. Kun Pyry louskuttaa vettä, yleisöstä kuuluu ihastuneita huokauksia. ”Äiti, milloin me lähdetään täältä pois?” lapsi kysyy. ”Mennään nyt.” HS 7.7.2018

Aineiston perusteella pandasta syntyy kuva, joka ei muuta tee kuin syö, kakkii ja nukkuu. Lisäksi eläimen käyttäytymisestä kuvataan inhimillistään, jolloin eläimen lajityypillinen käyttäytyminen näyttää erilaisessa valossa. Tämä näkyy esimerkiksi seuraavissa otsikoissa:

”Mistä ruokaa nirsoileville pandoille?” HS, 9.4.2017 ’

”Syö 30 kiloa bambua ja kakkii kymmeniä kertoja päivässä – onko isopanda evoluution suuri vitsi?” HS, 19.9.2017

”Panda syö yli sata kiloa bambua viikossa ja ulostaa jopa 40 kertaa päivässä – HS:n datajuttu kertoo Ähtärin eläimistä kaiken olennaisen.” HS 15.1.2018

Lisääntymisnäkökulma nousi esiin aineistosta useasti. Jättiläispandojen lisääntymisellä nähtiin suuri merkitys jättiläispandojen elinvoimaisuudelle ja eläintarhojen toiminnalle. Lisääntymis-

teema olisi sopinut hyvin myös mahdollisuuksien kehykseen, mutta päätin sijoittaa lisääntymisen tähän erityisyyden kehykseen, koska jättiläispandojen lisääntyminen on kuitenkin ennen kaikkea niiden lajikäyttäytymiseen liittyvä ominaisuus. Uutisissa korostettiin, että jättiläispandoilla on vaikeuksia lisääntyä sekä luontaisessa elinympäristössä että tarhaolosuhteissa.

Jättiläispandojen lisääntymistä koskevissa uutisissa oli havaittavissa esteettistä karismaa. Lisääntymisestä uutisoitiin silloin, kun jättiläispanda oli synnyttänyt tarhaolosuhteissa enemmän kuin yhden pennun. Vuonna 2014 Helsingin Sanomat kertoi kahdesta tapauksesta, joissa jättiläispanda oli synnyttänyt Kiinassa kaksoset ja kolmoset. Uutisten yhteydessä oli julkaistu suurikokoisia näyttäviä kuvia ja videoita jättiläispandoista ja pennuista. Uutisissa kerrottiin jättiläispandojen lisääntymisvaikeuksista ja seurattiin jättiläispandojen poikasten kehitystä. Näissä uutisissa ekologinen karisma ja esteettinen karisma esiintyivät osin samanaikaisesti:

”Heinäkuun lopussa syntyneitä pandakolmosia kuvattiin ”ihmeeksi”, sillä pandojen lisääntyminen on erittäin vaikeaa. --- Vajaan kahden kuukauden ikäiset pandavauvat painavat nyt vajaat kolme kiloa kukin. Niillä on jo pörröinen mustavalkoinen turkki.” HS 19.9.2014

Kolmosten syntymistä kuvailtiin ihmeeksi, koska kyseessä oli ensimmäinen kerta maailmassa, kun eläintarha on onnistunut pitämään pennut hengissä muutamaa päivää kauemmin (HS, 12.8.2014). Lehti uutisoi myös sen, kun nämä kolmoset olivat avanneet ensimmäistä kertaa silmänsä (HS, 18.9.2014). Vuonna 2017 uutisoitiin Kiinan ennätysellisestä pandavuodesta; Kiina oli onnistunut elvyttämään maan pandakantaa erityisellä ohjelmalla ja vuoden aikana oli syntynyt 42 jättiläispandaa (HS, 13.10.2017).

Helsingin Sanomat käytti Suomeen saapuvista kahdesta naaras- ja urospandakarhusta useaan otteeseen nimitystä pandapariskunta. Pariskunta sanalla viitataan parisuhteen osapuoliin ja käyttämällä eläimistä nimitystä pandapariskunta, media esittää lukijoille lisääntymisnäkökulmaa, luo mielikuvaa perheestä sekä siitä, että eläinten välillä olisi olemassa suhde. Kysymyksessä on metaforan tapainen inhimillistäminen, jonka avulla media uutisoi jättiläispandoista.

Uutisista voi syntyä vaikutelma eläinperheestä, joka on tulossa asumaan Suomeen ja lisääntyminen on luonnollinen osa tätä.

Erityisyyden kehyksessä oli havaittavissa vastakkainasettelua, jolla Helsingin Sanomat leikkisästi vertasi jättiläispandoja karhuihin. Uutisessa pohdittiin sitä, miksi suomalaiset haluavat jättiläispandoja Ähtäriin. Uutisessa ilmenee ekologisen, esteettisen ja kehollisen karisman tyyppejä, ja uutisesta ei jää epäselväksi, kummalla, karhulla vai jättiläispandalla näitä on enemmän:

”Apaattinen ja laiska panda häviää suomalaiskarhulle voimassa ja viihdyttävyydessä. Suomeen pian saapuvat pandat ovat söpöjä, mutta kotoista otsoa apaattisempia ja hitaita.” HS 30.7.2017

”Eläintarhan pandaa voi sanoa vilkkaaksi, jos se nostaa käpäläänsä sen verran, että bambua menee suuhun.” HS 30.7.2017

”Pandapennut olisivat toki vilkkaita, mutta niitä odotellessa ei kannata pidättää hengitystä. Toisin kuin omat karhumme, pandat lisääntyvät laiskasti.” HS 30.7.2017

”Olisi väärin vaatia pandoilta samanlaista nokkeluutta, sillä luultavasti ne ovat luonnoltaan karhuja tyhmempiä.” HS 30.7.2017

”Kyllä pandallekin maistuu joskus välipalaksi hiiri tai linnunmuna, mutta mitään nopeaa hidas panda ei saa kiinni. Karhu puolestaan räjähtää vauhtiin.” HS 30.7.2017

6.1.3 Riskin kehys

Jättiläispandojen Suomeen tulossa tunnistettiin useita epävarmuustekijöitä ja aihetta tarkasteltiin erityisesti rahoituksen ja kustannusten näkökulmista. Riskin kehyksessä jättiläispandojen

Suomeen muuttamiseen suhtaudutaan varauksella ja hankkeen pelätään vaikuttavan negatiivisesti suomalaisten tai ähtäriläisten elämään. Riskin kehyksessä pohditaan sitä, ottiko Suomi liian suuren taloudellisen riskin hankkiessaan jättiläispandat ja kehyksen tärkeimmäksi kysymykseksi muodostuikin se, että kuka maksaa jättiläispandoihin liittyvät kustannukset.

Riskin kehyksessä on tunnistettavissa kiinnittymiskohtia ekologiseen karismaan. Riskin kehyksessä käsitellään jättiläispandoista aiheutuvia kustannuksia, jotka syntyvät jättiläispandan laji-tyypillisesti käyttäytymisestä. Esimerkiksi se, että jättiläispandat syövät pääasiassa vain bambua, tekevät sen hoidosta haastavaa ja kallista eläintarhoissa. Helsingin Sanomat uutisoi Ähtä-
rin pandojen ruokakustannuksista seuraavasti:

”Aikuinen panda saattaa rouskuttaa sadantuhannen euron edestä bambua vuodessa.” HS 31.7.2016

”Bambukin pitää rahdata niille ulkomailta, ja se tulee kalliiksi. Panda syö bambua 12 kiloa päivässä --- HS arvioi vuokran ja ruuan maksavan yhteensä noin miljoona euroa vuodessa.” HS 30.7.2017

Helsingin Sanomat tuo esiin useassa yhteydessä kustannuksiin ja rahoitukseen liittyvää epävarmuutta. Uutisissa kerrotaan auki olevista rahoitussuunnitelmista ja yritetään määrittää hintalapua Ähtäriin saapuville pandoille sekä löytää tahoja, jotka vastaa lopullisista kustannuksista. Lehti nostaa esiin alusta alkaen Ähtäriin pandoja koskevassa uutisessa jättiläispandojen vuokran määrän sekä sen seikan, että vuokrakustannus on sellainen aihe, jota ei haluta kommentoida. Myöskään kustannuksista vastaavaa tahoja ei tahdo löytyä, mikä lisää entisestään Ähtäriin pandoihin liittyvää riskivaikutelmaa. Tämä ilmenee muun muassa seuraavasti:

”Suomen maa- ja metsätalousministeriö tai eläintarhat eivät kommentoi pandoihin liittyviä kustannuksia, mutta kansainvälisissä tiedotusvälineissä lainan hinnaksi on kerrottu miljoona dollaria eli noin 790 000 euroa vuodessa.” HS, 26.10.2014

”Ei maa- ja metsätalousministeriöllä ole mitään miljoonan pandaraha korva-merkittynä. Raha-asiat ovat auki. Jos hanke käynnistyy, kyseisellä eläintarhalla pitää olla suunnitelma, jossa rahoituspuoli on mietitty.”, kansliapäällikkö Jaana Husu-Kallio, HS 26.10.2014

”Rahoitusta on järjestettävä eläinpuiston tulovirran kasvun kautta, mutta mukaan rahoitusvastuuta voisivat ottaa myös yksityiset liike-elämän toimijat. Pandat eivät myöskään olisi pelkästään Ähtärin asia vaan koko Ähtärin seutukunnan ja Suomen.” Ähtärin kaupungin johtaja Jarmo Pienimäki, 30.10.2014

Helsingin Sanomien jättiläispandauutisista ei juurikaan ilmene hankkeeseen kohdistunutta vastustusta. Neljän vuoden ajalta ei löydy yhtäkään uutista, jossa olisi kerrottu esimerkiksi eläinoikeusjärjestöjen tai eläinaktivistien mielenilmauksista. Uutisiin nousi sen sijaan yksittäisen ähtäriläisen eläkeläisen valitus, jota kuvattiin esteettisen karsiman näkökulmasta seuraavasti:

”Nuo pörröiset mustavalkoiset pallerot ovat kieltämättä suloisia, mutta kaikkiin niiden viehätysvoima ei pure.” HS 7.7.2018

Eläkeläinen vastusti Ähtärin kaupunginvaltuuston myöntämiä 8,2 miljoonan euron takauksia Ähtärin eläinpuistolle pandatalon rakentamiseksi (HS, 5.4.2017). Uutisessa julkaistiin kommentti Ähtärin kaupunginjohtajalta, mutta itse valituksen tekijän kommenttia ei uutisesta löytynyt, eikä mainintaa asiasta. Uutisesta ei siis käynyt ilmi, miksi valittaja päätyi tekemään valituksen. Ähtärin kaupunginjohtajan mielipide sen sijaan tuli selväksi:

”Hän näkee valituksen kiusantekona, mikä kertoo lainsäädännön tilasta, jossa mahdollisesti paljonkin haittaa aiheuttavien valitusten teko on helppoa. Hän myös muistuttaa, että kaupunginvaltuusto ja hallitus ovat olleet yksimielisesti hankkeen ja takauksen takana”, HS 5.4.2017

”--- minkä voi sitten yksi eläkeläinen kyykyttää, niin onko se oikein. Pitäisikö meidän vain istua olohuoneen lattialla ja odottaa, että joku tulee ja sammuttaa kaikki valot?” Ähtärin kaupunginjohtaja Jarmo Pienimäki, HS 5.4.2017

Riskin kehykseen sisältyy uutiset, joissa uutisessa selkeästi kerrottiin riskinäkökulmasta. Riskinäkökulma esiintyi esimerkiksi metaforana vuoden 2016 syksyllä julkaistussa otsikossa: ”Ähtärin jättiläispandoista tulee rahareikä – puisto maksaa vuosittain Kiinaan summan, joka ei ole ihan pieni” (HS, 19.9.2016). Riskikehystä edustaa myös uutiset, joissa lehti oli selvitelletyt asiantuntijoiden ja ähtäriläisten mielipiteitä tulevasta pandahankkeesta. Riski ilmenee kommenteista seuraavasti:

”Pieni Ähtärin kunta sijoittaa pandoihin miljoonia ja eläinpuisto ottaa hirvittävän riskin. --- Hirvittävää riskiä siinä otetaan. Itse en sellaiseen uskaltaisi lähteä. Mutta toisaalta isot menestykset on aina otettu kovalla riskillä.” Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutin johtaja Antti Honkonen, HS 9.12.2017

” Pandat tuovat kyllä hetken tuloja, mutta miten käy, kun ne eivät enää kiinnostu?” ähtäriläismies, HS 9.12.2017”

”Monia ähtäriläisiä tuntuu mietityttävän, voiko kaupunki vielä joutua maksajaksi, jos jokin menee vikaan.” HS, 9.12.2017

Riskin kehyksessä painottui taloudellinen näkökulma. Asiaa oli pohdittu niukasti jättiläispandojen näkökulmasta. Helsingin Sanomat kuvasi riskiä jättiläispandojen näkökulmasta lähinnä ravintoon tai elinolosuhteisiin liittyen. Uutisissa pohdittiin Suomen ilmaston sopivuutta ja tuotiin esiin esimerkiksi Suomen WWF:n kautta, että jättiläispandat eivät ole tottuneet Suomen paukkupakkasiin (HS, 9.4.2016).

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Halusin tarkastella tutkimuksessani Suomessa esiintyvää yhteiskunnallista keskustelua eläintarhaeläimistä. Suomen ja Kiinan välisen pandahankkeen myötä Suomeen syntyi pandailmiö, joka tarjosi minulle hyvät lähtökohdat tutkimuksen tekemiselle. Suomen eläintarhoihin on tullut aikaisemminkin harvinaisia ja eksoottisia eläinlajeja, mutta jättiläispandojen tapauksessa eläintarhaeläinten saapumisesta ja sijoittumisesta keskusteltiin julkisuudessa kuitenkin neljän vuoden ajan säännöllisesti ja Ähtärin pandat puhuttavat edelleen. Pandahankkeen myötä Suomeen syntyi tilanne, jota Helsingin Sanomat määritteli vuosien ajan uutisissaan. Uutisissa otettiin selvää, mistä pandoissa on kysymys. Jättiläispandojen Suomeen saapumisesta muodostui niin sanottu ”ongelma”, jota uutisissa lähestyttiin eri näkökulmista. Ähtärin pandat alkoivat todellistua suomalaisille muun muassa Helsingin Sanomien merkityksenannoissa jo vuodesta 2014, vaikka varsinaiset eläimet saapuivat Suomeen 2018.

Tarkastelin tutkimuksessani Ähtärin pandoihin liittyvää julkista keskustelua ja tutkimukseni tavoitteena oli selvittää, millä tavoin Ähtärin pandoista kirjoitetaan perinteisessä mediassa ja miten se esittää jättiläispandat uutisissaan. Valitsin tutkimuskohteekseni Helsingin Sanomien uutiset jättiläispandoista. Minulla oli kolme tutkimuskysymystä. Ensimmäinen tutkimuskysymykseni oli, mitä merkityksiä Ähtärin pandoille annetaan Helsingin Sanomissa. Toinen tutkimuskysymykseni keskittyi median esittämistapaan ja kysyin, miten Helsingin Sanomat esittää jättiläispandat uutisissaan. Kolmas tutkimuskysymykseni kohdistui toimijuuteen, ja sitä selvitin kysymyksellä, minkälaisena pandojen toimijuus ilmenee eri kehysten valossa.

Jättiläispandat ovat tunnettuja mustavalkoisesta värityksestään, mutta tutkimukseni perusteella niihin liitetyt merkitykset ovat kaikkea muuta kuin mustavalkoisia. Jättiläispandoille annettiin monenlaisia merkityksiä, jotka tunnistin ja jäsensin kehysanalyysillä. Kehysanalyysin avulla tunnistin aineistostani kolme kehystä, jotka olivat mahdollisuuden kehys, erityisyyden kehys ja riskin kehys. Tunnistamillani kehyksillä on yhteys Entmanin (1993, 51) kehyksille antamiin tehtäviin, koska sen lisäksi, että tunnistamani kehyksissä otettiin selvää mistä pandoissa on kysymys ja käsiteltiin tätä niin sanottua ”ongelmaa”, kehyksissä myös määriteltiin ongelmaa ja etsittiin siihen ratkaisuja. Kaikki tunnistamani kehykset määrittelivät ongelmaa, mutta mahdol-

lisuuden kehyksissä aihetta käsiteltiin enemmän ratkaisu näkökulmasta. Mahdollisuuden kehyksistä muodostui vallitseva kehys, koska sijoitin enemmistön uutisista tämän kehyksen sisään.

Helsingin Sanomien uutisissa Ähtärin pandoihin liitetyissä merkityksenannoissa oli ihmiskeskeinen näkökulma ja jättiläispandoille annetut merkitykset olivat luonteeltaan pääasiassa suojellullisia, taloudellisia tai poliittisia. Uutisissa käsiteltiin sitä, mitä jättiläispandat ja erityisesti Ähtärin pandat merkitsevät Suomelle, Ähtärin seudulle, Ähtärin kaupungille ja Ähtärin eläinpuistolle. Mahdollisuuden kehyksiin sisältyi ne näkökulmat, joissa Ähtärin pandoista uutisoitiin myönteiseen sävyyn ja niihin liitettiin useita positiivisia merkityksiä. Mahdollisuuden kehyksessä korostui hyödyn ja optimismin näkökulmat. Ähtärin pandat vilkastuttavat Suomen matkailua houkuttelemalla turisteja sekä Suomesta, että Suomen rajojen ulkopuolelta. Ähtärin pandojen myötä Ähtärin seudulle syntyy uusia työpaikkoja ja eläinten myötä Suomen näkyvyys ulkomailta lisääntyy. Jättiläispandojen myötä Suomi näyttäytyy maana, joka on tärkeä Kiinalle. Erityisyyden kehyksien kautta korostui näkökulma, jossa Ähtärin pandoille annettiin suojeluun liittyviä merkityksiä. Ähtärin pandat toimivat ”pandapankkina” ja eläinten suojelu Suomessa mahdollistaa jättiläispandojen suojelua myös Kiinassa. Riskin kehyksessä painottui taloudellinen näkökulma ja jättiläispandoille annettiin merkityksiä, jotka viestivät epävarmuudesta ja epäonnistumisen pelosta. Uutisointi keskittyi rahoituksen ja kustannusten esiin tuomiseen ja jättiläispandojen pelättiin vaikuttavan negatiivisesti ähtäriläisten elämään.

Kaikissa tunnistamissani kehyksissä media esitti jättiläispandoja inhimillistäen. Helsingin Sanomien uutisissa Ähtärin pandoja esitettiin monenlaisten roolien ja tehtävien kautta. Mahdollisuuden kehyksistä käsin Ähtärin pandat esitettiin hyvin vaikutusvaltaisina ja tärkeinä eläiminä, joita kuvailtiin eri toimijoiden äänillä viestinviejiksi ja suurlähettiläiksi. Etenkin erityisyyden kehyksissä korostui median inhimillistävä esitystapa. Helsingin Sanomien tiedeuutisissa kirjoitettiin jättiläispandojen ruokavaliosta tarkasti ja yksityiskohtaisesti ja tiedeuutisten perusteella eläimestä tuotettiin kuvaa eläimenä, mutta jättiläispandojen käyttäytymistä kuvailtiin adjektiiveilla, jotka inhimillistävät eläintä. Jättiläispandan ravintotottumuksista ja vähäisestä liikkumisesta johtuen jättiläispandat esitettiin muun muassa nirsoina, laiskoina ja apaattisina. Jättiläispandan ravintotottumuksien inhimillistävä tulkinta nirsoiluksi ei ole välttämättä väärin. Toi-

saalta ruokailutottumuksista olisi voitu kirjoittaa myös toisesta näkökulmasta. Saattaa olla mahdollista ja myös todennäköistä, että jättiläispandoille aiheutuu vaivoja muunlaisesta ravinnosta ja tämän vuoksi ne syövät pääosin vain bambua. Vastaavanlainen uutisointi hämmentäisi, jos ihmisen noudattama tiukka terveydellisiin syihin perustuva ruokavalio tulkittaisiin nirsoiluksi. On sanomattakin selvää ja ymmärrettävää, miksi esimerkiksi keliakiaa sairastava kieltäytyy syömästä viljatuotteita tai laktoosi-intoleranssista kärsivä välttelee maidon juontia.

Helsingin Sanomat esitti jättiläispandat myös laiskoina ja apaattisina, toisaalta uutisissa kerrottiin useaan kertaan siitä, miten suuria määriä jättiläispandat syövät bambua päivässä ja kuinka monta kertaa ne kakkivat. Laiska sana yhdistettynä jättiläispandaan antaa vaikutelman siitä, että jättiläispanda ei viitsisi tehdä mitään. Toisaalta uutiset kuitenkin tuottavat kuvaa ahkerista eläimistä, jotka tekevät jotakin ja paljon. Helsingin Sanomien esitystapaan sisältyy siis välillä myös ristiriitaisiakin tulkintoja jättiläispandan käyttäytymisestä.

Jättiläispandojen vähäinen liikkuminen juontaa juurensa niiden vähäenergisestä ruokavaliosta (Schaller, 1994, 103-104). Myös ihminen pyrkii liikkumaan vähemmän ja säästämään voimaansa, jos hänen täytyy selvitä vähäenergisellä ruokavaliolla pidempään. Jättiläispandojen täytyy elää näin koko ajan. Helsingin Sanomien uutisissa tuodaan esiin biologisia näkökulmia jättiläispandojen liikkumiseen, mutta liikkumista eläintarhaolosuhteissa ei käsitellä lainkaan. Tarhattuina elävillä jättiläispandoilla on vielä vähemmän mahdollisuuksia liikkumiseen, kuin luonnonvaraisina elävillä jättiläispandoilla. On mahdollista, että tarhaolosuhteet vaikuttavat myös jättiläispandojen aktiivisuuteen. Tästä huolimatta eläimet kuvataan laiskoina. Nirso ja laiska ovat inhimillistäviä, negatiivisen sävyisiä adjektiiveja ja ne saattavat vaikuttaa eläimestä syntyviin käsityksiin. Jättiläispandojen inhimillistävä esittäminen eläiminä saattaa kertoa myös siitä, että eläimistä on ehkä helpompi kirjoittaa inhimillistäen, kuin eläimellistäen ja inhimillistävällä tyylillä Helsingin Sanomat saavuttaa enemmän lukijoita. Otsikko: ”Jättiläispandat liikkuvat vähän” tavoittaisi ehkä vähemmän lukijoita.

Lisää inhimillistävästä median esitystavasta kertoo se, että Ähtärin pandoista kirjoitettiin perhenäkökulmasta käsin. Eläimistä kirjoitettiin äitikarhuna tai isäkarhuna tai kirjoitettiin yleisesti pandapariskunnasta. On syytä pohtia, mitä tällaisesta median esitystavasta seuraa. Helsingin

Sanomat tuottaa uutisissaan kuvaa jättiläispandoista perheenä, mutta välittykö uutisen rakentama konstruktio oikeasti lukijoiden käsityksiin? Hämmennytkö Helsingin Sanomien uutisten lukija vieraillessaan Ähtärin eläintarhassa, kun jättiläispandat ovatkin sijoitettuna eri tarhoihin?

Kaikkiin kehyksiin sisältyi Ähtärin pandojen toimijuuteen ja karismaan liittyvä ulottuvuuksia. Muun muassa Nygren (2017), Raento (2016) ja Hobson (2007) korostivat tutkimuksissaan suhteellista lähestymistapaa toimijuuteen. Toimijuus syntyy aina suhteessa johonkin ja Carter ja Charles (2019) päättelivät, että eläinten toimijuus muodostuu suhteessa toisiin ihmisiin. Nygrenin ja Peltolan (2014) tutkimus toi esiin, että eläinten toimijuuden merkkejä voivat olla odottamattomat yllätykset, joita he toivat esiin liito-oravan avulla. Ähtärin pandojen toimijuus rakentuu myös suhteessa muihin ihmisiin. Eläintarhassa elävän jättiläispandan toimijuuden merkit eivät voi olla samanlaisia, kuin liito-oravan. Liito-oravan toimijuuden merkkejä olivat muun muassa erikoisesta paikasta löytyvät papanat tai liito-oravan poikasten esiintyminen alueilla, joissa niiden ei odoteta olevan. Liito-orava voi jättää näitä toimijuuden merkkejä liikkueensa vapaana, ja tämän vuoksi ne tulevatkin ihmisille Nygrenin ja Peltolan nimeäminä yllätyksinä. Tarhattuna elävä jättiläispanda pystyy jättämään tällaisia vastaavia toimijuuden merkkejä vain tarha-alueelle. Ähtärin pandan toimijuuden merkkejä tuleekin tarkastella eri näkökulmasta ja tunnistamani kehykset ja teoreettinen viitekehysesni karismasta autoivat hahmottamaan jättiläispandan toimijuutta ihmisille merkityksellisenä asiana.

Tutkimukseni perusteella karisma selittää ja mahdollistaa Ähtärin pandojen toimijuutta. Koska jättiläispandat ovat hyvin karismaattisia eläimiä, niistä on tullut suosittuja ja tärkeitä eläimiä. Eläintarhat eivät tarvitse nykyaikana poliisia avukseen suojelemaan jättiläispandoja, niin kuin Morris ja Morris (1981, 72) kuvasivat tapahtumia 1940-luvulta. Jättiläispandat houkuttelevat edelleen tuhansia kävijöitä eläintarhoihin ympäri maailman. Tulosten perusteella uutiset kiinnittyivät kaikkiin Lorimerin (2007) luokittelemiin karisman tyyppeihin, mutta tulkintani mukaan Helsingin sanomat esitti jättiläispandoja eniten poliittisen ulottuvuuden kautta eli eläimiin liitetty poliittisuus kiinnostaa ihmisiä. Nimesin tämän piirteen poliittiseksi karismaksi.

Kaikilla eläimillä ei ole poliittista karismaa ja kaikkia eläimiä ei käytetä ulkopoliitikassa tai diplomaattisina lahjoina. Tutkimukseni mukaan näyttäisi siltä, että silloin kun eläimellä on tar-

peeksi ekologista karismaa, esteettistä karismaa sekä kehollista karismaa, se soveltuu diplomaattiseksi lahjaksi. Kun laji soveltuu diplomaattiseksi lahjaksi, sillä on epäilemättä myös poliittista karismaa ja toimijuutta. Eläin diplomaattisena lahjana tulkitaan usein siten, eläin on tekemisen kohteena. Se on lahja, joka annetaan jollekin. Eläin on kuitenkin osallisena tässä poliittisessa prosessissa, joten myös eläimen esittäminen osana eläindiplomatiaa, voidaan ymmärtää eläimen toimijuuden näkökulmasta. Eläindiplomatia kytkeytyy vahvasti tutkimukseeni mukaan ulkopoliittikkaan, joten jättiläispandojen esittäminen osana ulkopoliittikkaa kuvastaa myös tässä eläimen toimijuutta.

Helsingin Sanomien uutisissa poliittista karismaa esiintyi eniten. Ähtärin pandoja pidettiin hyvin vaikutusvaltaisina eläimiä, jotka vaikuttivat useiden eri toimijoiden elämään aina Suomen ja Kiinan valtionjohtoa myöten. Löytämäni kehukset, erityisesti mahdollisuuden kehys, toi näkyviin jättiläispandojen suuren saavutuksen ja merkityksen Suomen ja Kiinan neuvotteluissa. Jättiläispandojen avulla käytiin keskustelua ihmisoikeuskysymyksistä Suomessa, johon Kiinan presidentti oli saapunut. Mahdollisuuksien kehyksissä Ähtärin pandojen poliittisen karisman ja toimijuuden selkein merkki oli Kiinan presidentin vierailu vuonna 2017. On aiheellista pohtia, olisiko valtiollista vierailua tapahtunut, jos jättiläispandoja ei olisi koskaan tullut Suomeen.

Kehyksien avulla esiin nousseet erilaiset merkityksenannot Ähtärin pandoista kuvastavat myös eläindiplomatiaa. Jättiläispandat ovat niin tunnettuja ja karismaattisia, että niistä viehättyvät eri ikäiset ihmiset. Johtui se sitten tunnettavuudesta WWF:n logona tai Morrisin & Morrisin kuvailemista piirteistä tai muista tekijöistä, pandadiplomatia näyttää toimivan, jos asiaa tarkastelee Melissenin (2005, 4-8) tarkoittamalla tavalla. Uutisissa pandadiplomatia liitettiin pääasiassa ulkopoliittikkaan, mutta, uutisista heijastui myös se, että pandadiplomatia ulottuu myös kansalaisiin. Mahdollisuuden ja erityisyyden kehukset osoittavat, että poliittinen karisma tekee jättiläispandoista erityisiä ja tärkeitä eläimiä ihmisille, mutta riskin kehys osoittaa, että pandadiplomatia ei kuitenkaan saavuta kaikkia.

Mahdollisuuksien kehyksissä nousi esiin myös jättiläispandojen ekologinen, esteettinen ja kehollinen karisma ja nämä ilmenivät uutisissa ja ne ilmenivät eri tavoin uutisista. Tutkimuksen perusteella voin sanoa, että eläimen karisman vetoavuus vaihtelee ihmisiin eri aikoina. Tätä oli

havaittavissa muun muassa ekologisen karisman osalta. Santaajan (2015, 9) mukaan suojelustatus lisää lajien ekologista karismaa. Tulkintani mukaan jättiläispandojen suojelustatuksen muuttuminen vuonna 2016 heijastui uutisiin siten, että ekologiseen karismaan viittaavat uutiset vähenivät suojelustatuksen muuttumisen jälkeen. Tutkimuksestani kävi ilmi myös se seikka, että eri lajeilla karisma näyttäytyy erilaisena, tämä nousi esiin Helsingin Sanomien uutisessa jättiläispandan ja karhun eroissa. Uutiset toivat esiin jättiläispandan ja karhun eroavaisuuksia, leikkisästi kirjoitetusta uutisesta, joka olisi sopinut enemmän mielipidekirjoitukseksi, oli tulkittavissa, että Helsingin Sanomat kyseenalaistaa jättiläispandojen vetovoimaa. Vastakkainasettelu jättiläispandan ja karhun välillä korostaa myös toimijuuksien eroa, se on eri eläimillä erilaista. Tutkimukseni toi esiin sen, että karismaa ei tarvitse välttämättä olla edes paljon, kun se vetoaa ihmisiin. Tämä näkyi kehollisen karisman yhteydessä. Helsingin Sanomat kirjoitti, että riittää, kun jättiläispanda liikuttaa tassua, niin ihmiset ovat ihastuksissaan. Ähtärin pandojen toimijuuteen riittää tutkimukseni perusteella jo se, että ne vain “ovat olemassa”. Kaiken kaikkiaan Helsingin sanomien uutisissa tuotettiin, ylläpidettiin, muokattiin ja vahvistettiin jo aiemmin olemassa olevia merkityksenantoja jättiläispandoista. Sekä mahdollisuuksien kehyksiin, että erityisyyden kehyksiin sisältyvissä näkökulmissa jättiläispandojen asema muun muassa eläintarhojen vetonaulana ja luonnonsuojelun ikonina tuli esiin. Tutkimuksen perusteella uutiset eivät sinänsä tuoneet näihin yleisiin merkityksenantoihin juurikaan mitään uutta. Toisaalta riskin kehyksissä oli näkyvissä myös valmiiden merkityksenantojen kyseenalaistamista. Tämä kertoo siitä, että kaikki toimijat eivät ole yhtä optimistisia ja luottavaisia jättiläispandojen vetovoimasta. Jättiläispandat ovat olleet erittäin suosittuja eläintarhaeläimiä muualla maailmassa. Aika näyttää, miten Ähtärin pandojen karisma vaikuttaa suomalaisiin.

7.1 Tutkimuksen arviointi

Pohdin tutkimukseni aihetta pitkään. Halusin löytää ajankohtaisen ja mielenkiintoisen aiheen, jota olisi Suomessa tutkittu vähän. Aiheen löytäminen tuottikin alkuun ongelmia, kunnes jättiläispandat saapuivat Suomeen. Epäröin aluksi tarttua Ähtärin pandoihin liittyvään aiheeseen, koska jättiläispandat ovat lapsuudestani asti olleet minulle sangen tärkeitä eläimiä. Päätin kuitenkin tarttua aiheeseen, vaikka henkilökohtainen suhtautuminen toikin aiheen lähelle. Tutkimuksessani olen tiedostanut omat tuntemukseni ja olen pyrkinyt säilyttämään tutkimuksellisen etäisyyden aiheeseeni. On kuitenkin aiheellista pohtia tutkimukseni luotettavuutta ja eettisyyttä,

varsinkin kun olen valinnut tutkimusotteekseni laadullisen, tulkintaan perustuvat lähestymistavan.

Olen kerännyt tutkimusaineistoni Helsingin Sanomien sähköisestä uutisarkistosta. Näin ollen aineistoni on kokonaisuudessaan täysin julkinen ja on kaikkien Helsingin Sanomien tilaajien luettavissa. Aineistoni saavutettavuus, vaikkakin se on rajoitettua, lisää tutkimukseni uskottavuutta ja luotettavuutta. Jokainen pääsee halutessaan lukemaan Helsingin Sanomien uutisia, jotka koskevat jättiläispandoja. Olen kerännyt aineistoa neljän vuoden ajalta käyttämällä tiettyjä hakusanoja. Aineistoa kerätessäni kokeilin useita eri hakusanavaihtoehtoja, jotta löytäisin tutkimukseni kannalta oleellisimmat uutiset. Aineiston sijoittuminen pitkähkölle aikavälille ja hakusanojen käyttö lisäävät myös tutkimukseni luotettavuutta.

Puroilan (2002, 51) tuo omassa väitöskirjatutkimuksessaan esiin, että kehysanalyysiä sovelletaan tutkimuksissa eri tavoin. Lisäksi hän korostaa, että kehysanalyysistä ei ole olemassa tarkkoja menettelytapoja, joiden kautta kehysten analyysi konkreettisesti tapahtuisi tai miten kehukset pitäisi vakuuttavasti tunnistaa. Nämä seikat heikentävät kehysanalyysin uskottavuutta tutkimusmenetelmänä, mutta tätä voidaan paikata sillä, että tutkija kuvaa riittävän tarkasti tutkimusmenetelmän ja sen, miten analyysi on tehty. Olen kuvannut kehysanalyysiä sillä tarkkuudella, että lukija saa käsityksen tutkimusmenetelmästä. Analyysivaihetta olisi helpottanut, jos kehysanalyysistä olisi ollut olemassa jokin selkeä malli analyysin toteuttamiseksi. Toisaalta menetelmä antoi minulle tilaa tehdä valintoja ja tulkintoja, joten koen menetelmän soveltuvuuden ja muokattavuuden vahvistavan tutkimukseni luotettavuutta.

Kehysanalyysini on oma tulkintani Helsingin Sanomien uutisista, ja se on täysin subjektiivinen esitys. Joku toinen olisi saattanut tulkita uutisia eri tavoin. Olen kuitenkin analysoinut uutistekstejä, jotka ovat asiapainotteisia. Vaikka journalistisissa asiajutuissa saattaa olla mukana ironiaa ja sarkasmia, olen mielestäni onnistunut tunnistamaan nämä, ja olen osannut lukea asiaa rivien välistä. Tämä vähentää tulkinnanvaraa, mutta se ei kuitenkaan täysin poista sitä. Kaiken kaikkiaan tutkimukseni on toteutettu noudattaen hyvää tieteellistä käytäntöä, joka on Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) mukaan edellytyksenä eettisesti hyväksyttävälle ja luotettavalle tutkimukselle. TENK korostaa, että tutkimustulokset voivat olla uskottavia ainoastaan

silloin, kun tutkimus on toteutettu noudattaen hyvää tieteellistä käytäntöä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2012, 6.)

7.2 Lopuksi

Suomessa on julkaistu jonkin verran eläintarhoihin liittyviä tutkimuksia. Tutkimukset ovat kohdistuneet itse eläintarhoihin tai eläintarhoissa vieraileviin ihmisiin. Mediasta ja eläintarhaeläimistä tutkimuksia on vähemmän. Media tuottaa jatkuvasti esityksiä aiheista, ja tässä tutkimuksessa tarkastelin jättiläispandoja koskevaa uutisointia. Tutkimukseni alussa totesin, että sillä on merkitystä, miten media esittää asiat. Tutkimukseni lopussa totean, että sillä on myös merkitystä, miten media esittää eläimet uutisissaan. Helsingin Sanomien näkemys jättiläispandoista oli paikoin antroposentrinen. Myös tarkastelutapani eläinten toimijuuteen oli osittain antroposentrinen, koska tutkin jättiläispandojen toimijuutta ihmisille merkityksellisenä asiana.

On kuitenkin aiheellista pohtia, mitä antroposentrisyydestä seuraa itse eläimelle. Vähentääkö se eläimen itseisarvoa? Tutkimuksessani käsittelin perinteistä mediaa, joka on median yksi osa-alue. Tutkimuksessani havaitsin, että perinteinen media, jota Helsingin Sanomat edusti, inhimillisti jättiläispandoja kuitenkin melko maltillisesti. Tunnistan perinteisen median tavan esittää eläimet inhimillistäen osaksi suurempaa ilmiötä. Olen havainnoinut, että myös sosiaalisen median puolella eläinten inhimillistäminen on suosittua. Tämä on näkyvissä esimerkiksi erilaisissa sosiaalisten medioiden luontoaiheisissa keskusteluryhmissä. Itse seuraan esimerkiksi Facebookin kautta ihmisten julkaisemia eläinkuvia. Moni kirjoittaa eläinkuvien yhteyteen inhimillistäviä ja humoristisia lauseita eläimistä. Tämän ilmiön ymmärtäminen edellyttäisi lisää tutkimusta. Olen tuonut esiin yhden tapausesimerkin avulla, miten eläintarha eläimistä puhutaan mediassa. Tämän tyyppistä tutkimusta pitäisi lisätä eläintarhaeläimistä, sekä kohdistaa tutkimusta etenkin median käyttäjiin, ihmisiin, jotka lukevat uutisia eläimistä. Olisi mielenkiintoista selvittää miten median tuottamat esitykset eläimistä vaikuttavat lukijoihin. Tutkimusta voisi laajentaa myös sosiaalisen median puolelle ja selvittää laajemminkin, että miten erilaiset eläinten esittämistavat vaikuttavat itse eläimiin ja eläinkäsityksiimme.

LÄHTEET

- Aaltola, E. & Keto, S. (2015). *Eläimet yhteiskunnassa*. Helsinki: Into kustannus Oy.
- Animals Asia Foundation (2019). End bear bile farming. <https://www.animals-asia.org/intl/our-work/end-bear-bile-farming/> (Luettu 8.2.2019)
- Bishop, J. (2015). Minister for Foreign Affairs media release. https://foreignminister.gov.au/releases/Pages/2015/jb_mr_150409.aspx (Luettu 11.3.2019)
- BBC (2010). The Careful choreography of China-US ties. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/8499658.stm> (Luettu 15.3.2019)
- Bradshaw, C. J. & Ehrlich, P. R. (2015). *Killing the Koala and Poisoning the Prairie*. Australia, America and the environment. University of Chicago Press.
- Braverman, I. (2012). *Zooland: The Institution of captivity*. Stanford University Press.
- Buckingham, K. C., David, J. N. W., & Jepson, P. (2013). Environmental reviews and case studies: diplomats and refugees: panda diplomacy, soft “cuddly” power, and the new trajectory in panda conservation. *Environmental Practice*, 15(3), 262-270.
- Burr, V. (2003). *Social Constructionism*. London; New York: Routledge.
- Carr, N. (2016). An analysis of zoo visitor’s favourite and least favourite animals. *Tourism Management Perspectives* 20.
- Carter, B. & Charles, N. (2019). Animals, Agency and Resistance. *Journal for the Theory of Social Behavior* 43:3.
- Chengdu Research Base of Giant Panda Breeding, (2018). <http://www.panda.org.cn/english/news/events/2018-11-20/7125.html> (Luettu 12.3.2019)
- China Daily (2014). Animal gifts smooth diplomatic relations. http://www.chinadaily.com.cn/world/2014xiattendg20/2014-11/17/content_18924027.htm (Luettu 10.3.2019)
- Collins Dictionary (2019). English Dictionary: diplomacy. <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/diplomacy> (Luettu 4.2.2019)
- Cushing, N. & Markwell, K. (2009). Platypus diplomacy: animal gifts in international relations. *Journal of Australian Studies*.
- Discovering Finland (2018). <https://www.discoveringfinland.com/fi/perheloma/elaintarhat-elainpuistot/> (Luettu 27.1.2019)
- Ducarme, F., Luque, G. M., & Courchamp, F. (2013). What are “charismatic species” for conservation biologists. *BioSciences Master Reviews*, 10(2013).

- Entman, R. (1993). Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*, 43.
- Erola, J. (2012). *Presidenttien hevoset Ypäjällä*. Suomen hevosurheilumuseo.
- Goffman, E. (1974). *Frame analysis: An essay on the organization of experience*. Harvard University Press.
- Grusin, R. (toim.). (2015). *The Non-Human turn*. University of Minnesota Press. Minneapolis.
- Hagey, L. R. & MacDonald E.A. (2004). What Is a Giant Panda? A Query about its place among the ursidae. *Teoksessa: Donald G. Lindburg & Karen Baragona (toim.) Giant pandas: biology and conservation*. University of California Press cop. 2004.
- Harvard, L. & Neumann, I. B. (2016). Beastly Diplomacy. *The Hagua Journal of Diplomacy* 12.
- Helsingin Sanomat (2013). Halonen sai Medvedevin lahjoittaman naamiokissan. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002606754.html> (Luettu 17.2.2019)
- Helsingin Sanomat (2015). Yhdysvalloissa syntyneet jättiläispandan pennut ovat karvattomia mutta äänekkäitä ja aktiivisia. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002847156.html> (Luettu 7.3.2019)
- Helsingin Sanomat (2016). WWF Ähtäriin suunnitelmasta: ”Pandat eivät ole tottuneet paukkupakkasiin”. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002895484.html> (Luettu 7.3.2019)
- Helsingin Sanomat (2017). Kaksi jättiläispandaa muuttaa Ähtäriin eläinpuistoon. <https://www.hs.fi/lastenuutiset/art-2000005158522.html> (Luettu 17.10.2018)
- Helsingin Sanomat (2018). Jättiläispandat saapuivat Suomeen kuin valtiovieraat – Mistä pandojen lainaamisesta on oikein kyse?. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005529028.html> (Luettu 7.3.2019)
- Hildén, J. (2018). Maapallon kuudes sukupuutto. *Tieteessä tapahtuu* 4/2018.
- Hobson, K. (2007). Political animals? On animals as subjects in an enlarged political geography. *Political Geography* 26.
- Hu, J. & Wei, F. (2004). Comparative ecology of giant pandas in the five mountain ranges of their distribution in China. *Teoksessa Donald Lindburg, Karen Baragona, George Schaller ja Don Lindburg (toim.) Giant Pandas: Biology and Conservation*. University of California Press.
- IUCN (2007). Seventy-five percent of bear species threatened with extinction. <https://www.iucn.org/content/seventy-five-percent-bear-species-threatened-extinction> (Luettu 17.3.2019)
- IUCN (2016). Four out of six great apes one step away from extinction – IUCN Red List. <https://www.iucn.org/news/species/201609/four-out-six-great-apes-one-step-away-extinction-%E2%80%93-iucn-red-list> (Luettu 17.3.2019)

- IUCN (2019). Red list. Giant Panda. <https://www.iucnredlist.org/search?query=giant%20panda&searchType=species> (Luettu 17.3.2019)
- Jaakkola, M. (2013). Hyvä journalismi: Käytännön opas kirjoittajalle. Helsinki: Kansanvalistusseura.
- Juppi, P. (2004). ”Keitä me olemme? Mitä me haluamme?” Eläinoikeusliike määrittelykamppailun, marginalisoinnin ja moraalisen paniikin kohteena suomalaisessa sanomalehdistössä. Jyväskylä University Printing House, Jyväskylä 2004.
- Järvinen, A. (2000). *Ihmiset ja eläimet: ”humanistin eläinkirja”*. WSOY, Helsinki.
- Kaitila, V. & Kotilainen, M. (2017). Leijona ja lohikäärme. Suomen ja Kiinan taloussuhteet. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos Etna.
- Kaleva (2018). Pandadiplomatia on vain harvojen maiden herkkua – Suomi on valittujen joukossa. <https://www.kaleva.fi/uutiset/ulkomaat/pandadiplomatia-on-vain-harvojen-maiden-herkkua-suomi-on-valittujen-joukossa/781553/> (Luettu 17.3.2019)
- Karppinen, K., Jääsaari, J. & Kivikuru, U. (2010). Media ja valta kansalaisten silmin. http://sockom.helsinki.fi/info/notat/notat_1002.pdf (Luettu 2.10.2018)
- Karvonen, E. (2000). Tulkintakehys (frame) ja kehystäminen. *Tiedotustutkimus* 2/2000.
- Keskisuomalainen (2016). Kalmari Kiinasta: Suomi saa pandoja ensi vuonna. <https://www.ksml.fi/kotimaa/Kalmari-Kiinasta-Suomi-saa-pandoja-ensi-vuonna/759155> (Luettu 17.10.2018)
- Kisling, V. (2000). ZOO and Aquarium History. Ancient Animal Collections To Zoological Gardens. CRC press.
- Korkeasaari Zoo (2019). Eläintarhojen tehtävät. <https://www.korkeasaari.fi/suojelutyo/elaintarhojen-tehtava/> (Luettu 7.3.2019)
- Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone Oy (2019). Kielitoimiston sanakirja. <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/> (Luettu 4.2.2019)
- Kunelius, R., Noppari, E. & Reunanen, E. (2010). Media vallan verkoissa. Tampereen yliopisto.
- Kupsala, S. (2011). Eläinten aseman muuntuminen Suomessa. Yhteiskuntatieteellinen selvitys maa- ja metsätalousministeriölle eläinsuojelulain kokonaisuudistusta varten.
- Lahtinen, M. (2002). Ihminen, poliittinen eläin. Vastapaino.
- Le Figaro (2012). Huan Huan et Yuan Zi, les deux pandas diplomates. <http://www.lefigaro.fr/actualite-france/2012/01/20/01016-20120120ARTFIG00493-huan-huan-et-yuan-zi-les-deux-pandas-diplomates.php> (Luettu 17.3.2019)
- Leira, H. & Neumann, I. B. (2017). Beastly Diplomacy. *The Hague Journal of Diplomacy*, 12 (4).

- Lin, W. (2009). China's Panda Diplomacy. <http://www.mac.gov.tw/public/attachment/052716233690.pdf> (Luettu 20.3.2019)
- Lindburg, D., Baragona, K., Schaller, B. G. & Lindburg, D. (2004) Giant Pandas: Biology and Conservation. Evolutionary history of Giant Panda. University of California Press.
- Lorimer, J. (2007). Nonhuman charisma. *Environment and Planning D: Society and Space*, 25(5).
- Lorimer, J. (2012). Multinatural geographies for the Anthropocene. *Progress in Human Geography* 36 (5).
- Luhtakallio, E. (2005). Kehysanalyysi mediakuvien sukupuolirepresentaatioiden tutkimuksessa. *Sosiologia* 3/2005.
- Lummaa, K. & Rojola, L. (2014). Posthumanismi. Turku: Eetos.
- Lähde, V. (2012). Luontokäsitysten tarkastelun ongelmia. *Teoksessa: Karoliina Lummaa, Mia Rönkä & Timo Vuorisalo (toim.) Monitieteinen ympäristötutkimus. Helsinki. Gaudeamus.*
- Maa- ja metsätalousministeriö (2017). Jättiläispandojen tulo Suomeen vahvistui. https://mmm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/jattilaispandojen-tulo-suomeen-vahvistui (Luettu 4.3.2019)
- Maa- ja metsätalousministeriö (2018). Pitkäaikainen metsäalan yhteistyö toi pandat Suomeen. https://mmm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/pitkallinen-metsaalan-yhteistyö-toi-pandat-suomeen (Luettu 4.3.2019)
- Matikainen, J. (2010). Perinteinen ja sosiaalinen media – käyttö ja luottamus. *Media & Viestintä* 33 (2010): 2.
- McFarland, S. & Hediger, R. (2009). Approaching the agency of other animals: an introduction. *Teoksessa: Sarah McFarland & Ryan Hediger (toim.) Animals and agency: an interdisciplinary exploration. Vol. 8. Brill.*
- Media Audit Finland (2018). LT ja JT tarkastustilasto 2017. <http://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2018/06/LTtilasto2017-1.pdf> (Luettu 2.10.2018)
- Melissen, J. (2005). *Wielding soft power: The new public diplomacy.* Netherlands: Netherlands Institute of International Relations, Clingendael.
- Mononen, J. (2017). Ojasta allikkoon: ympäristönsuojelukamppailun kuvaus toimijaverkkoteorian keinoin. Pro gradu –tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Morris, R. & Morris, D. (1981). *The Giant Panda.* London: Papermac.
- MTV3 (2016). Synnytyvideo eläinmaailman tapaan: Jättiläispanda pullautti ulos kaksi potraa pentua. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/synnytyvideo-elainmaailman-tapaan-jattilaispanda-pullautti-ulos-kaksi-potraa-pentua/6021286#gs.zPjDRmIX> (Luettu 7.3.2019)
- Mullan, B. & Marvin, G. (1999). *Zoo Culture.* University of Illinois Press.

- Nicholls, H. (2011). The way of the panda: the curious history of China's political animal. Open Road Media.
- Notzke, C. (2013). An Exploration into political ecology and nonhuman agency: The case of the wild horse in western Canada. *The Canadian Geographer/Le Géographe canadien*, 57(4).
- Nygren, N. V. & Jokinen, A. (2013). Significance of affect and ethics in applying conservation standards: The practices of flying squirrel surveyors. *Geoforum*, 46.
- Nygren, N., V. & Peltola, T. (2014). Yllätyksen politiikka liito-oravakartoituksessa. *Alue ja ympäristö*. 43:2.
- Nygren, N.,V. (2017). Monilajinen, oppiva kaupunki. Teoksessa Pia Bäcklund, Jouni Häkli ja Harry Schulman (toim.) *Kansalaiset kaupunkia kehittämässä*. Tampere: Tampere University Press.
- Puroila, A-M. (2002). Kohtaamisia päiväkotiarjessa. Kehysanalyttinen näkökulma varhaiskasvatustyöhön. *Acta Universitatis Ouluensis, E Scientiae Rerum Socialium* 51, Oulun yliopisto, kasvatustieteellinen tiedekunta, Oulu.
- Raento, P. (2016). A Geopolitics of the Horse in Finland. *Geopolitics*, 21(4).
- Ratamäki, O. & Tynkkynen, S. (2017). Eläinpolitiikka – mitä se voi olla? *Alue ja ympäristö*, 35 (1)
- Russo, N. (2016). Koalas are Australia's Most Effective Diplomats. Atlas Obscura -internet sivusto. <https://www.atlasobscura.com/articles/koalas-are-australias-most-effective-diplomats> (Luettu 10.3.2019)
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>>. (Luettu 28.10.2018)
- Saarenmaa, A. (2015). Eläin on poliittinen toimija tahtomattaan. <https://alusta.uta.fi/2015/06/18/elain-on-poliittinen-toimija-tahtomattaan/> (Luettu 17.3.2019)
- Santaoja, M. (2015). Kiehtova toinen. *Alue ja ympäristö*, 44 (2).
- Schaller, G. B (1994). *The Last Panda*. University of Chicago Press.
- Seppänen, J. & Väliverronen, E. (2012). *Mediayhteiskunta*. Vastapaino.
- Songster, E. (2018). *Panda Nation: The Construction and Conservation of China's Modern Icon*. Oxford University Press.
- Stibbe, A. (2001). Language, Power and the Social Construction of Animals. *Society & Animals* 9(2).
- Streng, J. (1999). *Eläinsuojelu ja rikosoikeus*. Helsinki: Yliopistopaino.

- Ståhlberg, S. & Svanberg, I. (2016). A Russian Polar Bear in Stockholm: Notes on Animal Diplomacy. Yearbook of the Swedish Linnaeus Society.
- Suomen Eläinsuojeluyhdistysten liitto Ry (2016). Pandat eivät sovi Suomeen. <https://www.sey.fi/ajankohtaista/tiedotteet/729-sey-pandat-eivat-sovi-suomeen> (Luettu 7.3.2019)
- The Guardian 16.11.2014. G20's koala diplomacy: world leaders show their cuddly side – in pictures. <https://www.theguardian.com/world/gallery/2014/nov/16/g20s-koala-diplomacy-world-leaders-show-their-cuddly-side-in-pictures> (Luettu 11.3.2019)
- The Irish Times (2010). Panda diplomacy returns as US-China relations turn sour. <https://www.irishtimes.com/news/panda-diplomacy-returns-as-us-china-relations-turn-sour-1.617736> (Luettu 15.3.2019)
- Turun Sanomat (2017). Pandaemo synnytti kaksoset Ranskassa – toinen pennuista kuoli. <https://www.ts.fi/uutiset/maailma/3605836/Pandaemo+synnytti+kaksoset+Ranskassa++toinen+pennuista+kuoli> (Luettu 7.3.2019)
- Turun Sanomat (2018). Pandadiplomatia vain harvojen maiden herkkua. <https://www.ts.fi/uutiset/maailma/3798033/Pandadiplomatia+vain+harvojen+m Maiden+herkkua> (Luettu 17.3.2018)
- Turun Sanomat (2018). Ähtäri Zoon mukaan pandapariskunta on kerännyt maailmalla jo miljardiyleisön. <https://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/3849096/htari+Zoon+mukaan+pandapariskunta+on+kerannyt+maailmalla+jo+miljardiyleison> (Luettu 7.3.2019)
- Turun yliopisto (2014). Eläinten toimijuus yhteiskunnassa: näkökulmia Suomesta 1890 -2040. Internet-sivusto. <http://animalagency.utu.fi/fi/esittely/> (Luettu 17.3.2019)
- Turunen, S. (2011). Lemmikkielämää. Ihmisen eläinsuhde ja eläinten hyödyntäminen. Gaudeamus.
- Tuomivaara, S. (2015). Näemmekö eläimet yhteiskunnassamme ja itsessämme? Sosiologisen eläinkuvan haasteet. Niin & Näin, 2/2015.
- Tyler, T. & Rossini, M. S. (2009). Animal encounters, vol. 6. Brill.
- Un Common Worlds (2018). (Un) Common Words. About the Conference.. <https://uncommon-worlds.wordpress.com/> (Luettu 17.3.2019)
- Viitala, J. (2003). Inhimillinen eläin, eläimellinen ihminen: sosiaalisen käyttäytymisen avaimet. Atena.
- Väliverronen, E. (1998). Mediatekstistä tulkintaan. Teoksessa: Anu Kantola, Inka Moring & Esa Väliverronen (toim.). Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Väliverronen, E. & Hellsten, I. (2000). Biodiversiteetti mediassa: Sukupuuton uhkasta kestävään kehitykseen. Tiedostotutkimus, 2(2000).

- Väliverronen, E. (2014). Media-analyysi ympäristötutkimuksessa. Teoksessa I. Massa (toim.) Polkuja yhteiskunnalliseen ympäristötutkimukseen. Helsinki: Gaudeamus.
- Wahlberg, B. (2015). Eläimet lain edessä. Teoksessa E. Aaltola & S. Keto (toim.) Eläimet yhteiskunnassa. Helsinki: Into.
- Wang, J. (2006). Managing national reputation and international relations in the global era: Public diplomacy revisited. *Public relations review*, 32(2).
- Warkentin, T. (2009). Whale agency: Affordances and acts of resistance in captive environments. Teoksessa Sarah E. McFarland ja Ryan Hediger (toim.) *Animals and Agency: An Interdisciplinary Exploration*.
- Wiio, J. (2006). Media uudistuvassa yhteiskunnassa. *Median muuttuvat pelisäännöt Sitran raportteja*, 65.
- WWF (2004). History of the Giant Panda. <http://wwf.panda.org/?13588/History-of-the-Giant-Panda> (Luettu 8.3.2019)
- WWF (2014). How many are left in the wild? http://wwf.panda.org/knowledge_hub/ endangered_species/giant_panda/panda/how_many_are_left_in_the_wild_population/ (Luettu 17.3.2019)
- WWF (2018). Living Planet Report 2018: Aiming higher. <https://wwf.fi/mediabank/11561.pdf> (Luettu 12.11.2018)
- WWF (2018). What WWF is doing. <https://www.worldwildlife.org/species/giant-panda> (Luettu 31.10.2018)
- WWF (2018). Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen. <https://wwf.fi/uhat/luonnon-koyhtyminen/> (Luettu 8.3.2019)
- WWF (2019). Panda. Mitä WWF tekee. <https://wwf.fi/elainlajit/panda/> (Luettu 17.3.2019)
- Xu, W., Wang, X., Ouyang, Z., Zhang, J., Li, Z., Xiao, Y & Zheng, H. (2009). Conservation of giant panda habitat in South Minshan, China, after the May 2008 earthquake. *Frontiers in Ecology and the Environment*, Volume 7 Issue 7.
- Yhdistyneet Kansakunnat (2016). Kolmas vuosikymmen. Internet-sivusto. <https://www.yk.fi/node/221> (Luettu 13.3.2019)
- YKES (2019). <https://elaintutkimus.wordpress.com/> (Luettu 15.2.2019)
- Yle (2016). Syntymästä kuolemaan – katso millainen historia Särkänniemen delfinaariolla on.. <https://yle.fi/uutiset/3-8376781> (Luettu 7.3.2019)
- Yle (2006). Kiinan pandoilla lupaava vauvavuosi. <https://yle.fi/uutiset/3-5747583> (Luettu 7.3.2019)

Ähtäri Zoo (2019). Ähtäri Zoo. <https://www.ahtarizoo.fi/index.php/fi/zoo/suojelutyo> (Luettu 7.3.2019)

Liite 1. Helsingin Sanomien pandauutiset

Pvm	Otsikko	Osasto
11.4.2014	Mysterikone jäädytti maiden välit -Kiina lykkää pandojen siirtoa Malesiaan	Ulkomaat
22.4.2014	Korkeasaaren johtaja irtisanoutui – lähtee pelastamaan jättiläis-pandoja	Kaupunki
23.4.2014	Korkeasaaren eläintarhajohtaja vaihtuu	Kaupunki
25.4.2014	Kiina kieltää pandan ja muurahaiskävyn syömisen	Ulkomaat
2.5.2014	Korkeasaaren johtajan eron taustalla epäily väärinkäytöksistä	Kaupunki
3.5.2014	Helsinki epäilee Korkeasaaren johtajaa väärinkäytöksistä	Kaupunki
3.6.2014	Pandatiimi ennustaa jalkapallon MM-tuloksia	Ulkomaat
12.6.2014	Hulluksi menee – MM-tuloksia ennustamassa pandat, bulldoggi ja marsu	Ulkomaat
1.7.2014	Vastasyntyneet pandakaksoset painivat keskoskaapissa	Ulkomaat
12.8.2014	Kiinalaispanda synnytti harvinaiset kolmoset	Ulkomaat
13.8.2014	Kiinalaispanda synnytti harvinaiset kolmoset	Ulkomaat
24.8.2014	Pandan syntymäpäiväjuhlat keräsivät väkeä Washingtonissa	Ulkomaat
26.8.2014	Jättiläispanda ”huiputti” kiinalaisia – teeskenteli tiineyttä	Ulkomaat
12.9.2014	Kiintymystä vai pakoyritys – panda ei päästänyt irti hoitajan jalasta	Ulkomaat
18.9.2014	Harvinaisen pentueen vikisevät pandat näyttivät silmänsä	Ulkomaat
19.9.2014	Kiinalaistarhan harvinaiset pandakolmoset avasivat silmänsä	Ulkomaat
26.10.2014	Suomi pohtii pandojen hankkimista Kiinasta	Sunnuntai
30.10.2014	Suomeen saattaa tulla pandapariskunta	Kotimaa
3.11.2014	Vitamiiniruiske meni painiksi – pikkupandat halusivat leikkiä	Ulkomaat
19.12.2014	Suomi haluaa isopandoja Ähtäriin	Kotimaa
20.12.2014	Suomi haluaa isopandoja Kiinasta Ähtäriin	Kotimaa
13.1.2015	Ministeri Rinne ehdottaa yritysjohtajille motivaatiokoulutusta edistämiseksi	Talous
19.1.2014	Rovaniemeläisyhtiöt vievät joulupukkipuistoa ulkomaille - Kiinassa tavoitteena kolme miljoonaa kävijää vuodessa	Talous
26.1.2015	Bambutarjoiluun tottuneet pandat tarvitsevat erätaito-oppeja	Ulkomaat
28.2.2015	Isopandojen määrä on kasvanut merkittävästi	Ulkomaat
16.3.2015	Pandan purema kiinalainen sai tuhansien eurojen korvaukset	Ulkomaat
21.5.2015	Pandat syövät kilokaupalla bambua joka päivä, vaikka niiden ruuansulatuselimistö suoriutuu siitä huonosti	Tiede
15.7.2015	Laiska elämäntapa selittää, miksi pandat tulevat toimeen bambulla	Tiede
4.8.2015	Näin maailmalla selvittää helteestä	Ulkomaat
20.8.2015	Pandaemon odotetaan poikivan eläintarhassa Washingtonissa	Ulkomaat
23.8.2015	Yhdysvalloissa syntyneet jättiläispandan pennut ovat karvattomia mutta äänekkäitä ja aktiivisia	Ulkomaat
7.4.2016	Ähtäriin eläinpuistoon tulee jättiläispandoja – kunhan kiinalaiset hyväksyvät tarhatilat	Kotimaa
9.4.2016	WWF Ähtäriin suunnitelmasta: ”Pandat eivät ole tottuneet paukku-pakkasiin	Kotimaa
11.4.2016	Jättiläispandat tulevat ehkä Suomeen	Lasten uutiset

18.4.2016	KSML: Ähtärin eläinpuisto saa jättiläispandansa	Kotimaa
16.5.2016	Pandoja odotetaan Suomeen – Ähtärissä istutettu bambuja eläimiä varten	Kotimaa
31.7.2016	Pehmeä ja pörröinen täsmäase – näin Kiina on tehnyt politiikkaa Ähtärinkin havittelemilla pandoilla	Ulkomaat
10.8.2016	Maailman vanhin vankeudessa elävä panda täytti 38 vuotta	Ulkomaat
19.8.2016	Uhanalaiset eläimet lisääntyivät kesän aikana eläintarhoissa - video näyttää poikasista suloisimmat	Ulkomaat
5.9.2016	Kiinan jättiläispanda ei ole enää erittäin uhanalainen	Kotimaa
19.9.2016	Ähtärin jättiläispandoista tulee rahareikä ja rahasampo – puisto maksaa vuosittain Kiinaan summan, joka ei ole ihan pieni	Kotimaa
22.9.2016	Ähtärin puistosta tulee osa pandapankkia – Korkeasaaren ex-johtaja: pandat sopeutuisivat hyvin Suomeen	Kotimaa
10.3.2017	Reaaliaineiden yo-kirjoitukset jatkuvat, mitä kokeissa kysytään? HS kokosi opettajien tärpit.	Kotimaa
5.4.2017	Varmistuuko pandojen tulo, uhkaako suomettuminen? Kiinan presidentti vierailee Suomessa tänään	Ulkomaat
5.4.2017	Kiinan ja Suomen presidentit hehkuttivat maiden välisiä suhteita - ”Tulkoon pandoista viestinviejiä”	Ulkomaat
5.4.2017	Pandaututut on ”unelma” ja ”huojentava tieto” lähes kaikille Ähtärissä – paikallisen eläkeläisen valitus voi mutkistaa hankkeen rahoitusta	Kotimaa
5.4.2017	Kiinan ylin johtaja toi mukanaan pönötyksen ja niukan tiedotustavan – video tiivistää oleellisen presidenttien tapaamisesta	Ulkomaat
6.4.2017	Kiinan radio: Pandat tulevat Suomeen 15 vuodeksi – mahdolliset pennut pitää lähettää Kiinaan ennen kuin ne täyttävät neljä vuotta	Ulkomaat
6.4.2017	Mitä Kiinan presidentin vierailusta jäi Suomelle käteen? Sauli Niinistön tiedotustilaisuus klo 11	Politiikka
6.4.2017	Kiinan presidentin vierailu menestys Suomelle: Niinistön mukaan suuret ja pienet maat ovat kiinnostuneita, mitä Suomessa ajatellaan	Politiikka
6.4.2017	Kaksi jättiläispandaa muuttaa Ähtärin eläinpuistoon	Lasten uutiset
7.4.2017	Pandanpehmeä Kiina osaa käyttää myös kynsiään	Päivän lehti
9.4.2017	Mistä ruokaa nirsoileville pandoille?	Sunnuntai
12.4.2017	Hollantiin aukeava pandamaa maksoi seitsemän miljoonaa - asettaa riman korkealle Ähtärin eläinpuistolle	Ulkomaat
12.4.2017	Pandojen vuokraaminen on Kiinalle miljoonabisnes – Jos Jos Ähtärin pandat tekevät mitä toivotaan, eläintarhalle napsahtaa lisälasku	Kotimaa
29.4.2017	Pandat voivat tuoda Ähtäriin miljoonia: sijoittajat innostuivat, majoituskapasiteetti uhkaa loppua, jota sata uutta työpaikkaa	Kotimaa
20.6.2017	Kuntalainen valitti Ähtärin pandatalosta oikeuden mukaan panda-bisneksiin otettu laina oli laitton – eläinpuisto: karhut tulevat silti	Kotimaa
23.6.2017	Hartaasti odotetut pandat saapuvat lauantaina Berliinin eläintarhaan – Meng Mengille ja Jiao Qingille toivotaan jälkikasvua	Ulkomaat
2.7.2017	Uusimaa houkuttelee investointeja – Helsingin seutu kisaa rahasta yhä selkeämmin muiden Euroopan metropolien kanssa	Talous
5.7.2017	Saksan ja Kiinan pandadiplomatiaa G20-kokouksen alla: kaksi pandaa sai kodin Berliinistä	Ulkomaat

24.7.2017	Valeraskaus, sieppauskuva ja yksi vaalittu perillinen – Taiwanin pandapariskunnan elämä kuin saippuaoopperasta	Päivän lehti
26.7.2017	Shanghaissa mitattiin korkein lämpötila 145 vuoteen – Kiinassa on niin kuuma, että ihmiset ovat alkaneet tapella ja panda vaipui transsiin	Ulkomaat
30.7.2017	Miksi Ähtärin tulevasta pandapariskunnasta kohkataan? Apaattinen ja laiska panda häviää suomalaiskarhulle voimassa ja viihdyttävyydessä	Kotimaa
5.8.2017	Tällaisia ovat Berliinin vähemmän tunnetut nähtävyydet – HS listaa 10 mielenkiintoista kohdetta	Matka
14.8.2017	Ähtärin eläinpuiston pandahoitajaksi jo lähes sata hakemusta - eläintarhaeläinten hoitajan pätevyyttä ei tarvita	Kotimaa
19.9.2017	Syö 30 kiloa bambua ja kakkii kymmeniä kertoja päivässä - onko isopanda evoluution suuri vitsi?	Tiede
10.10.2017	Suomen pandaparia valitaan Kiinassa parhaillaan – äiti ja isäkarhun välillä oltava kipinää, sillä Ähtäriin toivotaan myös pentuja	Kotimaa
13.10.2017	Kiinassa ennätysellinen pandavuosi – videokameroiden eteen tuotiin yhteensä 36 poikasta	Ulkomaat
22.10.2017	Takaperin kävelevä panda hämmentää Berliinissä – Eläintarhassa toivotaan, että parittelu piristäisi ”murrosikäistä” Meng Mengiä	Ulkomaat
24.10.2017	Ähtärin eläinpuiston johtaja erosi juuri ennen kuin pandat saapuvat Suomeen – ”Kaikella on aikansa”	Kotimaa
31.10.2017	Pandat ovatkin ehkä lähtöisin Euroopasta – ilmastonmuutos koitui eurooppalaisten pandojen kohtaloksi	Tiede
8.11.2017	Isopanda Huan Huan synnytti ranskalaiseläintarhassa liikuttavan, omenan painoisen räpäleen – ”Emon rakkaus on suunnatonta”	Ulkomaat
23.11.2017	HS selvitti, millaisia ovat Suomeen saapuvat pandat – Huabao uros tunnetaan Kiinassa ovelana suursyömärinä, naaraan se tapaa ”viimeistään matkalla”	Ulkomaat
9.12.2017	Pieni Ähtärin kunta sijoittaa pandoihin miljoonia – ja eläinpuisto ”ottaa hirvittävän riskin” sanoo matkailun asiantuntija	Kotimaa
26.12.2017	Kiinalaisyritys alkaa tehdä pandan ulosteesta vessapaperia – Nyt ainoa kysymys on, pitäisikö Etelä-Pohjanmaalla tehdä samoin	Ulkomaat
29.12.2017	Arkistot paljastavat: Rautarouva Margaret Thatcher inhosi pandoja - ei suostunut matkustamaan eläimen kanssa samassa koneessa	Ulkomaat
15.1.2018	Panda syö yli sata kiloa bambua viikossa ja ulostaa jopa 40 kertaa päivässä – HS:n datajuttu kertoo Ähtärin pandoista kaiken olennaisen	Kotimaa
15.1.2018	Ähtärin eläintarhaan saapuu tällä viikolla kaksi pandaa – nyt jännitetään, tykkäävätkö ne toisistaan	Lasten uutiset
17.1.2018	Pandojen laatikot rullaavat torstaina salaista reittiä Etelä-Pohjanmaalle – HS seuraa pandojen saapumista klo 9.30 alkaen	Kotimaa
18.1.2018	Pandojen laatikot rullaavat torstaina salaista reittiä Etelä-Pohjanmaalle – Video näyttää, kuinka eläimet lähtivät Kiinasta	Päivän lehti
18.1.2018	Jättiläispandat saapuivat Suomeen kuin valtiovieraat – Mistä pandojen lainaamisessa on oikein kyse?	Kotimaa
19.1.2018	Ähtärin eläinpuistoon saapui kaksi pandaa	Kotimaa
19.1.2018	Onko pandojen tulo Suomeen luonnonsuojelua vai Kiinan imagon kiillottamista? HS kysyi asiantuntijoilta, mitä pandoista pitäisi ajatella	Kotimaa

26.1.2018	Pandojen pelättiin kulkevan kohti sukupuuttoa – sitten metsästä löytyi pieni Pan Pan, jolta paljastui hämmentävä poikkeuskyky	Ulkomaat
28.1.2018	Miten olisi pandalehmä – poliittisesti korrekki vaihtoehto panda-karhulle	Sunnuntai
16.2.2018	Etelä-Pohjanmaalla on kaikki valmista pandaturismiin – kalliimalla lipulla pääsee jonon ohi, kyläkauppias Vesa Keskinen on hankkinut limusiinin matkailijoille	Kotimaa
31.3.2018	Ranualla asuu jääkarhunpentu Sisu, josta saattaa kasvaa 800-kiloinen jättiläinen – jääkarhujen suosio kasvaa eläinpuistossa, vaikka pandat houkuttavat väkeä Ähtäriin	Kotimaa
3.5.2018	Pohjanmaan viljelijät innostuivat kokeilemaan bambua: Ähtäriin pandoille on luvassa lähiruokaa	Talous
7.7.2018	Suurlähettiläät	Kuukausiliite
20.8.2018	Ähtäriin eläinpuistossa yt-neuvottelutv-viime vuonna tappiota miljoona euroa	Talous
21.8.2018	Ähtäriin pandat houkuttelevat kävijöitä odotetusta – silti eläinpuisto ilmoitti yt-neuvotteluista	Kotimaa